

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ІННОВАТИКА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ
ТА НАУЦІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»**

(27-28 вересня 2019 року)

Чернівці
2019

УДК 37.07:[005:001.895](063)
І 66

Інноватика в сучасній освіті та науці: теорія і практика.

І 66 Матеріали науково-практичної конференції (м. Чернівці, 27-28 вересня 2019 року). – Херсон : Видавництво «Молодий вчений», 2019. – 128 с.
ISBN 978-617-7640-67-6

У збірнику представлені матеріали науково-практичної конференції «Інноватика в сучасній освіті та науці: теорія і практика». Розглядаються загальні питання архітектури, біологічних наук, державного управління, культурології, історичних, політичних, технічних наук та інші.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, а також для широкого кола читачів.

УДК 37.07:[005:001.895](063)

ISBN 978-617-7640-67-6

© Колектив авторів, 2019
© Видавництво «Молодий вчений», 2019

ЗМІСТ

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Вінник Н.В. УКРАЇНСЬКІ СУЧАСНІ ХУДОЖНІ ВИДАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА МИСТЕЦТВА НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛУ	7
Денисенко Ю.М., Кравчук Ю.Р. МЕБЛІ-ТРАНСФОРМЕРИ ЯК ВАЖЛИВА ТЕМА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ПРОЕКТУВАЛЬНИКІВ	10
Екман М.С. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАЛІЗАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ТВОРІВ «ДТК» Й.С. БАХА У ФОРТЕПІАННОМУ КЛАСІ	12
Зозуля А.А. ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРІОДИЧНОГО ВИДАННЯ СІМЕЙНОГО НАПРЯМКУ	14
Кравцов Д.С. МОТИВАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ СПОРТИВНИХ КОМПЛЕКСІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	16
Масинзова Д.В. КОЛОРИСТИЧНА ПАЛІТРА ПЕЙЗАЖІВ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	19
Смірнова І.В. ПРИНЦИПИ АНСАМБЛЕВОГО ПИСЬМА У ВЕЛИКИХ ЗМІШАНИХ АНСАМБЛЯХ (НА ПРИКЛАДІ СЕПТЕТУ ОР. 20 Л. ВАН БЕТХОВЕНА)	21

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Ніколенко Ю.В., Федоненко О.В. ВЕРТИКАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ ФІТОПЛАНКТОНУ ЗАПОРІЗЬКОГО ВОДОСХОВИЩА	25
Семчук М.І., Мельниченко Г.М. РОЗМІРНА ТА МОРФОЛОГІЧНА РІЗНОЯКІСНІСТЬ ПІЛКОВИХ ЗЕРЕН <i>TILIA PLATYPHILLOS</i> SCOP. В УМОВАХ УРБОЕКОСИСТЕМИ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА	27

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

Рибчан В.С. ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ СПРИЯТЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ КЛІМАТУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	31
Сриберко А.В. МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ПРОСТОРОВОГО РОЗПОДІЛУ ШВИДКОСТІ ЗВУКУ ЗА СУПУТНИКОВИМИ ДАНИМИ НА ПРИКЛАДІ ЧОРНОГО МОРЯ ...	34

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Nahrebetska V.V. FIXING OF PERSONNEL-PROFESSIONALS IN PUBLIC SERVICE	38
Рущенко Р.Є. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	40

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Ковалюк Р.Т.

ОСОБЛИВОСТІ ТА МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ
АНЕКСІЇ ФРАНЦІЄЮ СТРАСБУРГА В 1681 РОЦІ.....44

Шкварчук О.О.

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ГЕОРГІЯ ІВАНОВИЧА ХОДОРОВСЬКОГО –
ЛІКАРЯ, ВЧЕНОГО, ПОЛІТИКА, ДИПЛОМАТА, ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА46

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Коваль М.О.

ІНВАРІАНТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ
У ЗАКОРДОННИХ ПОСТАНОВКАХ51

Коваль М.О.

ПРОБЛЕМА ВИБОРУ У РІЗНИХ СВІТОВИХ РЕЛІГІЯХ СУЧАСНОСТІ55

Лошак І.І.

СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ІВЕНТ-АГЕНЦІЙ.....59

МЕДИЧНІ НАУКИ

Зайцев Д.В.

РЕОГРАФИЧЕСКИЙ ЭФФЕКТ ПРОЦЕДУРЫ ОБЪЕМНОГО
ПНЕВМОПРЕССИНГА В ОБЛАСТИ ГОЛОВЫ (КЛИНИЧЕСКИЙ СЛУЧАЙ)62

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Барна О.С.

ПРИНЦИПИ ПОЛІТИКИ ЄС
У СФЕРІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ІННОВАЦІЙ.....65

Омельченко О.А.

ЕТНОПОЛІТИЧНА ТА ЕТНОПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ67

Сабрі К.Н.

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ БЕЗПЕКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
В ПРОТИДІЇ ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....68

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Жебчук І.В.

НАВІЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ72

Кривенко-Камінська О.Ю.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ВИПУСКНИКІВ
ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ74

Орловська О.А.

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ ТА ЇХ РОДИНИ
В ПЕРІОД АДАПТАЦІЇ:
ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ78

Тkachenko K.A., Andrushchenko M.O.

HOW TO PREVENT EMOTIONAL BURNOUT
FOR PROGRAMMERS81

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Матусяк М.В. СТАН ТА СТІЙКІСТЬ ДУБА В МІШАНИХ НАСАДЖЕННЯХ.....	84
--	----

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Астапцева Х.А. ГАЛИЦЬКИЙ FASHION-ЛЕКСИКОН У РЕТРОСПЕКТИВІ	87
Зацерківна М.О. РОЗРОБКА PR-ПРОГРАМИ ЗВО НА ОСНОВІ ФОРМУЛИ RACE	91
Маньковська Л.Г. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПІКИ НАД ДІТЬМИ В УКРАЇНІ.....	94

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Zaika L.D., Koloskova H.M. STRESS AND STRAIN IN BODY PART OF PISTON DISPENSER FOR VISCOUSFUL FLUIDS UNDER WORKING PRESSURE.....	98
Mohylina Yu.V., Bohaichuk V.O. STEGO IMAGES DESTRUCTION VIA COMPONENT ANALYSIS METHODS	100
Нагай В.В. СПОСІБ УПРАВЛІННЯ ПУЛЬСУЮЧИМИ ПОТОКАМИ ПРОТОКОЛЬНИХ БЛОКІВ ДАНИХ.....	103

ФАРМАЦЕВТИЧНІ НАУКИ

Лисенко Т.І., Зайцева О.М., Осадченко К.О., Пасічник В.В. ПРОНИКАЮЧА ЗДАТНІСТЬ НАНОЧАСТИНОК: ТОКСИКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	105
--	-----

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

Давиденко К.О. ЕПІТАКСІЙНИЙ РІСТ ТОНКИХ ПЛІВОК	107
--	-----

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

Yefremenko A.M., Shutieiev V.V. VARIATION THE CHARACTERISTICS OF RUNNING WITH AUDIO STIMULATION IN TRAINED ATHLETES	110
Іванченко В.І., Індиченко Л.С. МЕТОДИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ПРИ АМПУТАЦІЯХ.....	113
Kovtun E.V., Dudchenko V.Y. PHYSIOLOGICAL REHABILITATION.....	116

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Кривітченко О.О. ЗМІСТ КОГНІТИВНОГО ДОСТУПУ В СЕНСОРНОМОТОРНОМУ ЕНАКТИВІЗМІ.....	118
---	-----

Мельник В.В.

МЕТАФІЗИЧНА І ТРАНСЦЕНДЕНТАЛЬНА ДЕДУКЦІЯ КАТЕГОРІЙ
У ТЕОРЕТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ І. КАНТА.....121

ХІМІЧНІ НАУКИ

Василечко А.В.

ГАЗОХРОМАТОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СУМІШІ СИБУТРАМІНУ
ТА КОФЕЇНУ НА ГАЗОВОМУ ХРОМАТОГРАФІ BRUKER -430 GC124

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Вінник Н.В.

студентка,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

УКРАЇНСЬКІ СУЧАСНІ ХУДОЖНІ ВИДАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА МИСТЕЦТВА НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛУ

На даний момент, сучасний світ не стоїть на місці, постійно прогресуючи. Такий швидкий прогрес продукує безліч інформації, яка надходить до людини різними методами та способами. Завдяки плину сучасності ми маємо змогу отримувати інформацію різними шляхами – слухаючи, спостерігаючи та читаючи. Сучасна людина в порівнянні з способом життя, для прикладу, у попередньому столітті, постійно перебуває в осередку інформаційного виру, максимально взаємодіючи з ним.

На сьогоднішній день кількість шляхів для отримання інформації вражає – це широкий простір радіо- та медіа-мовлення, друковані видання, соціальні мережі та ін.

Найпопулярнішим способом отримання інформації на даний момент є перегляд соціальних мереж – це сучасно, швидко, оперативно та доступно. За рахунок такої популярності мобільних засобів інформації, звичайні друковані видання перестають користуватись попитом. Замість зчитування новин з газет та журналів, стало зручніше гортати стрічку соціальних мереж.

Останнім часом, здебільшого закордоном, користуються попитом друковані видання в мережі Інтернет. За останні кілька років це стало популярним і в Україні. Частіше всього, такі видання виходять паралельно з друкованими. Такі видавці, як правило, пропонують платні абонементи за контент, котрого немає у вільному доступі. Це в свою чергу, сприяє зацікавленості читача до нової, ексклюзивної інформації.

З історичного погляду на видавничу справу, що мали значний вплив можна виділити ряд ключових подій, а саме:

Перший журнал, виданий у Парижі у 1665 році, «Журналь де Саван» мав оглядовий характер – в ньому були зазначені рецензії на книги з літератури, філософії та природних наук. Використані джерела були запозичені з різних країн Європи. Того ж року з'явився лондонський журнал «Philosophical Transactions of the Royal Society», який мав тотожну тематику. Подібні журнали виникли незабаром в Італії та Німеччині [3].

Перші журнали були націлені здебільшого на огляд творів літератури. В них також друкувалися новини, що безпосередньо відносились до літератури, науки та мистецтва. В порівнянні з сучасними виданнями, такий контент можна сміливо порівняти з сучасними статтями та рецензіями критиків.

Журнальні видання просунулися далі в 19 столітті, здебільшого в 2-й половині, одночасно з розвитком капіталізму і буржуазної культури вцілому. У цей же час на цьому історичному фоні створюється та активно просувається метод «журнальної пропаганди» – популярність таких видань дозволяла впливати на думку людей.

В період кінця 19 – початку 20 століть сформувалися основні типи журналів – літературні, наукові та мистецькі [3].

Звертаючи увагу на вітчизняну історію, перший ілюстрований літературно-науковий журнал в Україні був виданий у Львові в 1795 році. Майже всі матеріали в ньому були запозичені з французьких часописів того часу та перекладені польською [4].

Сучасні українські видання спрямовані здебільшого на розважальний, політичний та суспільний характери. Нинішні видання виділяються демократичністю та наповнені широким рекламним рядом.

На даний момент в Україні зареєстровано близько шести тисяч періодичних видань. З яких газет – більше чотирьох тисяч, журналів і збірників – близько двох тисяч [2].

З цього числа відсоток якісних журналів про культурне дозвілля, на жаль, замалий. Це зумовлене тим, що вузькопрофільних журналів, які розкривають певні теми – замало. Як наслідок, вони мають високу ціну, що в свою чергу, сприяє зменшенню попиту на такий продукт [5].

За останніми статистичними даними, переважна кількість видань, якими цікавиться сучасний читач – це світська хроніка, примітивні рецепти, поради з домашнього господарства та вузькопрофільні видання з технічно-науковим характером.

Нині регулярно на ринок приходять нові видавці та нові назви – в тому числі і журнали, засновані молоддю. Журнали, хоч і видаються меншим тиражем, аніж раніше, проте користуються попитом.

Для розширення нашого світогляду бракує якісних видань, котрі б збагатили наші знання, виховували естетичний смак та прививали відчуття прекрасного. Такі журнали, власне, необхідні для формування та подальшого розвитку нових поколінь. Спостерігаючи за вподобаннями сучасної молоді, можна чітко окреслити жагу до знань в абсолютно різних галузях життя – це і мистецтво, музика, театр та кіно, подорожі та навіть фотографія. Завдяки сучасній моді ми наслідуємо нові звички, вдосконалюємо свій смак та розширюємо горизонти свого мислення [1].

Нині є популярним бути соціально розкутим, активним та всесторонньо розвинутим. Наразі ми відходимо від часів зі стереотипним мисленням про те, що для прикладу, людина з технічними здібностями не може цікавитись мистецтвом або подорожами. Ми маємо змогу займатися тим, чим подобається, вільно слідувати своїм смакам, без застережень.

Популяризація активного способу життя з усіма його перевагами сприяє поновленню актуальності широкого спектру тем, на основі яких створюються нові видання. Для прикладу, за останні п'ять років на теренах України створене щонайменше шість популярних друкованих періодичних видань, котрі

висвітлюють тему подорожей. Це молоді та перспективні видання, що починалися з ідеї про розповіді внутрішнього туризму, про цікаві та атмосферні історії міст та супровідний фоторяд.

Висвітлення мистецтва в таких журналах є досить пізнавальним та естетичним. Представлені у примірниках твори дають змогу читачеві познайомитися з новими іменами, новими митцями та новими місцями. Також такі видання розвивають у читачеві жагу до культурного туризму, який є безперечно одним із кращих способів відпочинку.

Такі видання існують, вони дійсно популярні та постійно збільшують свою аудиторію прихильників. Варто звернути увагу на те, що ці видання мають статус сучасного самвидаву – видання друкуються за власний, або ж меценатський та читачий кошт. Дані журнали зрідка виходять у друк та відповідно, щоразу невеликим тиражем. Як правило, спочатку формується читачке замовлення на друк, і вже під читача формується кількість примірників до друку.

Сучасні українські періодичні вузькопрофільні видання існують та впевнено набирають обертів на поліграфічному ринку. Такі журнали активно розповсюджуються, створюючи моду на мистецтво.

«Искусство есть такая потребность для человека, как есть и пить. Потребность красоты и творчества, воплощающего ее, – неразлучна с человеком, и без нее человек, может быть, не захотел бы жить на свете». Ф. М. Достоевський.

Список використаних джерел:

1. Бакуменко В.П. Возрастание роли прессы как инструмента гласности. – К.: Знания, 1989. – 46 с.
2. Борисенко Т.О. Перша українська періодика / Т.О. Борисенко // Бібліотечний вісник. – 1993. – № 1-2. – С. 56-57.
3. Вавилов С.І., Введенський Б.А. Большая советская энциклопедия, 1958. – 652 с.
4. Москаленко А. Теорія журналістики. Навчальний посібник. – К.: «Експрес-об'ява», 1998. – 336 с.
5. Тертичний А.А. Жанры периодической печати: Учебное пособие / А.А. Тертичный. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 320 с.

Денисенко Ю.М.

кандидат архітектури, доцент;

Кравчук Ю.Р.

студентка,

Одеська державна академія будівництва та архітектури

МЕБЛІ-ТРАНСФОРМЕРИ ЯК ВАЖЛИВА ТЕМА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ПРОЕКТУВАЛЬНИКІВ

Сучасне житло людини часто має обмежену площу, що викликано її високою вартістю. У зв'язку з цим дизайнерам все частіше доводиться стикатися з проблемою функціональної організації простору. Перед ними стоїть складне завдання – скомпонувати всі необхідні предмети в малому просторі, але при цьому створити максимальний комфорт для кожного користувача. При чому, необхідно прийняти на увагу постійне збільшення потреб сучасної людини, викликане ускладненням буття і життєдіяльності сучасних людей, як і людей майбутнього. Крім того, перед проектувальником внутрішнього простору залишається завдання зробити інтер'єр оригінальним і естетично довершеним.

Найбільш поширеним способом розв'язання цієї проблеми є створення полі-функціонального обладнання, а також обладнання, що трансформується, тобто виробів, які здатні змінювати свої функції, розміри, форму, чи положення у просторі.

Такі меблі дозволяють створити індивідуальний інтер'єр і надалі надавати можливість мешканцям самотійно, без залучення дизайнерів, змінювати функції і образ самого обладнання чи приміщень в цілому.

Хоча перші зразки меблів та іншого обладнання, що трансформується, ми можемо знайти ще в минулі часи, але програмного характеру проектування полі-функціонального обладнання, та обладнання, що трансформується отримало лише з появою на початку ХХ століття такого явища в проектній культурі, як дизайн. Саме визначення класичного дизайну, як проектної культури, що базується на принципах користі, економічності і краси, і є фундаментальною основою проектування полі-функціонального обладнання, та обладнання, що змінює свої параметри.

Сучасний дизайн характеризується різними підходами до проектування обладнання та організації простору, що трансформуються. Досить цікавим є винахід Даніеле Лаго: Playwall – шпалери з покриттям з липучки, до яких можна прикріпити полки з лакованого металу та подушки, які виконують функцію ліжка. Липучка дозволяє від'єднувати і переміщувати полки або подушки на будь яке інше місце [1].

Актуальним залишається проектування модульних меблів. Використовуючи модульні меблі можливо створити предмети потрібних габаритів і з легкістю вписати їх в невеликий простір. Так, дизайнери зі Стокгольма Кюхен Чо і Ерік

Оловссон випустили колекцію модульних меблів, яку можна видозмінювати залежно від бажань і потреб користувачів [2].

Дуже важливою перевагою меблів, що трансформуються, є доцільність їх використання при організації просторів дитячих кімнат. Можливість творчого «обживання» модульної форми через інтерактивність часто проявляється в предметах для дітей і підлітків. Вищезазначене добре ілюструється дитячими меблями дизайнера Maria Vångi з Швеції, який пропонує в якості визначальної точки набір модулів (конструктор), з яких можна зібрати дитячі меблі або будь-які інші композиції. Межі формотворення закладаються саме дизайнером, всередині них споживач може видозмінювати форми [3].

Таким чином, меблі, що трансформуються дозволяють оптимально використовувати площу внутрішнього простору, прикрашати інтер'єри, урізноманітнювати їх. «Гнучкість» рішень із застосуванням даного підходу до проектування обладнання дає можливість дизайнерам справлятися із завданнями різної складності.

Виходячи з авторської концепції Ю.М. Денисенка про закономірність зміни принципів існування суспільства і про перехід від суто матеріалістичних суспільств до суспільств з більш високим рівнем свідомості громадян і більш тісної прив'язки завдань і рішень цих завдань до Законів природи, необхідно зазначити, що ще більш гострими стануть питання збереження природних ресурсів та енергії, створення середовища і об'єктів, безпечних, комфортних і корисних відразу на всіх трьох рівнях існування Всесвіту (на духовно-інформаційному, на художньо-естетичному і на матеріальному рівнях. Питання проектування, виготовлення і використання обладнання, що трансформується чи має багатофункціональне навантаження з часом буде ставати все більш актуальним.

Тому, наукові дослідження історії виникнення і розвитку обладнання, що трансформується, пошук цікавих історичних зразків, що були спроектовані чи виготовлені в минулому, вивчення можливостей використання, психологічного і фізіологічного впливу на людей від експлуатації зазначеного типу обладнання і пошуки нових підходів до технологій проектування і виготовлення меблів-трансформерів стають все більш актуальними в наш час збільшення функціональних, фізичних, психологічних і ментальних перевантажень сучасних людей. А сама концепція створення зручних, недорогих у виготовленні багатофункціональних меблів є співзвучна демократичному типу суспільства.

Введення в робочі програми підготовки архітекторів і дизайнерів навчальних тем і практичних завдань з проектування обладнання, що трансформується, зробить заняття дуже цікавими і корисними, буде розвивати логіку, проектні здібності, близькі до винахідництва. Можливо, навіть, студенти запропонують абсолютно нові та цікаві рішення, корисні для втілення.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. URL: <https://www.lago.it/ru/design/playwall/>
2. Модульная деревянная мебель от шведских дизайнеров. URL: <https://www.buro247.ua/lifestyle/design/modulnaya-derevyannaya-mebel-ot-shvedskikh-dizayne.html>
3. Обеднина С.В., Быстрова Т.Ю. Модульный принцип формообразования в дизайне. *Академический вестник УРАЛНИИПРОЕКТ РААСНС*. 2013. Вып. 1. С. 85-90.

Екман М.С.

*асистент, концертмейстер,
Мукачівський державний університет*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАЛІЗАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ТВОРІВ «ДТК» Й.С. БАХА У ФОРТЕПІАНОМУ КЛАСІ

Окрему проблему інтерпретації творів Й.С. Баха становить проблема педалізації, яка є базовою сутнісною характеристикою, що потребує обґрунтованих пояснень, розуміння та доцільність її застосування в прелюдіях і фугах.

Вміти грати на фортепіано без педалі – істотна та важлива передумова хорошої педалізації. Учень, який не здатний добре та грамотно виконати фугу Й.С. Баха без педалі, показує свою нездатність до хорошої та правильної педалізації творів цього стилю. В педагогічному відношенні, це цілеспрямовані перші спроби педалізації приурочити до виконання творів, де педалізація впливає не тільки на характер звучання, але й на продовжуваність звуку, де педаль має не тільки декоративний характер, але й формотворчий або тектонічний.

Найбільш цінною якістю педалізації є тектонічна педаль, яка здатна домалювати гармонічну та поліфонічну побудову музичної форми. Музичний твір, розрахований на тектонічну педаль, не може бути виконаний без педалі, оскільки він втрачає при відсутності педалізації свій художньо-образний зміст. Тектонічна педаль точно витримується у всіх випадках, незалежно від акустичних умов. Вона виражає відношення виконавця до твору, оскільки дає уявлення про істотні компоненти: гармонію, поліфонію та мелодичний розвиток. Однак, по відношенню до верхнього голосу педаль може грати й негативну роль, порушуючи логіку та процес утворення мелодичної лінії. Тому тектонічна педаль потребує особливо тонкого та ретельного виконання.

Звуки, продовжувані педаллю, можуть глибоко змінити формальні дані нотного запису. Фортепіанна педаль має барвисто-тембровий зміст та конструктивне значення. Вона створює гармонічну та поліфонічну фактуру твору, наповнює музичну вертикаль додатковими акордовими звуками, які збагачують уявний образ твору. Однак, варто зазначити про найскладніші прийоми педалізації з тонко диференційованими способами її повного та часткового осягнення. Великою помилкою, яка криється у виконанні на фортепіано є продовжуваність затриманих нот на клавіатурі та на педалі. Внаслідок цього, розраховуючи на педаль, піаніст перестає відчувати значення найтонших відтінків дотику пальця до клавіатури. При цьому звучання інструменту втрачає опору в пальцевих відчуттях. Розмаїття аплікатури, артикуляції, лігатури, вся багатогранна та ретельно відпрацьована майстерність піанізму не знаходить собі повного застосування в грі, яка занадто узагальнюється педаллю.

Мелодичний голос, як і рух поліфонії або гармонія, яка підтримує мелодію, повинен бути повністю витриманий на педалі, якщо стиль фортепіанного

викладу доручає їй звучання, які не можуть бути витриманими на клавіатурі. У випадку ряду аналогічних форм педалі інколи доручаються ноти, які можуть бути подовжені й рукою піаніста, але не завжди практична можливість витримати звук на клавіатурі оправдує присутність пальців на натисненій клавіші.

Дослідник мистецтва гри на фортепіано Г. Нейгауз зазначав про «еретичну значущість» педалі Й.С. Баха: «Баха потрібно грати з педаллю, але розумною, обережною, надзвичайно економною педаллю» [3].

В поліфонічних творах «ДТК», а особливо в фугах роль педалізації справила величезний вплив на клавірну творчість композитора. Ф. Крейцер в своїй книзі висвітлює декілька прийомів педалізації прелюдії f-moll з 2 тому «ДТК», в яких керується приємністю звучання, підмінюючи сучасні акустичні стереотипи специфічними виражальними завданнями даної музики. У фугах Й.С. Баха педаль є незамінною при труднощах голосоведення, допомагаючи поєднанню мелодичних ліній.

Як зазначає російський піаніст К. Ігумнов: «Повна педаль здатна змазати складну мотивну побудову та приховане багатоголосся, характеристичність чіткої ритмічної пульсації та мелодичний рельєф» [2].

Повна гармонічна педаль знищить енергійний поділ шістнадцятих, грубо підкреслить мелодичну лінію, надавши мелодичним точкам зв'язність. Педаль в цьому випадку можлива тільки колористична, мінімальна, та, яку, за вираженням Ф. Бузоні, не чути (наприклад, прелюдія d-moll з 1 тому) [4].

Отже, педаль в творах Й.С. Баха допомагає зв'язати мелодичні лінії, коли не вистачає пальців, збагачуючи виразність звучання та загострюючи ритмічний і артикуляційний характер. Однак, сприяючи зливанню, особливо в повільних темпах, педалізація не повинна порушувати прозорість та перетворювати поліфонічне мислення в гармонічне. Таким чином, педалізація необхідна піаністу для компенсації втрат у багатстві й різноманітності тембру. Фіксувати педаль в музиці німецького композитора-поліфоніста нерозумно, оскільки вона є хисткою та підпорядкована «ряду чарівних змін». Піаніст, який володіє градаціями, натиском та «зволоженою чіткістю», без труднощів зможе керувати звучанням за допомогою педалі.

Список використаних джерел:

1. Воробкевич Т. Методика викладання фортепіано. – Львів: ЛДМА, 2001. – 244 с.
2. Голубовская Н. О музыкальном исполнительстве. – Ленинград: Музыка, 1985. – 143 с.
3. Нейгауз Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога. – М.: Изд. дом «Классика XXI», 1999. – 230 с.
4. Bach J.S. The first twenty-four Preludes and Fugues of Well-Tempered Clavichord // J.S. Bach / revised, annotated, and provided with parallel examples and suggestions for the study of modern pianoforte-technique by Ferruccio B. Busoni. – Band I. – New York: G. Schirmer Inc. – 156 p.

Зозуля А.А.

студентка,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРІОДИЧНОГО ВИДАННЯ СІМЕЙНОГО НАПРЯМКУ

Останнім часом на ринку друкарської продукції в сегменті «видання для всієї сім'ї» можна спостерігати деякі цікаві тенденції. З одного боку, сімейні видання в звичному розумінні для більшості жителів України практично зникли. З іншого боку, всю більшу кількість друкарських видань використовують для залучення уваги слоган «Журнал/газета для всієї сім'ї». У теперішній час існує велика кількість «жіночого» і «чоловічого» глянцю, орієнтованого не на широке коло читачів, а на певну цільову аудиторію. Якщо поглянути на вітрину газетного кіоску, то він строкатий, з яскравими обкладинками. Зовні журнали практично ідентичні. Текст є художнім доповненням до картинки, важко визначити, якому журналу належить яка обкладинка з причини відсутності яскравих відмінних рис і загальної схожості журналів один на один. Але, не дивлячись на це, слід зазначити, що переважна більшість видань придбали достатньо високий статус у видавничій діяльності, охоплюючи спектр сімейного напрямку на відміну від регіонального видання цієї спрямованості, котрих не можна зустріти на полицях вітрин. Дана робота присвячена аналізу і визначенню значимості українського сімейного журналу і концепції сімейного регіонального видання як такого.

Час рухається вперед разом з вдосконаленням видавничої діяльності. Швидкість і достатньо швидкий стиль життя впливають на наше сприйняття всього оточуючого.

Журнал – це віддзеркалення сучасного життя, в тому вигляді, в якому вона є, зі всіма нюансами і суперечностями, що такі характерні для сьогодення.

Журналом (від франц. *journal* – щоденник, газета) – називається періодичне зброшуроване друкарське видання, що містить статті, літературні твори, що зазвичай супроводяться ілюстраціями і фотографіями. З переходом до ринкової економіки в журналах почала займати значне місце реклама [1]. Журнал – це з'єднання сучасного синтезу літератури, ілюстрації, фотографії, реклами і досягнень типографіки. Це своєрідний колаж життя. У більшості європейських країн, тема сімейного видання поставлена на перший план на відміну від українських видань, що, безумовно, дає поштовх для подальшого поглиблення і вивчення цієї теми.

Стосовно регіонального сімейного журналу, який охоплює питання пов'язані з певним регіоном, а не взагалі в Україні, то його аналога не існує на сьогоднішній день. Він тільки формується, шукає свою нішу, щоб в повну силу розкритися і мати свій власний стиль, який зможе конкурувати з аналогічними загальнонаціональними виданнями. На сьогоднішній день не існує глибоких наукових досліджень представленої проблеми. Є окремі статті на загальну тему дизайну і верстки журналу але виділити регіональне сімейне видання в окрему нішу не виходить. І так, в роботі звертатимемося до матеріалів з різних джерел,

таких як «Сучасні тенденції оформлення друкованих ЗМІ» [2], якому був присвячений один з номерів «Вісника МГУ». Ось лише одна цитата із заголовної статті цієї підбірки: «Найважливішим елементом конвергенції дизайну став гіпертекст, що лежить в основі структури Інтернет-презентацій, – найнаочніший приклад, перша смуга американської глобальної газети «Ю.Ес.Ей тудей», яка виглядає як сторінка із Інтернету», – Засурський Я.Н. Дизайн, конвергенція і демістифікація журналістики // Вісник Моск. ун-та. – Сірий. 10. Журналістика. – 2004. – № 4. – С. 3-4. Нестеренко О.І. Коротка енциклопедія дизайну. – М., 1994. – С. 77. Також використовуються статті: Лаптев В. В. Модульні сітки: Проектування багатосмугових видань. – М.: РІП-холдинг, 2007. – 202 с. Дизайн періодичних видань. – М., 2001. Саттон А. Принципи оформлення і макетування // Оформлення газет і журналів. Саттон А. Принципи оформлення і макетування // Оформлення газет і журналів за кордоном. – М., 1978. – С. 107-108. і т.п. Табашников І.Н. Макетування і монтаж газетних смуг на основі растрової сітки. – М., 1987. – С. 2. Нестеренко О.І. Коротка енциклопедія дизайну. – М., 1994. – С. 77. Волкова В.В., Газанджієв С.Г., Галкин С.І., Ситников В.П. Дизайн газети і журналу. – М., 2003. Галкин С.І. Оформлення газети і журналу: від елементу до системи. – М., 1984. Дизайн періодичних видань. – М., 2001. Попов В.В., Гуревич С.М. Виробництво і оформлення газети. – М., 1977. Тімоті Самара. Дизайн публікацій. Практикум. – М.: РІП-холдинг, 2006. – 240 с. Люсьєн Робертс, Джулія Трифт. Дизайнер і сітка. – М.: РІП-холдинг, 2005. – 160 с. Олександра Королькова. Жива типографіка. – М.: Индекс Маркет, 2007. – 224 с.

Таким чином, аналіз наукових джерел показав, що існують ґрунтовні дослідження і публікації стосовно дизайну періодичних видань. Але проектування періодичних видань сімейного типу, має загальний вигляд та потребує більш ширшого розглядання. У ході роботи над дослідженням використано комплекс методів, направлених на теоретичне осмислення даної теми: історичний, типологічний, системний підхід, метод психологічного аналізу рекламної діяльності, метод синтезу й узагальнення в теоретичній частині роботи, морфологічний, структурно-композиційний, структурно-функціональний і класифікаційний методи. Виявлені основні історичні передумови становлення сучасного журналу. Проведена класифікація періодичних видань і дано формулювання регіональному періодичному виданню сімейного типу. Український регіональний сімейний журнал зараз вимагає обґрунтування своєї появи і пошуку власної споживацької ніші.

Список використаних джерел:

1. Актуальный дизайн. Логотип 01. – М.: РІП-холдинг, 2008. – 190 с.
2. Волкова В.В., Газанджієв С.Г., Галкин С.І., Ситников В.П. Дизайн газеты и журнала. – М., 2003.
3. Галкин С.І. Моделирование и проблемы теории газетного оформления / К постановке проблемы // Вестн. Моск. ун-та. – Сер. 10. Журналистика. – 1977. – № 4. – С. 32.
4. Курушин В.Д. Дизайн и реклама. – М.: ДМК Пресс, 2006. – 272 с.
5. Саттон А. Принципы оформления и макетирования // Оформление газет и журналов за рубежом. – М., 1978. – С. 107-108.

Кравцов Д.С.

аспірант,

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Науковий керівник: Слєпцов О.С.

доктор архітектури, професор,

Київський національний університет будівництва та архітектури

МОТИВАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ СПОРТИВНИХ КОМПЛЕКСІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Багатьма сучасними дослідниками відзначається зростання важливості виховання в студентів мотивованого ставлення до фізичної культури та спорту [1]. В одній з дослідницьких робіт приводиться поділ *факторів формування спортивного стилю життя* на три складові : *системо-утворюючі* – наявність внутрішнього джерела активності у людини; *системо-наповнюючі* – здібності особистості до пізнання та самоорганізації; *системо-обумовлюючі* – соціальні взаємодії, що визначають самовдосконалення особистості [2]. До останньої групи факторів відносять характер міжособистісних відносин із найближчим оточенням та особливості соціокультурного середовища навчального закладу (спортивного в тому числі). Запропонований середовий підхід до процесу фізичного виховання представляється як спосіб побудови виховничо-освітнього процесу, за якого акцент викладацької діяльності перейде з активного впливу на особистість студента в галузь побудови середовища навчального закладу як сукупності умов просторово-предметного та соціо-культурного оточення сприяючих самовдосконаленню та самовираженню особистості за рахунок засобів масового спорту [2]. Найбільш цікавим, на нашу думку, напрямком реалізації середового підходу є напрямок укріплення матеріально-технічної бази : будівництво та реконструкція спортивних споруд, вдосконалення способів їх функціонування, поновлення обладнання та інвентарю, застосування архітектурно-художніх засобів заохочення та мотивації.

Доцільним з нашої точки зору є розглянути мотиваційну спроможність вітчизняних спортивних комплексів мережі закладів вищої освіти. Гарним прикладом їх сучасного стану можуть служити спортивні комплекси Одеського Національного Морського Університету, «Одеської Морської Академії» та Одеської Державної Академії Будівництва та Архітектури, кампуси котрих розміщуються в єдиному міському кварталі та обмежується зі сходу вулицею Мечникова, з півдня та півночі вул. Дідріхсона та вул. Композитора Ніщинського відповідно, та вул. Дюковською із західної сторони. Навчальні корпуси Морського Університету займають східну частину кварталу та межують з західної сторони із кампусом ОДАБА. На даний момент, будівля спортивного комплексу складається з основної та прибудованої частин. Основна частина – різноповерхова (1-3 поверхи), прямокутної в плані форми із частковим підвалом. Прибудована частина, в основному, двоповерхова та, частково, одноповерхова, прямокутної в плані форми. У підвалі розташоване приміщення насосної. Перший поверх містить вхідну групу, приміщення реабілітаційного

центру, зали атлетичної гімнастики та важкої атлетики, зал ігрових видів спорту та їх допоміжні приміщення. На другому поверсі розміщені приміщення кафедри фізичного виховання та спортклубу, зали настільного тенісу та їх допоміжні приміщення, балкон ігрового залу. Третій поверх містить зали аеробіки, боротьби, настільного тенісу, тренажерний зал, клуб гри в «шахи» та їх допоміжні приміщення.

Враховуючи специфіку фізичного виховання в закладах вищої освіти, представлене розмаїття спеціалізованих спортивних залів є позитивним фактором, як і розташування приміщень кафедри фізичного виховання у будівлі спорткомплексу. Безпосереднє розміщення будівлі спорткомплексу на території навчального кампусу сприяє кращій організації навчального процесу. Однак, розташування в глибині території створює перепони для використання комплексу мешканцями оточуючих житлових масивів. Зовнішній архітектурний образ та стан приміщень спорткомплексу також не сприяють заохоченню та стимулюванню студентської молоді до занять спортом.

Основні навчальні корпуси Одеської Державної Академії Будівництва та Архітектури займають центральну зону кварталу та межують з кампусами Національного Університету «Одеська Морська Академія» з західної сторони та Морського Університету зі східної. Спортивний комплекс академії представляє з себе розгалужену мережу розрізнених спортивних залів вбудованих в різні корпуси навчального закладу. Спортивні зали комплексу займають підвальні приміщення та верхні поверхи в різних навчальних корпусах, або є пристроєними. Плюсом такого розташування спортивних залів в структурі навчального закладу є економія дефіцитних територій. Сусідство залів спортивного комплексу із студентськими гуртожитками також є позитивним фактором. Однак, даний спорткомплекс має ряд недоліків, таких як : архітектурна невиразність та занедбаність елементів комплексу; розташування спорткомплексу на огороженій території навчального закладу робить доступ до нього інших верств населення не зручним, а розміщення спортивних залів у структурі навчальних корпусів може створювати перетини потоків відвідувачів, що є небажаним в даному випадку. Також, негативним фактором є розташування пункту медичної допомоги поза межами навчального кампусу, доступ до котрого ускладнюється складним рельєфом.

Спортивний комплекс Національного Університету «Одеська Морська Академія» розташований за адресою вул. Маловського 10, на території студентських гуртожитків університету, та віддалений від основних навчальних корпусів університету на відстань близько 800 м. Комплекс представлений будівлею басейну та групою прилягаючих до будинку гуртожитку та займаючих перші поверхи спортивних залів. Таке розміщення спорткомплексу має позитивний вплив на організацію дозвілля студентської молоді, однак, вносить певні корективи в організацію навчального процесу через віддаленість комплексу від основного навчального кампусу, що, також, ускладнюється складним рельєфом та пролягаючою між кампусом та гуртожитками міською автомагістраллю вул. Балківська.

Підземний поверх розташованого при гуртожитку спорткомплексу містять технічні та складські приміщення, а на першому поверсі розмістилась вхідна група, бібліотека, майстерня, підсобні та санітарні приміщення. Другий поверх містить три спортивних зали різних габаритів та призначення, їх допоміжні приміщення та сауну. На третьому поверсі розміщуються фойє, кафе, апаратна, ряд допоміжних приміщень та балкон спортивного залу ігрових видів спорту. Будівля басейну на підвальному рівні містить майстерні та технічні приміщення. Технічні приміщення басейну, ряд залів та їх обслуговуючих приміщень розташувалися на першому поверсі, а на другому приміщення самого басейну, малі спортзали, санітарні вузли та адміністративні кабінети. Третій поверх містить кабінети, підсобні та допоміжні приміщення, четвертий – спортзали із обслуговуючими їх приміщеннями.

На основі спорткомплексу існують спортивні секції з гандболу, водного поло, баскетболу, регбі, плавання, тенісу та боротьби. Спортивний басейн університету відкритий для відвідування не лише студентами, а й іншими верствами населення. Розташування комплексу безпосередньо на території гуртожитків сприяє заохоченню студентів до занять фізичною культурою через створення відповідних «можливостей» в рамках середовища кампусу.

Попри близьке розташування приведених вище навчальних закладів, їх спортивні комплекси не передбачають кооперованого використання.

Слід відзначити, що серед розглянутих в межах дослідження спортивних комплексів закладів вищої освіти жоден не задовольняє вимог ДБН В.2.2-3:2018 [3, с. 16] до показників розрахункової площі спортивних залів на одного студента (табл. 1).

Таблиця 1

**Аналіз відповідності площі спортивних залів комплексів закладів
вищої освіти до діючих нормативних актів**

Назва закладу	Контингент, студентів	Площа критих спортзалів, кв. м	% від нормованого показника
Одеський національний політехнічний університет	15000	3565,5	29,70%
Національний університет «Одеська морська академія»	7000	1724,3	30,70%
Одеський національний морський університет	5000	1414,4	35%
Одеська національна академія харчових технологій	10000	1370,7	17%
Одеська державна академія будівництва та архітектури	3500	1017,85	36%

Джерело: розроблено авторами

З приведених даних можливо зробити висновок, що мотиваційна спроможність спортивних комплексів вітчизняної мережі закладів вищої освіти є малою. Основною тому причиною є переважна невідповідність існуючих спорткомплексів потребам навчального процесу, їх занедбаність, нерідко, невиразність їх архітектурного образу. Нерідко приведені фактори не лише не сприяють заохоченню та мотивації студентів до занять фізичною культурою та спортом, а й формують негативне до даного предмету ставлення. Таким чином, переважна більшість елементів вітчизняної мережі спортивних комплексів закладів вищої освіти потребує реконструкції, модернізації та розширення.

Список використаних джерел:

1. Петренко Г. І. Аналіз напрямків модернізації фізичного виховання студентів ВНЗ / Г. І. Петренко, В. І. Гончар // Молодий вчений. – 2015. – № 2. – С. 497–500.
2. Манжелей И. В. Средовый подход к физическому воспитанию студенческой молодежи / И. В. Манжелей // Образование и наука. – 2014. – № 2. – С. 125–138.
3. ДБН В.2.2-3:2018 Заклади освіти – [Чинний від 01.09.2018]. – К. : Мінрегіон України, 2018. – 57 с.

Масинзова Д.В.

студентка Інституту мистецтв,

Науковий керівник: Коновалова О.В.

кандидат мистецтвознавства, доцент,

Київський університет імені Бориса Грінченка

КОЛОРИСТИЧНА ПАЛІТРА ПЕЙЗАЖІВ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Карпати – колоритні, мальовничі, унікальні та неповторні, їх розкішна велич вражає, захоплює, не залишає нікого байдужим. Перед художниками стоїть не проста задача: передати на полотні відчуття та емоції і не упустити жодної деталі для відображення всієї повноти картини. Щоб кожен глядач, побачивши картини, очима підкоряв вершини та схили гірських панорам.

Анатолій Дмитрович Криволап (Нар.11вересня 1946). Художник. Лауреат Шевченківської премії [1, с. 1]. З 1992-го по 1995 роки – активний учасник групи художників «Живописний заповідник». Член Національної Спілки художників України. 2011 року роботи Анатолія Криволапа двічі встановлювали світові рекорди продажів сучасного українського мистецтва на міжнародному мистецькому ринку: у травні 2011 його картина «Степ» була продана на аукціоні Phillips de Pury & Co в Нью-Йорку за 98 500 доларів, а жовтні на торгах сучасного мистецтва дому Phillips de Pury & Co в Лондоні роботу «Кінь. Ніч.» було продано за 124 400 доларів.

Пейзажний живопис Анатолія Криволапа, баланс на межі фігуративну та абстракції. «Індивідуальність у найбільшій мірі проявляється в

радикальності» [2, с. 1] так стверджує сам художник. На своїх полотнах художник майстерно передає вічність природи, її силу. Саме тому присутність людини в його пейзажах дуже ненав'язлива, силуетна. Відносини людини та природи у майстра мають позитивний відтінок – природа домінує у своїй міці. Основний засіб комунікації між художником та глядачем – колір. Анатолій Криволап надзвичайно талановито поєднує яскравість барв з пустельністю сюжету, а м'якість кольору – з глибокою змістовністю полотна; майстерно працює з насиченими, глибокими, часом нестримними, а часом неймовірно тихими відтінками, що передають настрій напівмиті.

Твори художника близькі й зрозумілі кожному – від професіонала до пересічного глядача, адже саме таким є справжнє, щире й непідвладне часу мистецтво. У той же час твори митця непрості, вони змушують глядача зупинитися та зосередитися для їх споглядання, замислитися, пробудити свою приспану від буденності уяву, аналізуючи систему зв'язків, символів та елементів, якими художник наповнює свої повні експресії та виразності живописні твори.

Олександра Барбалат – художник-майстер декоративно-прикладного мистецтва, член Національної спілки художників України з 2009 року, Кавалер Ордена Михайла Перхія (почесна нагорода Меморіального фонду Карла Фаберже за видатні досягнення в розвитку ювелірного мистецтва України). Слід відзначити прагнення майстрині показати через пейзажі (серія «Зимові Карпати») красу живопису як такого, художньо-естетичні якості фактури, гармонію кольірних акордів та самого матеріалу. Олександра Барбалат працює в дуже рідкісній техніці – розпис гарячою емаллю (вільний і перегородчастий). Цей матеріал вимагає неабиякого терпіння та зосередженості. Найдрібніше порушення в методиці виконання роботи і вся робота пропадає даремно.

Своїм призначенням художниця вважає творчість, а мета творчості – усвідомлення єдності форми і змісту. Як зазначила художниця: «Кожна робота, яку я створила, мені вже не подобається. Я там бачу недосконалість і наступного разу стараюсь зробити щось більш складніше і краще» [3, с. 1] у своїх роботах автор розкриває нові грані сприйняття світу, які трансформуються з підсвідомих образів у творчо усвідомлені твори мистецтва.

За мірою мальовничої декоративності, умовності зображення та деякими іншими суто художніми завданнями, роботи майстрині можна порівняти з імпресіонізмом. Однак, імпресіонізм прагнув відображати навколишній матеріальний світ, залишаючись в загальному колі «міметичних» напрямів мистецтва. Художниця ж не ставить жодних інших завдань, крім створення самого мистецтва і дослідження можливостей його впливу на людину. Інакше кажучи, якщо імпресіонізм передавав «враження» від навколишнього світу і переймався проблемами адекватності цих вражень, то роботи Барбалат передають специфіку вражень, що їх справляє на людину мистецтво. Картина вже не слугує ілюзійністичною «оманою» речі або погляду на неї, символом суспільно важливої ідеї чи вираження ставлення художника до світу взагалі [4, с. 2]. Завдання конкретизується, звужується і тим самим поглиблюється. Її мистецтво досліджує само себе, свої форми, засоби, можливості впливу.

Для Олександри не має принципової проблеми в тому, як саме працювати: з натури або в майстерні. Головним вона вважає досягнення максимальної енергії фарби. Саме колорит став головним об'єктом її уваги.

Художниця відмовляється від імітаційної функції кольору [5, с. 2]. На її думку, фарба має бути світлоносною, інстинктивною, не замутною подібністю або рефлексією. Майстер шукає максимально червоний, жовтий, синій, зелений чи білий кольори, внаслідок чого її роботам властива надзвичайна інтенсифікація палітри. Гранична узагальненість форми виключала можливість світлотіньових характеристик, тому повітряний простір і перспектива цікавили мало. Більше значення іноді міг мати різкий, несподіваний ракурс або «напливи» одних просторових зон на інші, що доповнювало характерну яскравість фарб і експресію форми.

Два різних художника сучасності – живописець Анатолій Криволап і майстер-емальєр Олександра Барбалат демонструють унікальне володіння кольором, що розширює межі сприйняття глядача і доводить актуальність візуальних практик сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Анатолій Криволапов. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://1576.ua/people/5721>–
2. Анатолій Криволапов. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://anatolykryvolap.com/?lang=ru>
3. Александра Барбалат легко расстается со своими работами [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://vn.20minut.ua/Kult-podii/aleksandra-barbalat-legko-rasstaetsya-so-svoimi-rabotami-78224.html>
4. Кравченко М. Мистецтво прикрас в Україні останньої третини XX – початку XXI ст.: європейський контекст, художні особливості, персоналії: дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец.: 17.00.06 «Декоративно-ужиткове мистецтво». – Львів, 2017. – 283 с.
5. Не очень публичное мнение. Александра Барбалат. Горячая эмаль [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.youtube.com/watch?v=6P_E_M5hXEw

Смірнова І.В.

аспірант,

*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка*

ПРИНЦИПИ АНСАМБЛЕВОГО ПИСЬМА У ВЕЛИКИХ ЗМІШАНИХ АНСАМБЛЯХ (НА ПРИКЛАДІ СЕПТЕТУ ОР. 20 Л. ВАН БЕТХОВЕНА)

Цикл Септету народжується на перетині старого та нового, стабільного та змінюваного. Він складається з шести образно-стилістично контрастних частин, що свідчить про вплив жанру сюїти відповідно до традиції «розважальних» жанрів XVIII ст. (касацій, дивертисментів, серенад). З іншого боку, перша частина циклу – це сонатне Allegro, остання виконує узагальнюючу функцію

фіналу. В середині спостерігається подвоєння семантичних функцій симфонічного циклу внаслідок включення двох повільних (II частина – Adagio, IV – Тема з варіаціями) та двох «ігрових» частин (III – Менует, V – Скерцо) перехрестними парами. Така будова циклу відсилає не тільки до сюїти, а й до моделі сонатно-симфонічного циклу, тільки специфічно трактованого. Цю особливість твору відзначає і Е. Благодарська, яка, окрім сюїти, виявляє в Септеті орієнтацію на жанровий синтез сюїти, концерту та симфонії як характерну типологічну ознаку септетів взагалі [1, с. 12]. З симфонією Септет, на думку автора, зближує принцип симфонізації, який є наявним в цьому творі, а також «проекція великого симфонічного оркестру» в сполученні різних тембрів [1, с. 11]. Щодо концерту, то автор підкреслює провідну роль скрипки та кларнету як солюючих інструментів [2, с. 2].

Партитура Септету містить два дерев'яних (кларнет in B, фагот), один мідний (валторна in Es) інструменти і квартет струнно-смичкових (скрипка, альт, віолончель, контрабас). Власне, це маленький оркестр, на чому справедливо акцентує увагу Е. Благодарська [автореф.]. В той же час, це, передусім, – ансамбль, в якому мають діяти основоположні засади ансамблевого музикування. Головні принципи ансамблевого письма – рівноправ'я партій і пов'язаний з ним принцип рівномірного розподілу тематизму – в Септеті реалізуються, однак специфічно, що зумовлено кількістю музикантів, які складають ансамбль (септет – великий ансамбль). Так, принцип рівноправ'я партій майже не реалізується у вертикальному зрізі партитури (за рідким виключенням). Справді, скрипка і кларнет заявляють про себе як про солістів з перших тактів твору в силу регістрової розмежованості з іншими інструментами (вони грають завжди вище за інших), а також в силу першості у викладенні мелодії. Від початку вступу першої частини скрипка протиставляється туттійному звучанню всього ансамбля, а короткий низхідний розчерк кларнету над всіма іншими інструментами завершує цей розділ, позначаючи подальшу логіку подій, в яких головувати будуть переважно ці інструменти. Справді, надалі мелодія в темах і головної, і побічної партій доручається спочатку скрипці, а потім її підхоплює кларнет. Лише в зоні розвитку теми побічної (тт. 68-72) лінію кларнету коротко перехоплює альт, потім фагот і знову альт, після чого (тт. 73-74) кларнет разом із фаготом доспівають мелодійну фразу спільно до кінця. Фаготу також доручається моноритмічне дублювання кларнету в зоні зв'язуючої партії (тт. 47-49). Всі інші інструменти виконують переважно функцію акомпанементу (басова лінія доручається контрабасу та віолончелі, остання може переключатися на функцію гармонічного заповнення, котру виконує разом із альтом; валторні і фаготу доручаються педалі, духові також грають гармонію). Таким чином, на перший погляд, з огляду на солюючий характер партій скрипки та кларнету, наявними є ознаки концертного жанру, на що вказує Е. Благодарська. Заперечення з цього приводу викликають відсутність реалізації принципу концертнування у інших інструментів, які мали б створювати ситуацію змагання, агону з високими струнним і дерев'яним духовим, чого не відбувається. Проте, з іншого боку, принципи рівноправ'я партій і рівномірного розподілу

тематизму реалізуються в партитурі Септету по горизонталі за рахунок співставлення ансамблевих груп з різнорідним (контрастним) або однорідним тематичним матеріалом і тембрових передач тематизму на одній темі або тематичних варіантах між ансамблевими групами – своєрідних діалогів-співставлень і діалогів-передач. В ансамблевих групах ведучим мелодійним голосом, як правило, є скрипка або кларнет як перші серед рівних. Ансамблеві групи формуються на основі тембрової спорідненості інструментів та традиції розподілення і групування інструментів в симфонічному оркестрі: духові об'єднуються із духовими, струнні – зі струнними. Хоча можливі варіанти об'єднання тембрів (наприклад, альт долучається до духових на коротку репліку, або валторна – до струнних в акомпануючій функції). Тим самим досягається гнучкість і незаданність тембротворення, Фрагменти діалогічного письма розміщуються, як правило, в зонах розвитку тематизму, що сприяє просуванню музичного процесу у часі. Темброві співставлення Бетховен також реалізує відповідно до традиції розподілення тембрів в симфонічній музиці. Тут можливі такі варіанти: 1) струнно-смичкові співставляються із духовими (дерев'яними і мідним); 2) ансамблева група – з tutti; 3) солюючий інструмент (скрипка або кларнет) – з tutti. Ансамблева група при цьому може використовуватись не повністю (наприклад, часто виключається контрабас). Таким чином, можемо зробити висновок, що принцип співставлення ансамблевих груп, реалізований в різних варіантах, стає основним в ансамблевому письмі для великих складів. Він дає можливість реалізувати принцип рівноправ'я партій (не якісно-функціонального, а кількісного, в силу «задіяності» інструментів в спільній справі музикування, навіть на «другорядних» ролях) і рівномірного розподілення тематизму по партитурі у часі між всіма учасниками ансамблю. Також принцип співставлення ансамблевих груп створює можливість різноманітних тембрових комбінацій по вертикалі, які постійно змінюються, що породжує темброве оновлення і різноманіття. Таким чином, великий інструментальний склад створює більше варіантів найрізноманітніших тембрових комбінацій.

Друга, повільна частина циклу в плані ансамблевого письма відрізняється більшою мелодійною свободою окремих партій, зокрема, фаготу і валторни. Дієвим залишається принцип співставлення ансамблевих груп і використання тембрових передач від групи до групи. Великі можливості щодо створення різноманітних тембрових комбінацій надає варіаційна форма четвертої частини: для кожної варіації композитор обирає свій тембровий склад. Сама тема викладена і в дуєтному (скрипка і альт), і в туттійному вираженні. В першій варіації головують спочатку альт, потім віолончель, скрипка виконує фігуративну функцію. В другій варіації основною фактурною ідеєю стає діалог скрипки і кларнета з фаготом, які діють спільно. Підтримкою цього діалогу є акомпанемент, в якому відбувається своє «життя» за рахунок використання коротких фраз, пауз, ритмічних перебивок. В третій варіації мелодія віддається кларнету і фаготу у діалогічному викладенні, який наприкінці речення завершується узгодженим дуєтом двох духових. У другому реченні ініціативу перехоплюють струнні, проте завершується воно спільним узгодженим

звучанням дерев'яних духових. До них долучається валторна в четвертій варіації, яка починає розділ, а потім її прехоплюють кларнет і фагот. Струнні протягом всієї варіації виконують акомпануючу функцію (бас і мелодійна фігурація). Наступна, п'ята, варіація є завершальною, за традицією – туттійною.

У викладенні знаменитого Менуету першість мають струнно-смичкові інструменти, які трактуються як компактна група з ведучим мелодійним голосом скрипки. Виключенням є останнє проведення теми в крайніх розділах трьохчастинної форми *da capo*, в якому мелодія доручається високій віолончелі (2 октава). Духові в цій частині також трактуються злино-компактно, вони темброво співставляються зі струнними в одномоментному звучанні, підключаються до музичного процесу на короткі фрази, і, в цілому, «не заповнюють» весь простір партитури. Трію, як і водиться, вирішено більш прозоро, побудовано на перегукуванні інструментів, тембрових передачах при скормній підтримці струнних. Так само – прозоріше, але одноманітніше в тембровому плані за рахунок «виключення» з фрагменту партитури кларнету і валторни, виписано трію Скерцо, що створює фактурний і тембровий контраст із крайніми розділами (форма трьохчастинна репризна *da capo*). В останніх реалізується ігрова логіка в розподіленні тематизму і тембрів.

У фіналі простежуються всі прийоми ансамблевого письма, які використовувались в першій частині: діалоги ансамблевих груп, різні варіанти комбінування тембрів по вертикалі, зберігання провідної ролі скрипки, яка навіть має невелику каденцію перед репризою (практика концертного жанру). Натомість зменшується значення кларнету як солюючого інструмента, він виступає майже весь час із фаготом, який дублює його у консонуючий інтервал (переважно дециму).

На прикладі Септету можна зробити висновок, що гармонійної узгодженості звучання струнно-смичкових та духових інструментів у змішаному ансамблі великого складу сприяє комплекс прийомів ансамблевого письма, а саме: 1) по горизонталі партитури – передача мелодійного матеріалу від скрипки до кларнету, котрі трактуються як такі, що мають мелодико-тематичну першість. Наявність і провідної, і акомпануючої функцій в кожній групі встановлює знак рівності між струнними та духовими, адже реалізує функціональну рівність між їх представниками в горизонталі партитури; 2) об'єднання інструментів по вертикалі партитури в компактні темброві групи (група духових та група струнних), в яких інструменти розташовані за теситурним принципом. Тим самим кожний з інструментів займає свою висотну позицію, і всі вони сполучаються за правилами функціональної оркестровки (що наочним є в тутті).

Список використаних джерел:

1. Благодарская Е. А. Инструментальный септет: традиции и новые тенденции : автореф. дисс. ... канд. искусствоведения: 17.00.02. / Е. А. Благодарская. – Саратов, 2016. – 26 с.
2. Благодарская Е. А. Разнотембровые инструментальные ансамбли Л. Бетховена: к истокам симфонического творчества // Е. А. Благодарская / Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2017. – Т. 31. – С. 446–450. URL: <http://e-koncept.ru/2017/970104.htm> (дата звернення: 28.07.2019).

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ**Ніколенко Ю.В.***аспірант;***Федоненко О.В.***доктор біологічних наук, професор,**Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара***ВЕРТИКАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ ФІТОПЛАНКТОНУ
ЗАПОРІЗЬКОГО ВОДОСХОВИЩА**

Вертикальний розподіл планктону, зміна його видового складу і кількості з глибиною, закономірності цього розподілу, фактори, що його визначають – все це має великий теоретичний і практичний інтерес. З вертикальним розподілом планктону пов'язаний кругообіг речовин у водоймі, передача енергії і транспорт органічних речовин від поверхні на глибини, міграції промислових тварин – планктофагів (риб і деяких ссавців). Ним визначаються харчові ресурси і харчові взаємовідносини організмів на різних глибинах. І нарешті, зі зміною по глибинах щільності планктону пов'язана зміна акустичної прозорості та інтенсивності біolumінесценції різних шарів води. Отже, вертикальний розподіл фітопланктону має фундаментальне значення для структурної організації водних екосистем, адже впливає на утворення первинної продукції, а також на передачу енергії на вищі трофічні рівні [1, с. 16; 2, с. 120; 3, с. 120].

Дослідження вертикального розподілу фітопланктону Запорізького водосховища, проводилися щомісячно упродовж вегетаційних сезонів 2016–2017 років на 2 точках: о. Монастирський та в районі с. Військове, що різняться гідрологічними умовами. У верхній частині водосховища в районі о. Монастирський проби відбирали у поверхневому шарі води та на кожному метрі до 5-го. У нижній частині поблизу с. Військове проби відбирали в поверхневому шарі та на глибині 5, 10, 15, 20 та 25 м, щоб повніше охопити розвиток фітопланктону більш глибоководної частини водосховища.

В результаті досліджень було виявлено 82 види і внутрішньовидові таксони планктонних водоростей, що відносилися до 6 таксонів: Cyanophyta, Chlorophyta, Diatomophyta, Cryptophyta, Euglenophyta, Dinophyta.

Найчастіше на всіх глибинах зустрічалися наступні види:

- *Microcystis aeruginosa*,
- *Aphanizomenon flos-aquae*,
- *Oscillatoria planctonica*,
- *Cyclotella meneghiniana*,
- *Stephanodiscus hantzschii*,
- *Melosira granulata*,

- *Melosira italica*,
- *Scenedesmus quadricauda*,
- *Pediastrum duplex*,
- *Pediastrum boryanum*,
- *Coelastrum microporum*.

Найбільша кількість видів спостерігалась у літніх пробах, найменша – у весняних.

У верхній частині водосховища максимальна чисельність фітопланктону до 534,9 тис. екз/м³ зафіксована у поверхневому шарі (0–2 м) в серпні місяці, що пов'язано з інтенсивною вегетацією *Microcystis aeruginosa*. На інших глибинах максимум чисельності фітопланктону також припав на першу декаду серпня. Так, середня чисельність фітопланктону влітку у шарі 0–2 м дорівнювала 176,6 тис. кл/дм³, а у шарі 5 м – 109,9 тис. кл/дм³.

Для нижньої частини водосховища загалом характерні такі самі сезонні закономірності розподілу фітопланктону. Однак, кількість видів на глибині 5 м в декілька разів вища, ніж на о. Монастирський і з глибиною поступово знижується, досягаючи свого мінімуму на глибині 25 м, в результаті помітного зниження температури на глибинах більше 5 м.

Можна виділити 3 періоди вегетації водоростей Запорізького водосховища: весняне цвітіння діатомових у березні з середніми показниками чисельності близько 12 млн кл/дм³; літня дипресія з кінця квітня по червень – середні показники чисельності до 400 тис кл/дм³ та літнє цвітіння ціанобактерій з липня по вересень з середніми показниками чисельності ≈ 130 млн кл/дм³.

Однак, на двох точках відбору найбільшим різноманіттям форм фітопланктону характеризується поверхневий шар водосховища, про що свідчить значення індекса Шенона (1,819).

Отже, вищі показники видового різноманіття, та чисельності водоростей характерні для поверхневого, добре освітлюється шару води, що пов'язано з рядом факторів, найважливішими з яких є: метеорологічні, гідродинамічні (вітрові та стічні переміщення води) і біологічні, а також в результаті добових ритмів вертикального переміщення.

Список використаних джерел:

1. Mellard J. The vertical distribution of phytoplankton in stratified water columns / J. Mellard, K. Yoshiyama, E. Litchman, C. Klausmeier // Journal of Theoretical Biology. – Vol. 269. – Is. 1, 21 January 2011, P. 16–30.
2. Ryabov A. The vertical distribution of phytoplankton in stratified water columns / A. Ryabov // Journal of Theoretical Biology. – Vol. 263. – Is. 1, 7 March 2010, P. 120–133.
3. Вербицкий В. Б. Вертикальное распределение планктона / В. Б. Вербицкий // Курс лекций по планктонологии [Электронный ресурс]. – ИБВВ РАН, 2008-2013. URL: <http://ibiw.ru> (дата обращения: 10.10.2013).

Семчук М.І.

студентка;

Мельниченко Г.М.

кандидат біологічних наук, асистент,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника»

**РОЗМІРНА ТА МОРФОЛОГІЧНА РІЗНОЯКІСНІСТЬ
ПІЛКОВИХ ЗЕРЕН *TILIA PLATYPHILLOS* SCOP.
В УМОВАХ УРБОЕКОСИСТЕМИ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА**

Деревні рослини характеризуються цінними біоіндикаційними властивостями, оскільки безпосередньо входять у комплекси озеленення міських вулиць. Унаслідок тривалої експозиції в антропогенно змінених умовах середовища існування вони здатні відображати хронічний вплив малих доз інгредієнтів промислових викидів, указувати на мутагенність середовища в реальному комплексі екологічних факторів [1, с. 70; 2, с. 71; 4, с. 90].

За спостереженнями В. П. Бессонової, урбопромислові забруднювачі не лише володіють загальнотоксичним впливом на біоту, а й здатні спричинювати так звані «віддалені наслідки», зокрема, проявляти гаметоцидну дію [2, с. 73]. Тому перспективним підходом в індикації стану урбоєкосистем та визначення мутагенної напруженості навколишнього середовища є дослідження репродуктивних структур вищих рослин, насамперед чоловічого гаметофіту. Тривалий час вважали, що рослинний пилкок толерантний до впливу забруднюючих речовин через наявність міцної зовнішньої оболонки – екзини, до складу якої входить біополімер спорополенін, який витримує вплив високих температур і не розчиняється у лугах та кислотах. Проте це припущення виявилось хибним. Факти формування аномального пилку свідчать про те, що пилкове зерно відчуває значний тиск зовнішнього забрудненого середовища. [5, с. 24].

Біоіндикаційні дослідження проводили у межах восьми ландшафтно-географічних районів поліфункціональної урбоєкосистеми Івано-Франківська (північний, північно-східний, північно-західний, центральний, південний, південно-східний, східний та західний). При визначенні районів дослідження керувались генеральним планом забудови міста. Як контроль було обрано умовно екологічно чисту територію – Галицький національний природний парк. Об'єктом дослідження обрано вид *Tilia platyphillos* Scop.

Для визначення впливу техногенного забруднення на стан пилку нами було проведено визначення середніх діаметрів пилкових зерен (табл. 1). Розмір життєздатного пилку *Tilia platyphillos* Scop. варіював від 28 до 52 мкм.

Таблиця 1

**Розміри пилкових зерен *Tilia platyphillos* Scop.
у різних районах урбоєкосистеми Івано-Франківська**

Район дослідження	Діаметр пилку, мкм ($M \pm m$)
	<i>T. platyphillos</i>
Фон	40,83±0,53
Південний	40,98±0,50
Південно-східний	39,52±0,65
Західний	39,42±0,70
Східний	39,02±0,64*
Північно-західний	38,50±0,70*
Північний	37,91±0,72*
Центральний	37,47±0,99*
Північно-східний	37,23±0,55*

* – достовірна відмінність від контролю ($p < 0,05$).

У межах урбоєкосистеми Івано-Франківська констатували зменшення середніх розмірів пилку *Tilia platyphillos* Scop. за рахунок збільшення кількості карликових пилкових зерен (за винятком південного району). Для південного, південно-східного та західного районів міста різниця була статистично недостовірною. Для східного, північного, північно-східного та центрального районів міста фіксували зниження середнього діаметру ПЗ у середньому на 3 мкм, порівняно із фоном. Зменшення середніх розмірів у межах вищезазначених районів міста супроводжується зростанням гетерогенної групової реакції (C_v , %). Зокрема, коефіцієнт варіації у центральному районі міста становив 15,90%, тоді як на фоновій території – 7,73%.

За умови урботехногенного забруднення довкілля спостерігається також зростання морфологічної різноякісності пилкових зерен досліджуваних видів. Це проявляється збільшенням кількості гігантських і карликових пилкових зерен (рис.1), що відповідно в 1,3 раза більші чи 1,5 раза менші середньої норми (рис.1). Збільшення морфологічної різноякісності пилку *Tilia platyphillos* Scop. у різних районах урбоєкосистеми Івано-Франківська, порівняно з фоновією територією, відбувається в основному за рахунок збільшення кількості карликових пилкових зерен. Відсоток карликових пилкових зерен варіював від 12,8% у центральному районі міста до 3,4% на фоновій території, а гігантського пилку – від 8,5% до 1,6%. Найменше ПЗ аномальних розмірів виявлено у південному та південно-східному районах міста (2,4 і 3,0% карликового та 3,7 і 4,5% гігантського відповідно) (рис. 2).

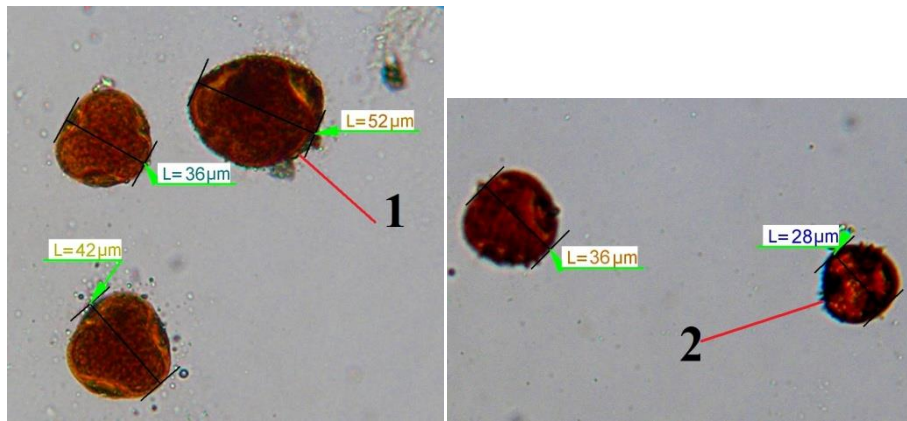

Рис. 1. Морфологічна різноякісність пилкових зерен *Tilia platyphyllos* Scop. в умовах урбоєкосистеми Івано-Франківська:

1 – гігантські пилові зерна; 2 – карликове пилове зерно

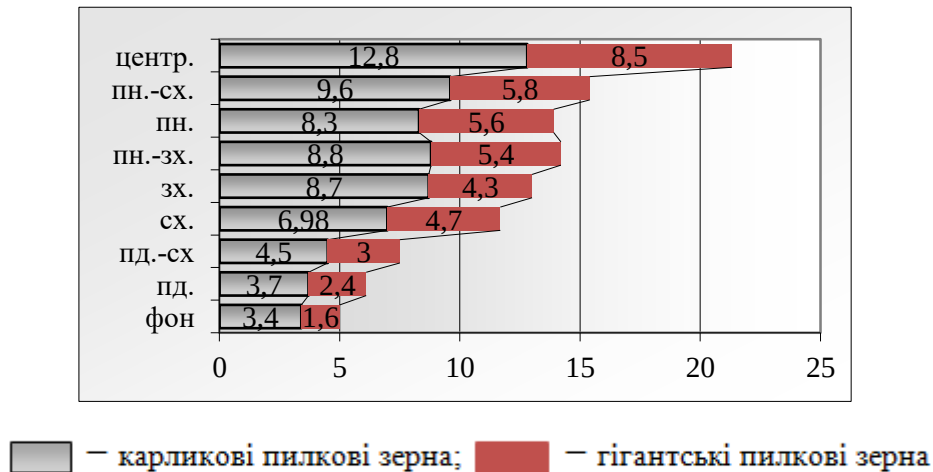

Рис. 2. Частота появи гігантських та карликових ПЗ *Tilia platyphyllos* Scop.

Отже, зростання частоти появи аномальних та стерильних пилкових зерен спостерігали у такій послідовності районів: фонові територія → південний → південно-східний → східний → західний → північно-західний → північний → північно-східний → центральний.

Таким чином, згідно з результатами проведених біоіндикаційних досліджень інтенсивність прояву гаметоцидного ефекту зумовленого урботехногенними факторами відрізняється у різних районах міста. Найзабрудненіше повітря зафіксоване в центральній частині міста, яке характеризується інтенсивним рухом автотранспорту [3, с. 10-11] та найімовірніше індукує процеси порушення мікроспорогенезу, яке проявляється збільшенням частки стерильного і морфологічно-аномального пилку.

Достовірне збільшення показників стерильності та морфологічної різноякісності пилку у північно-східному та північному районах міста, ймовірно, пов'язано із дальнім аеропереносом забруднювачів, зокрема від Бурштинської ТЕС, ВАТ «Івано-Франківськцемент», фірми «Барва», які розташовані з підвітряного боку по відношенню до міста та відіграють значну роль у формуванні екологічної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Бессонова В. П. Использование цитогенетических критериев для оценки мутагенности промышленных поллютантов / В. П. Бессонова, З. В. Грицай, Т. И. Юсыпова // Цитология и генетика. – 1996. – Т. 30, № 5. – С. 70–76.
2. Бессонова В. П. Оцінка стану пилку деревних рослин в урботехногенній екосистемі / В. П. Бессонова, Е. П. Бессонов, В. М. Зверковський // Питання біоіндикації та екології. – 2013. – Вип. 18, № 1. – С. 70–83.
3. Ганжа Д. Д. Техногенні атмосферні випадання та якість довкілля у Івано-Франківській області / Д. Д. Ганжа, Д. Д. Ганжа // Scientific Journal «sciencerise». – 2016. – № 1/1(18). – С. 10–19.
4. Глібовицька Н. І. Липа серцелиста (*Tilia cordata* L.) Як біоіндикатор стану забруднення урбанізованих територій важкими металами / Н. І. Глібовицька, В. І. Парпан // Ecology and noospherology. – 2013. – Vol. 24, № 3–4. – Р. 89–96.
5. Дзюба О. Ф. Палиноиндикация качества окружающей среды / О. Ф. Дзюба. – СПб.: Недра, 2006. – 198 с.

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

Рибчан В.С.*учениця 10-М класу,**Науковий керівник: Глухота В.О.**вчитель II категорії,**Полтавський обласний науковий ліцей-інтернат**імені А.С. Макаренка***ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ СПРИЯТЛИВОСТІ
РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ КЛІМАТУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Курортно-рекреаційна діяльність у багатьох країнах світу вважається головним потенціалом та істотним чинником економічного розвитку.

Полтавська область має природні умови придатні для широкого розвитку курортно-рекреаційної діяльності різних напрямів – лікувального, оздоровчого, спортивного, наукового, ділового, пізнавального тощо.

З метою оцінки особливостей впливу клімату на здоров'я людини, використовують комплексні показники, що називаються біокліматичними індексами.

Вивченням впливу клімату на здоров'я людини та оцінкою ступеня його сприятливості за допомогою біокліматичних індексів, окремих регіонів займалися Г.П. Катеруша [2], Н.М. Михайленко [3], П.Л. Царик [6], О.Г. Шевченко [7] та інші.

Мета роботи – визначити ступінь сприятливості біокліматичних показників Полтавської області.

Об'єктом дослідження є клімат та кліматичні ресурси Полтавської області, а предметом оцінка ступеня сприятливості біокліматичних показників, та їх територіальний аналіз.

До показників комфортності погоди і клімату для людини належать: нормально-еквівалентно-ефективні, біологічно-активні, радіаційно-еквівалентно-ефективні температури, показники суворості погоди тощо [6, с. 18].

Нормально-еквівалентно ефективна температура (*НЕЕТ*) розраховується за формулою Міссенарда [6, с. 19]:

$$НЕЕТ = 37 - \frac{37 - t}{0.68 - 0.0014 \times f + \frac{1}{1.76 + 1.4 \times v^{0.75}}} - 0.29 \times t \times \left(1 - \frac{f}{100}\right),$$

де t – температура повітря;

v – швидкість вітру на рівні 1,5 м;

f – відносна вологість.

Радіаційно-еквівалентно-ефективна температура враховує вплив на тепловідчуття чотирьох метеорологічних елементів – температури та вологості повітря, швидкості вітру та сонячної радіації.

Нами була використана формула за наближенням І.В. Бутьєвої [7, с. 106]:

$$PEET = HEET + 6,2^{\circ}C$$

Сукупність одночасної дії $T^{\circ}C$, f %, V m/c та відбитої радіації Землі враховує так звана біологічно активна температура (БАТ) [7, с. 107]:

$$BAT = 0,8^{\circ}PEET + 6$$

Територія Полтавської області розташована в помірному поясі в атлантико-континентальній європейській області. Кліматичні умови і їх ресурси характеризуються сезонними змінами, впливом підстилаючої поверхні, місцевими особливостями природи. Формування кліматичних ресурсів відбувається безперервно внаслідок неперервного поступлення сонячної радіації і безперервності процесів теплообміну, волого обміну, атмосферної циркуляції та факторів, пов'язаних з впливом характер земної поверхні [5].

Для аналізу впливу відповідних факторів, нами було проаналізовано основні кліматичні характеристик за період 2008-2018 років на 5 метеостанціях області: Гадяча, Веселого Подолу, Кобеляк, Лубнів та Полтави [7].

Показники HEET коливалися від $14,0^{\circ}C$ в Гадячі до $14,7^{\circ}C$ в Полтаві, що згідно з класифікації діапазону HEET означає комфортно, помірно тепло.

Для більш об'єктивного визначення HEET, нами було проведено аналогічні розрахунки для липня та січня. Показники HEET липня коливалися від $+16,3^{\circ}C$ в Гадячі, до $16,7^{\circ}C$ в Кобеляках, що також згідно з класифікації діапазону HEET означає комфортно, помірно тепло. Показники HEET січня коливалися $-4,0^{\circ}C$ в Полтаві та Веселому Подолі до $-4,5^{\circ}C$ в Гадячі що згідно з класифікації діапазону HEET означає дуже прохолодно (дискомфорт).

Показники PEET були визначені у Полтаві, Кобеляках та Веселому Подолі і становили $+20,5^{\circ}C$, найнижчі – $+20,2^{\circ}C$ у Лубнах, що згідно з класифікації діапазону PEET означає комфортно, помірно тепло.

Біологічно активні температури області також згідно з класифікації діапазону БАТ означають комфортно, помірно тепло, і коливаються від $+22,1^{\circ}C$ в Лубнах до $22,5^{\circ}C$ в Полтаві.

Таблиця 1

Біокліматичні індекси згідно з даними метеостанцій області

	HEET за липень	HEET за січень	HEET середньо- річна	PEET	BAT
Полтава	16,4	-4,0	14,5	20,5	22,51
Гадяч	16,3	-4,5	14,0	20,4	22,32
Веселий Поділ	16,6	-4,0	14,3	20,5	22,4
Лубни	16,4	-4,1	14,2	20,2	22,16
Кобеляки	16,7	-4,2	14,3	20,5	22,4

Джерело: розроблено автором за даними [1]

На основі аналізу нормально-еквівалентно-ефективних, біологічно-активних, радіаційно-еквівалентно-ефективних температур, показників суворості погоди, нами було виділено чотири біокліматичних райони області – Північний, Центральний, Придніпровський, Східний.

Північний біокліматичний район займає територію від Пирятина до Гадяча і включає території цих районів. Біокліматичні показники в даному районі є найнижчими в області, але знаходяться в межах одного діапазону, тобто біокліматичні показники комфортні, помірно теплі.

Центральний біокліматичний район займає територію від Гребінки до Зінькова, і майже повністю охоплює адміністративні райони між ними. Біокліматичні показники є дещо вищими ніж у Північному районі.

Придніпровський біокліматичний район має одні з найсприятливіших біокліматичних показників. Займає територію на півночі від Хоролу і Кобеляк на південному-сході. Адміністративно включає всі райони розташовані між ними. Біокліматичні показники тут одні з найвищих і складають 16,6-16,7°C за НЕЕТ 20,5°C за РЕЕТ, 22,4°C за БАТ.

Східний біокліматичний район охоплює Полтавський район та райони на схід від нього. Біокліматичні показники тут дещо нижчі ніж у Придніпровському, але також має одні з найсприятливіших біокліматичних показників, НЕЕТ – 16,4°C, РЕЕТ – 20,5°C, БАТ – 22,5°C.

Біокліматичні райони Полтавської області

Рис. 1. Біокліматичні райони Полтавської області

Джерело: розроблено автором

Список використаних джерел:

1. Архів погоди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rp5.ua>
2. Катеруша Г. П. Можливі зміни біокліматичних умов зимового періоду в Україні / Г. П. Катеруша, Т. А. Сафранов // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. – Одеса, 2018. – Вип. 30. – С. 17-27.
3. Михайленко Н. М. Погодно-кліматичні умови рекреаційної та спортивної діяльності в Українських Карпатах / Н. М. Михайленко, І. О. Щербань // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – Львів, 2014. – Вип. 48. – С. 268-274.
4. Полтавська область : Географічний атлас : Моя мала Батьківщина / М-во освіти і науки України, Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка / [голова ред. кол. Булава Л. М.; відп. ред. Т. В. Погурельська]. – К. : ТОВ «Видавництво «Мапа», 2004. – 20 с.
5. Полтавська область: природа, населення, господарство. Географічний та історико-економічний нарис. Видання 2-е доповнене і перероблене. За редакцією К. О. Маца / Полтава: Полтавський літератор, 1998. – 336 с.
6. Царик П. І. Оцінка ступеня сприятливості рекреаційних ресурсів клімату і погоди Поділля / П. І. Царик // Рекреаційна географія і туризм. – 2015. – № 1 – С. 147-157.
7. Шевченко О. Г. Порівняльний аналіз біокліматичних індексів для оцінки комфортності урбанізованого середовища в теплий період / О. Г. Шевченко // Гідрологія, гідрохімія і гідро екологія. – 2016. – Т. 3(42) – С. 105-115.

Сриберко А.В.

науковий співробітник,

*ДУ «Відділення гідроакустики Інституту геофізики
імені С.І. Субботіна НАН України»*

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ПРОСТОРОВОГО РОЗПОДІЛУ ШВИДКОСТІ ЗВУКУ ЗА СУПУТНИКОВИМИ ДАНИМИ НА ПРИКЛАДІ ЧОРНОГО МОРЯ

Поширення звукових коливань в морській воді є складним явищем, залежним від розподілу температури (T) та солоності (S), зміни тиску (P), глибини моря (z) й характеру ґрунту, стану поверхні моря, замутиності води завислими домішками органічного і неорганічного походження та наявності розчинених газів.

Морська вода є середовищем, акустично неоднорідним. Ця неоднорідність полягає, передусім, в зміні щільності з глибиною, внаслідок чого змінюється з глибиною і швидкість звуку (C), а поширення звукових коливань відбувається не по прямих, а по складніших траєкторіях. Наявність в морській воді бульбашок газу, зважених часток та планктону викликає розсіювання та поглинання звукової енергії при її поширенні [1, с. 180].

Для поширення звуку в океані найбільш важливе значення має не абсолютне значення швидкості звуку, а залежність швидкості звуку від глибини – профіль швидкості звуку $C(z)$ [2, с. 299; 3, с. 11].

При масових розрахунках швидкості звуку доводиться вирішувати проблему вибору розрахункової формули, оскільки нині в цьому питанні не існує

загальноприйнятого стандарту, а розрахунки за різними формулами, яких відомо більше десяти, приводять, строго кажучи, до різних результатів [4, с. 30].

На сьогодні існує велика проблема отримання контактних даних вертикального розподілу термохалінних характеристик Чорного моря. На основі яких проводяться розрахунки значень швидкості звуку. Тому, доводиться прибівати до непрямих визначень вертикального розподілу гідрофізичних характеристик, тобто шляхом розробок різних методик розрахунку вертикального розподілу цих характеристик. Де, за відсутності цих контактних вимірів, використовуються прогностичні або змодельовані значення термохалінних характеристик.

Розрахунок вертикального розподілу швидкості звуку в Чорному морі є актуальною задачею. Рішення цієї задачі, дає оперативну можливість розраховувати вертикальний розподіл швидкості звуку як локально, так і по усій акваторії Чорного моря, для науково-дослідницьких та прикладних цілей в області гідрографії, гідроакустики, океанології, екології моря, судноплавства та ін.

Дослідження просторового розподілу швидкості звуку проводилися в глибоководній частині Чорного моря на стандартних горизонтах (0, 10, 20, 25, 30, 50 метрів) в період весна–осінь.

Розрахунки просторового розподілу швидкості звуку у діяльному шарі Чорного моря супутниковими даними в шарі 0–50 метрів, в період весна–осінь, проводилися в 2 етапи:

1. Розрахунок просторового розподілу температури води за рівняннями експоненціальної або лінійної регресії на основі супутникової інформації.

2. Розрахунок просторового розподілу швидкості звуку у діяльному шарі Чорного моря по розрахованих значеннях температури води на основі супутникової інформації.

Розрахунки вертикального розподілу температури води в Чорному морі засновані на розробленій нами «Методиці розрахунку вертикального розподілу температури води в Чорному морі на основі супутникової інформації» (далі – Методика) в 2015 році [5].

На сьогодні, Методика [5], була значно доповнена новими формулами, критеріями для розрахунків, поправками на температуру води, що суттєво поліпшило точність розрахунків вертикального розподілу температури води. Також, на відміну від Методики 2015 року, де розрахунки проводилися тільки по рівняннях експоненціальної залежності, були задіяні комплексні розрахунки за рівняннями лінійної та експоненціальної регресії.

Розрахунок вертикального розподілу швидкості звуку в Чорному морі проводився за побудованими рівняннями множинної регресії, виду

$$y = ax + bz + d, \quad (1)$$

де a , b , d – коефіцієнти рівняння множинної регресії; y – швидкість звуку (м/с); x – температура води (°C); z – глибина моря (м).

Розробка рівнянь множинної регресії ґрунтувалася на визначенні кореляційних зв'язків між фактичними значеннями контактних вимірювань температури води, глибиною та швидкістю звуку, розрахованою за рівнянням ЮНЕСКО [6, с. 46; 3, с. 11].

Для візуалізації результатів розробленої нами методики розрахунку просторового (тривимірного) розподілу швидкості звуку у діяльному шарі Чорного моря за супутниковими даними температури води наведемо приклад розрахунку просторового розподілу швидкості звуку на стандартних горизонтах та на зональному розрізі (по широті $43,00^\circ$ пн.ш.) для 21.06.2018 р. (рис. 1 та 2).

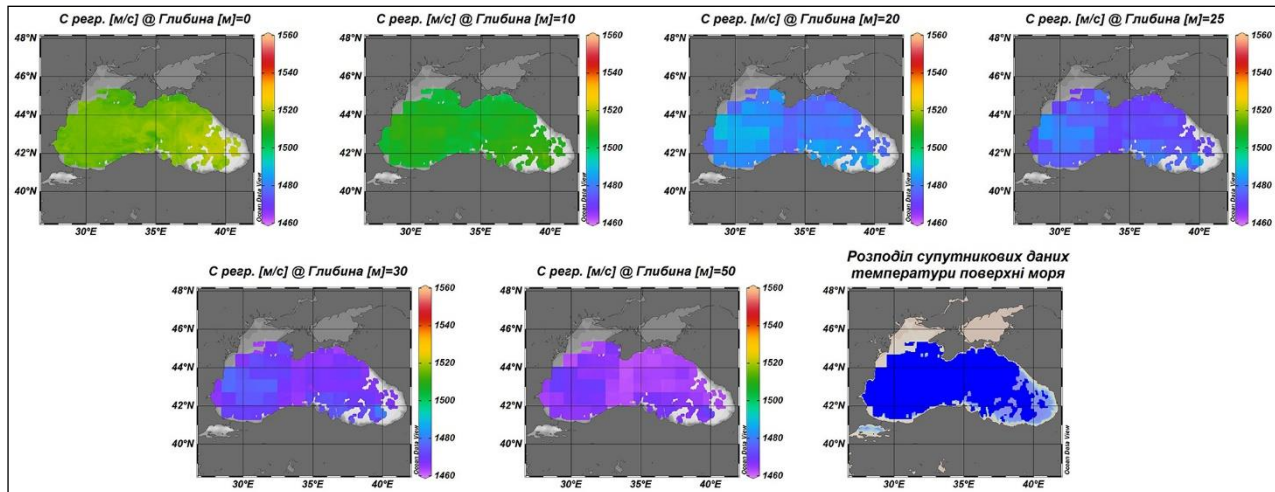

Рис. 1. Карти просторового розподілу розрахованої швидкості звуку ($C_{\text{рег.}}$) на стандартних горизонтах в Чорному морі для 21.06.2018 р.

Джерело: розроблено автором за даними [7]

Рис. 3 та 4 побудовані за допомогою комп'ютерної програми ODV (Ocean Data View), призначеної для інтерактивного дослідження та графічного відображення океанографічних профілів, траєкторій або часових рядів даних [8].

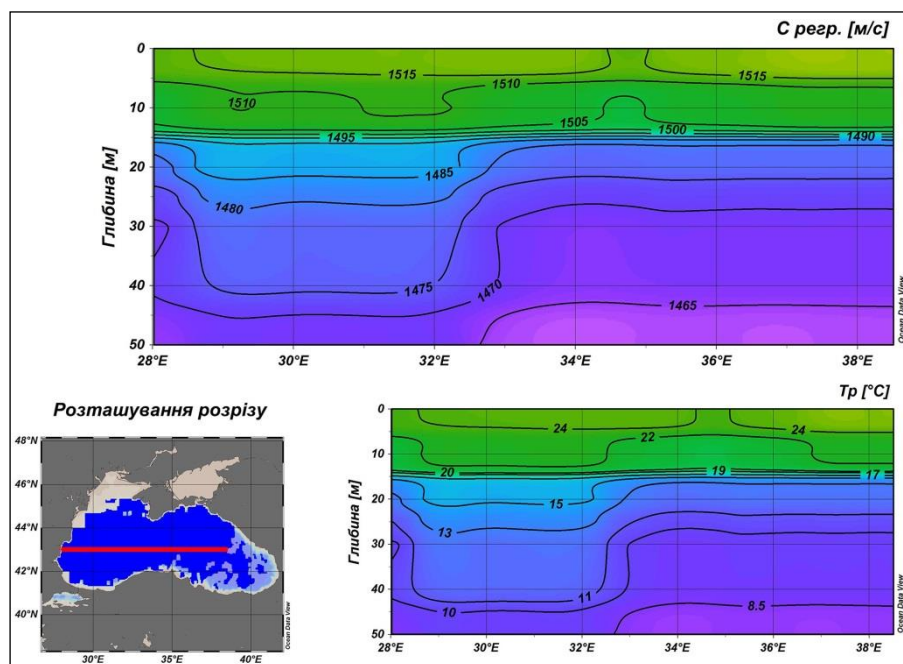

Рис. 2. Розподіл розрахованої швидкості звуку ($C_{\text{рег.}}$) та температури води (T_p) на зональному розрізі в Чорному морі для 21.06.2018 р.

Джерело: розроблено автором за даними [7]

При порівнянні результатів розрахунків температури води на основі супутникової інформації (T_p) та швидкості звуку ($C_{\text{пер.}}$) (рис. 2), видно, що їх ізолінії повністю когерентні.

Наприкінці відзначимо, що на основі розробленої методики можна робити прогноз або моделювати (тривимірний) вертикальний розподіл швидкості звуку на стандартних горизонтах до 50 метрів по усій глибоководній акваторії Чорного моря в період весна–осінь, використовуючи, в якості вихідних даних, прогностичні (змодельовані) значення температури води.

На нашу думку, методику розрахунку просторового розподілу швидкості звуку в Чорному морі можна застосовувати для науково-дослідницьких та прикладних цілей в області гідрографії, гідроакустики, океанології, екології моря, судноплавства та ін.

Список використаних джерел:

1. Егоров Н. И. Физическая океанография / Изд. 2-е дополненное и переработанное // Ленинград: Гидрометеиздат. – 1974. – 456 с.
2. Магницкий, В. А. (Ред.) Общая геофизика: Учеб. пособие / Под ред. В.А. Магницкого. – М.: Изд-во МГУ, 1995. – 317 с.
3. Ярошенко А. А. Вычисление скорости звука в морской воде. От Колладона и Штурма до наших дней // Водний транспорт. – 2012. – №. 3. – С. 8-12.
4. Архипкин В. С., Деев М. Г. Особенности поля скорости звука в Черном море // Вестник Московского университета. Серия 5. География. – 2008. – № 6.– С. 30-33.
5. Андрианова О. Р. и др. Оценка возможности расчета вертикального распределения температуры воды в Черном море по спутниковым данным / О. Р. Андрианова, М. И. Скипа, А. В. Сриберко, Ю. В. Степанова // Вісник Одеського національного університету. Серія : Географічні та геологічні науки. – 2015. – Т. 20, Вип. 4. – С. 9-21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_geo_2015_20_4_3
6. Fofonoff N. P., Millard Jr R. C. Algorithms for the computation of fundamental properties of seawater. UNESCO, 44. – 1983. – 54 pp.
7. NASA's OceanColor Web (National Aeronautics and Space Administration, OceanColor Web). URL: <https://oceancolor.gsfc.nasa.gov/l3/> (last accessed: 04.09.2019).
8. Schlitzer R. Ocean Data View. – 2019. – URL: <https://odv.awi.de>

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Nahrebetska V.V.

Master,

Zhytomyr National Agroecological University

FIXING OF PERSONNEL-PROFESSIONALS IN PUBLIC SERVICE

The meaning of the term «profession», which comes from the Latin «declare my own business», shows that for each person work acts in the form of a specific, isolated area of activity that requires some training. A number of factors are crucial in choosing a professional activity. The main among them are: availability of abilities, skills, individual inclination for a certain activity, level of salary, prestige of profession, social environment, family traditions, etc. Accordingly, during the selection process, the candidate updates and demonstrates the entire arsenal of knowledge, skills, abilities and abilities that he / she has acquired in the process of gaining previous professional experience. In this regard, we believe that the positive result of recruitment in the civil service should be the initial business evaluation of the efforts of each candidate for the post on the realization of his / her personal and psychological expectations, further professional expression and self-realization, career growth and social recognition.

In our opinion, screening a candidate in the civil service recruitment process should be transformed from a final defeat to an «intermediate exam» to suitability, with a compulsory anticipation of the next such examination with a clear awareness of both the abstract content of professional activity in the civil service and of specific directions and steps deepening of personal training and improvement of their professional traits, communication positions [2, p. 32] personal arsenal and creativity.

It should be noted that a characteristic that reflects the level of personal satisfaction with their business is vocation. M. Weber defined it as such an organization of thinking, in which the work becomes an absolute end in itself. However, this attitude to work is not, according to the scientist, a property of human nature. It can not arise as a direct result of high or low wages, as it can only develop as a result of a long process of education [1, p. 86]. In addition, social institutions educate a person and form a system of his human values, individual morality and awareness of professional duty.

Therefore, when recruiting candidates for public office, it is imperative to take into account the potential conflict of the candidate's goals and organization.

Selected candidates come to the organization, having a number of expectations about future professional activity and the organization as a whole. If these expectations are justified, then the vacancies of the employees feel considerable satisfaction and interest. In this regard, we believe that it is appropriate to take into account such concepts as «professional suitability», that is, the suitability of the future

civil servant to the requirements of the position and «professional satisfaction» – the suitability of the job in the candidate's expectations.

Such an approach actualizes in the modern era the problem of making qualitative, well-grounded decisions regarding the recruitment of vacant positions in the system of state power. It is advisable to explain the urgency for the following reasons:

1) updating of technical characteristics and refusal of «usual automatism» of requirements for a position and, accordingly, necessary preconditions of professional suitability;

2) the combination of candidates with a high level of vocational education with the same high expectations of their own job in a vacant position and with the desire for maximum personal development;

3) increase in personnel costs, which automatically increases the costs of recruitment and the more stringent legal requirements for the professional selection of candidates;

4) constant increase of the field of tension between organizational and social goals of the organization.

We clearly distinguish between two types of set, each with advantages and disadvantages:

I. Internal recruitment in the civil service, ie the filling of vacant posts by civil servants who already work in public authorities. Therefore, the following problems are of paramount importance: the high level of satisfaction of civil servants with their professional and official position and their interest in the affairs of the organization. This is necessary in order to create within the organization a reserve of civil servants – competent candidates for promotion. Obviously, internal recruitment procedures should be about informing employees about vacancies, as an opportunity to promote them in a position that should be the development of their professional careers.

For this type of set of fundamental importance is the problem of securing professionals in the public service. That is why the focus is on those job characteristics and organizations that appear to be a civil servant – a candidate so attractive that he or she is ready to go through the selection process for a vacant position.

This problem is extremely urgent because, as stated in the Strategy for reforming the civil service in Ukraine, it is necessary to develop a clear mechanism of promotion on the basis of personal professional merits of civil servants. It is important to take steps to improve the selection of specialists for the posts of civil servants of categories based on an objective assessment of their professional qualities.

In addition, it is emphasized the need to significantly improve the formation of the personnel reserve, to abandon the practice of drawing up reserve lists for positions of heads of state bodies by the acting heads of these bodies. It is advisable to consider proposals for the reserve for positions to be appointed by top level bodies by special commissions established within these bodies.

Therefore, it is recognized that in each state authority it is necessary to create a system of effective staff reserve, to ensure constant work with employees enrolled in such reserve: drawing up and executing personal annual plans, training, internships,

involvement in consideration of relevant issues, development of draft regulatory acts, inspections, investigations, and more.

II. External recruitment in the civil service involves the involvement of potential staff from outside. It should be noted that, following this procedure, both the organization and the candidate for the civil service make their choice, since for him it is a potential choice of a professional career and profession. Of fundamental importance to this type of recruitment is the degree to which the candidate for the vacancy and organization becomes attractive to each other and how the selection process is conducted.

Thus, we believe that in essence civil service recruitment should be seen as a two-way selection process, since the final decision is made by both actors in the process, namely the candidate for the vacant position and the organization. Nevertheless, the domestic practice of functioning of public administration shows that the belief that deciding on the appointment of a candidate for the post is a prerogative of the leadership is still significant.

References:

1. Veber, M. (1990). *Protestant-skaya étyka y dukh kapytalyzma* [Protestant Ethics and the Spirit of Capitalism]. Moskva: Prohress.
2. Oluyko, V. M. (2015). *Kadrovi protsesy v derzhavnomu upravlinni Ukrayiny: stan i perspektyvy rozvytku: monohrafiya* [Personnel processes in public administration of Ukraine: the state and prospects of development]. Khmelnytsky: Vyd-vo KHUUP.

Рущенко Р.Є.

аспірант,

Київський національний торговельно-економічний університет

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Древні імперії, середньовікові королівства, а також сучасні держави причетні до вирішення таких питань, як: в якій мірі право збирати податки або приймати рішення на власний розсуд залишати на центральному рівні, а в якій передати місцевим чиновникам [1]. Історія децентралізації налічує більше чотириста років, розпочавши свій рух в Європі у XVII ст. У даний період громадські діячі та науковці стали шукати нові форми адміністративного устрою державного управління та побудови системи зав'язків в системі публічної влади [2]. Незважаючи на розвиток досліджень у питаннях децентралізації, до кінця XIX ст. більшість була переконана в тому, що головною моделлю державного устрою є сильна централізована держава, яка в Європі вважалась ідеальною моделлю державної організації. Проте вже на початку XX ст. виникла ідея розділення влади, яка була викладена в папській Енцикліці 1931 р. як форма проти сильноцентралізованої держави

нацистського, фашистського та соціалістичного формату. Головною метою такої ідеї було запобігти у перетворенні централізованих держав в авторитарні. Процес децентралізації ХХ ст. характеризувався розширенням повноважень органів місцевої влади у різних сферах, в тому числі й у бюджетній, та сфері міжбюджетних відносин. Відповідно до даних Світового банку, 63 із 75 країн які трансформувались та великих країн які розвиваються, на початку та в середині 90-х рр. ХХ сторіччя почали здійснювати кроки у напрямку децентралізації.

Після закінчення Другої Світової війни, розпочався рух до децентралізації. Сьогодні децентралізація стала своєрідною візитівкою демократичних країн Європи.

Ідеї та практика місцевого самоврядування в Україні мають давні традиції – від вічових зборів Київської Русі, запровадження магдебурзького права, інститутів козацької демократії, функціонування міських дум, губернських і земських установ, сільських сходів під час перебування України у складі Російської імперії, сільських, містечкових, волосних органів, повітових і губернських комісарів, дум за часів УНР. Певний розвиток отримали ідеї місцевого самоврядування на українських землях у складі Російської та Австро-Угорської імперій, де відбувались реформи місцевих органів влади, що мали відповідне значення для українського населення [3].

Дослідники відмічають зародження місцевого самоврядування у східнослов'янських племенах ще у додержавну епоху.

У добу Київської Русі елементи самоврядування яскраво виявлялись на рівні великих міст і регіону та отримали назву вічевої демократії. Віче перетворились в народні збори вільного дорослого чоловічого населення міст, що вирішували важливі громадські та державні справи. На відміну від князівської влади віче було носієм демократичної форми державності. В літописах віче вперше згадується в Білгороді близько 997 р., Новгороді – 1016 р., Києві – 1068 р., Володимиро-Волинському – 1097 р. [6].

У XIII-XIV ст. громади окремих українських міст стали домагатись права на самостійне вирішення питань міського життя, тобто самоврядування, яке традиційно називають магдебурзьким правом.

На українських землях в містах діяло не класичне магдебурзьке право, а пристосовані до місцевих умов його перероблені норми. Магдебурзьке право офіційно не було кодифіковане, тому статус кожного міста визначався комплексом привілеїв, дарованих йому.

Видатний український історик М. Грушевський, який досить критично ставився до ролі нової системи права, разом з тим відзначав: «Магдебурзьке право, одержане головнішими українськими містами ще в XV в., розривало той органічний зв'язок, що з'єднував город з землею; город перестав бути її центром, осередком її життя і перетворився в анклав: магдебурзьке право, запевняючи міській громаді автономію, zarazом вилучало її з адміністративного устрою землі, здійснювало з неї земські обов'язки, заміняючи їх на особний грошовий податок, неперехідною межею відграничувало територію міста від його округи» [4].

Особливості магдебурзького права в Україні: національна і релігійна нерівність, а також вплив місцевих умов і норм. Остаточного магдебурзького права в Києві було ліквідоване – у 1835 р.

Магдебурзьке право сприяло внесенню в українські міста важливих рис західноєвропейського міського устрою, зблизило культурно-правові системи України і Західної Європи

В середині XVII ст. в результаті національно-визвольної війни українського народу утворилась українська козацька держава – Гетьманщина на території Наддніпрянщини, Сіверщини, Полісся та Східного Поділля. Адміністративний поділ Гетьманщини дублював структуру Війська Запорізького: територіальні одиниці відповідали ієрархії бойових підрозділів, забезпечуючи максимально швидку мобілізацію козацького стану. Тому Гетьманщину розглядають як розвинуту державну форму Війська Запорізького. Запорізька Січ не входила до жодного з полків, перебувала у складі Гетьманщини на правах певної автономії, обирала власного кошового отамана і підпорядковувалась безпосередньо гетьману.

Органи міського самоврядування на українських землях у другій половині XIX на початку XX ст. Західноукраїнські землі були розподілені між Австрією та Росією в результаті трьох поділів Польщі (1772, 1793, 1795 рр.). Землі, що відійшли до Австрії у 1772 р., називалися Королівство Галичини і Лодомерії. Галичина поділялася на Східну (з центром у Львові) й Західну (з центром у Кракові).

Реформи місцевого самоврядування в Російській та Австро-Угорській імперіях проходили як частина серії великих реформ 1860-70 років, що мали на меті глибоку модернізацію цих держав. Орган міського самоврядування в Галичині називався рада громадська, на чолі його стояв президент, який спирався на виконавчий орган – міську управу (в більших містах – магістрати). В 1889 р. Галицький сейм прийняв закон про громади для 30 найбільших міст Галичини, а 1896 р. – про самоврядування у 145 менших містах і містечках краю. Буковина у 1849 р. отримала статус окремого краю зі своєю адміністрацією і стала у 1861 році Герцогством Буковина, якому було надано автономію у вирішенні внутрішніх питань. На Буковині у місті Чернівці почав діяти крайовий сейм, який складався з 30 послів.

На українських землях, що входили до Російської імперії, органи самоврядування на рівні села-волості, губернії-повіту і міста були створені в результаті здійснення, відповідно, селянської (1861 р.), земської (1864 р.) та міської (1870 р.) реформ.

В європейській частині Російської імперії, включаючи Лівобережну та Слобідську Україну, засновувалися земські установи як органи регіонального (на повітовому та губерньському рівні) самоврядування.

Подальше реформування місцевого та регіонального самоврядування відбулося згідно Міського положення 1870 року, яке запроваджувалось у дев'яти губерньських і прирівняних до них містах України, а в інших містах реформа проводилась на розсуд міністра внутрішніх справ з урахуванням місцевих особливостей.

Незалежні українські уряди 1917-1920-х рр. намагалися реформувати місцеве самоврядування, спробувавши його українізувати. Універсали Центральної Ради разом з необхідністю реформи місцевого самоврядування підкреслювали її спадкоємність та еволюційний характер зміни влади на місцях.

Реформа децентралізації, розпочата в Україні у 2014 році з прийняттям ряду законодавчих актів, дала новий стимул для розвитку місцевого самоврядування на базовому рівні – через об'єднані територіальні громади.

Список використаних джерел:

1. Орзіх М. Самоврядні території в системі державного устрою України. *Місьцеве та регіональне самоврядування України*. Київ, 1993. Вип. 1–2. С. 64.
2. Пасічник М. Еволюція та характерні ознаки децентралізації публічного управління. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. № 4. С. 175–182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2010_4_24
3. Євтушенко О.Н. Демократизація державної влади і місцевого самоврядування на принципі субсидіарності: досвід Німеччини. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія: Політологія*. 2008. Т. 93, вип. 80. С. 76–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2008_93_80_20
4. Бондаренко А.І. Вплив держави на формування місцевих бюджетів у країнах Європи. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tpdu/2010_4/doc/2/13.pdf

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Ковалюк Р.Т.

аспірант,

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

ОСОБЛИВОСТІ ТА МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ АНЕКСІЇ ФРАНЦІЄЮ СТРАСБУРГА В 1681 РОЦІ

Після завершення Голландської війни (1672-1678) французький король Людовік XIV Бурбон розпочав «політику приєднань». Вона полягала в мирній анексії Францією прикордонних з нею територій сусідніх держав. Використавши можливість двозначного трактування деяких статей Мюнстерського 1648 р. і Німвегенського 1678 р. мирних договорів та складну систему васальних зав'язків, відображених у германському праві, король створив спеціальні «палати приєднань». Вони на основі виявлення щонайменшої залежності окремих територій від власне французьких, чи новоприєднаних до Франції земель виносили рішення про їх «возз'єднання» з Францією.

У такий спосіб впродовж 1679-1680 рр. Людовіком XIV було приєднано значну частину Лотарингії та майже весь Ельзас. Король-Сонце хотів використати вигідні стратегічні позиції цього регіону для захисту кордонів французької монархії [6, с. 164-165; 8, с. 217]. Однак, щоб консолідувати свій «квадрат», найхристияннішому королю не вистачало Страсбурга – формальної столиці Ельзасу та вільного імперського міста на яке він не мав ніяких прав. Проте у Версалі вважали, що оскільки Ельзас – це французька територія, то її формальна столиця також має належати Франції.

Підготовку до анексії було розпочато у червні 1679 р. Безпосередньо нею займався воєнний міністр маркіз де Лувуа у віданні якого перебували всі новоприєднані землі Ельзасу. На них у найкоротший термін та непомітно для сусідніх держав було сконцентровано 38 батальйонів, 82 ескадрони, 80 гармат, 400 тис. бочок пороху, 30 тис. гранат, бл. 6 тис. ядер, необхідне продовольство та 30 тис. луїдорів в іспанських пістолях [3, с. 337].

28 вересня 1681 р. тридцятитисячна французька армія взяла в оточення Страсбург. Жителів міста повідомили, що «завтра приїде Лувуа, а через шість днів сам Людовік XIV». Міщани усвідомлювали небезпеку французького завоювання, однак не бажали втрачати свої привілеї та статус вільного міста. Тому на переговорах із Лувуа делегація Страсбурга, погодившись із капітуляцією та приєднанням до Франції, наполягла на збереженні своїх особливих прав та інститутів. Воєнний міністр від імені свого монарха прийняв

ці умови, однак висунув категоричну вимогу про передачу страсбурзького собору католицькій церкві. 30 вересня Страсбург капітулював [1, с. 15-16].

3 жовтня Людовік XIV ратифікував умови капітуляції. Одне із найбільших протестантських міст Священної Римської імперії стало частиною католицької Франції. Як це сприйняла Європа? Імперський рейхстаг, як і сама імперія, обмежився лише протестами. Імператора Леопольда I Габсбурга у цей час відволікала турецька загроза та угорські повстанці, яких таємно підтримувала Франція. Іспанія та Святий Престол не могли висловити відкритого незадоволення, бо одному із найбільших протестантських центрів нав'язано католицьке панування. Правителі Англії, Данії та Бранденбург-Пруссії отримували французькі субсидії та зайняли нейтральну позицію, а Швеція, зайнята внутрішніми реформами, обмежилась лише протестами [3, с. 336-337, 339; 7, с. 159]. Єдиним вагомим противником Франції був штатгальтер Республіки Об'єднаних провінцій Вільгельм Оранський, але його дії були обмежені підкупленою французами опозицією Генеральних Штатів [4, с. 161-162].

Незважаючи на сприятливу міжнародну обстановку, Людовік XIV хотів забезпечити Страсбург від реваншистських намірів імператора. Під керівництвом найкращого воєнного архітектора Франції Себастьяна Вобана всього за рік було збудовано потужну страсбурзьку цитадель. Сучасники казали, що «вона виросла, як з-під землі», або «появилась з Рейну». Високу обороноздатність цитаделі навіть виділено на одній із медалей Людовіка XIV. На її реверсі вибито план споруди із надписом «Галлія закрита для німців» [2, с. 194].

Час показав, що анексія Страсбурга була досить вдалою. На відміну від більшості приєднаних територій це місто міцно закріпилось за Францією. За Регенбурзьким перемир'ям імператор Леопольд I погодився щоб Страсбург на двадцять років перейшов до Франції [1, с. 81-82], а вже за Рісквікським миром 1697 р. визнав його як володіння французької монархії [5, с. 51].

Отже, анексія Страсбурга стала досить вдалим зовнішньополітичним кроком Людовіка XIV. Французи приєднали місто в мирний час та без найменшого супротиву. З одного боку цьому сприяло збереження Королем-Сонце привілеїв міських жителів, а з іншого – сприятлива міжнародно-політична обстановка.

Список використаних джерел:

1. Corps Universelle diplomatique / Par J. Du Mont. T. VII. Pt. II. – Amsterdam, 1731. – 495 p.
2. Medailles sur les principaux evenements du regne de Louis Le Grand: avec des explications historiques. – Paris: De l'imprimerie royale, 1702. – 290 p.
3. Блюш Ф. Людовик XIV / Ф. Блюш / Перев. с фр. Л.Д. Тарасенковой, О.Д. Тарасенкова. – М.: Ладомир, 1998. – 815 с.
4. Борисов Ю.В. Дипломатия Людовика XIV / Ю.В. Борисов. – М.: Вече, 2010. – 381 с.
5. Возгрин В.Е. Россия и европейские страны в годы Северной войны / В.Е. Возгрин. – Л.: «Наука», 1986. – 295 с.
6. Дешодт Э. Людовик XIV / Э. Дешодт / Перев с фр. М.В. Добродеевой. – М.: «Молодая гвардия», 2011. – 268 с.
7. Ивонина Л.И. Дипломатия и революция / Л.И. Ивонина. – Смоленск, 1998. – 278 с.
8. Птифис Жан-К. Людовик XIV. Слава и испытания / пер. с фр. И.А. Эгипти. – СПб.: Евразия, 2008. – 382 с.

Шкварчук О.О.

*студентка філологічного факультету,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

**ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ
ГЕОРГІЯ ІВАНОВИЧА ХОДОРОВСЬКОГО – ЛІКАРЯ, ВЧЕНОГО,
ПОЛІТИКА, ДИПЛОМАТА, ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА**

В історії України залишили свій слід тисячі видатних особистостей, які жили в різні епохи й уславилися в різних сферах діяльності. Серед них – державні діячі, науковці, інженери, архітектори та художники, вчителі. Пам'ять про них завжди буде увіковічено в історію України.

Особливо нам запам'яталися люди, які зробили все, для того, щоб наша Україна процвітала та ніколи не схиляла свою голову перед іншими державами. Ми повинні пам'ятати цих людей, саме так ми зможемо віддати їм належне за невтомний їх труд та відданість своїй країні й народу.

Хочеться виділити надзвичайно хорошу людину, вченого, політика, дипломата, Надзвичайного і Повноваженого Посла України, видатного громадського діяча, депутата Верховної Ради України І скликання, депутата Чернівецької міської ради 4-х скликань – Георгія Івановича Ходоровського.

Науково-викладацька, громадсько-культурна, дипломатична та політична спадщина Г.І. Ходоровського є значним додатком у розвитку та популяризації вітчизняної фізіологічної науки і разом з тим потребує повного висвітлення в українській історіографії.

Відсутність спеціальних праць, у яких ґрунтовно було б опрацьовано спадщину вченого, посилює актуальність дослідження. Окрім цього, постать Георгія Івановича для України є цікавою і тим, що вчений зробив вагомий внесок в історію незалежної України, утвердження її позитивного іміджу на міжнародній арені.

На основі опрацювання джерел та літератури автор мала на меті розкрити й узагальнити науково-викладацьку, освітню, політичну і громадську діяльність Георгія Івановича Ходоровського, його роль у вивченні фізіологічних особливостей людини. Завдяки використанню різних методів дослідження, як загальнонаукових, так і спеціальних, нам вдалося досягнути поставленої мети. В ході роботи було з'ясовано, що викладацька, громадська та політична спадщина Г.І. Ходоровського видається нам досить значною.

Зусиллями вченого було підготовлено значну кількість наукових кадрів медичної науки, міжнародних відносин, менеджменту та маркетингу, а також розроблено методичні рекомендації по різній тематиці, видані підручники. Все це сприяло підвищенню якості медичних та фізіологічних знань.

Творчий здобуток Г. Ходоровського включає понад 300 друкованих праць з питань біології, медицини, міжнародних відносин, 12 монографій і навчальних посібників українською, російською і англійською мовами, трьох винаходів та

понад 20 рацпропозицій, 7 підготовлених кандидатів медичних наук та 14 магістрів з міжнародних відносин.

Вчений зробив помітний внесок в удосконалення навчально-методичної роботи, розвиток науки і підготовку лікарських і науково-педагогічних кадрів. Видані за його співавторством 9 навчальних посібників активно користуються популярністю не тільки в Україні, а й за її межами. Доклав багато зусиль для формування позитивного образу України як миролюбної, без'ядерної і позаблокової держави. Налагодив першочергову договірно-правову базу, двосторонні економічні, торговельні та культурні зв'язки між Україною та Індією. Крім того Георгій Іванович має 3 патенти на винаходи.

Актуальність теми полягає в тому, що об'ємність доробку Ходоровського і досі малознаного у широких наукових колах, потребує детального дослідження, вивчення та ознайомлення молодого покоління з його науковою спадщиною, яка є гідною великої і нелегкої історії вченого. Вивчення персоналій необхідне для популяризації досягнень видатних особистостей, які зробили вагомий внесок у суспільно-політичному, економічному та науковому розвитку країни.

Мета дослідження. Мета нашої роботи полягає в тому, щоб висвітлити надзвичайно великий внесок вченого, дипломата і громадсько-політичного діяча в українське суспільне життя другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Перед нами поставлені такі **завдання**:

- визначити й обґрунтувати головні етапи життєвого шляху Г.І. Ходоровського та становлення його як особистості;
- узагальнити й увести у науковий обіг нові та маловідомі факти біографії вченого;
- висвітлити наукову, політичну, громадську та дипломатичну діяльність науковця.

Об'єктом дослідження виступає опрацювання різних джерел щодо життєвого шляху, громадсько-політичної та викладацької діяльності Г.І. Ходоровського.

Предмет дослідження становить життєвий шлях Г.І. Ходоровського, його викладацька, а також наукова та політично-громадська діяльність.

Хронологічні рамки дослідження обумовлені тематичною спрямованістю з 28 серпня 1939 р. по 2013 р., тобто період життя і діяльності Георгія Івановича Ходоровського.

Методи дослідження, якими керувався автор у дослідженні теми послуговували принципу історизму й об'єктивності з урахуванням конкретно-історичних чинників, які зумовили формування і становлення Г.І. Ходоровського як лікаря, науковця, політика та дипломата. У роботі були використані загальнонаукові і конкретно-історичні методи дослідження, зокрема проблемно-хронологічний, конкретно пошуковий, історико-структурний. Архівні матеріали, які автор мав можливість використати, це особова справа Г.І. Ходоровського, яка зберігається в архіві Чернівецького державного медичного університету та оригінали робіт Г.І. Ходоровського на здобуття вчених ступенів кандидата, професора та доктора медичних наук, що зберігаються у архіві БДМУ, друга категорія джерел складається зі спогадів,

подяк, привітань про Г.І. Ходоровського його колег, студентів, друзів, співробітників та знайомих, таких як: В.П. Пішак, В.І. Ясінський, М.В. Павлюк, І.П. Катеренчук, Н.В. Карвацька та багато інших.

Наукова новизна. В даній роботі вперше виконане комплексне дослідження недостатньо висвітленої до цього часу проблеми. У процесі вивчення теми було отримано та введено в науковий обіг значну кількість фактичного матеріалу, а також архівних джерел і систематизовано творчу спадщину вченого.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що подані у роботі матеріали дозволять знайти потрібну інформацію про вченого і його доробок, що значно полегшить роботу шукача, краєзнавця та всіх, хто цікавиться розвитком фізіологічної науки в Україні ХХ – початку ХХІ ст. Зібраний фактичний матеріал, висновки можуть стати підґрунтям для подальших досліджень у цій царині, підготовки узагальнюючих праць з історії розвитку фізіологічної науки загалом.

Наступний вид джерел представлений працями вченого. Це його монографії, підручники, статті, науково-популярні праці, навчальні посібники для вищих навчальних закладів.

До джерел відносимо також статті Г. Ходоровського друкованих у газетах та журналах. Георгій Іванович написав більше 300 різних публікацій по фізіології, менеджменту та маркетингу. Аналіз статей періодики дозволяє глибше ознайомитись із творчою лабораторією вченого, довідатись про нього як про людину і громадянина.

Історіографію з проблеми можна поділити на 3 групи. Перша група являє собою матеріали і відомості про життя і творчість вченого, видання яких присвячене його ювілеям,. Друга група – це творча спадщина, третя група – оцінка результатів діяльності вченого у різного роду виданнях.

Народився Георгій Іванович Ходоровський 28 серпня 1938р. у с. Товтри, Заставнівського району, Чернівецької області, в простій незаможній селянській родині, навчався в Заставнівській середній школі.

Після закінчення Заставнівської середньої школи Георгій Іванович вступає до Чернівецького медичного інституту, який з відзнакою закінчує в 1961 році і зразу ж вступає в аспірантуру на кафедру нормальної фізіології, виконує й успішно захищає кандидатську дисертацію і працює спочатку асистентом, потім доцентом рідної кафедри [1-2].

А далі настають найбільш цікаві роки наукової, громадської та політичної діяльності Георгія Івановича

Для початку МОЗ СРСР пропонує йому протягом року удосконалити знання англійської мови при ВНЗ м. Москви. Після закінчення цих курсів він направляється на чотири роки в Замбійський університет для викладання фізіології його студентам. Одночасно Георгій Іванович обіймає цілий ряд адміністративних та громадських посад – голова профкому посольства СРСР, керівник експедиції ВООЗ, член редколегії журналу ЮНЕСКО «Здоров'я», вивчає особливості зобної ендемії, що лягло в основу його профілактики зобу в Замбії [3].

Після повернення до Alma Mater поряд з роботою на кафедрі працює проректором з наукової роботи, завідувачем кафедри з 1980 по 1987 рр. та з 2001 по 2005 рр.

З 1987 по 1989 рр. Георгій Іванович працював радником ректора Кабульського медичного інституту та міністра охорони здоров'я Афганістану, працював у торгпредстві Посольства СРСР в Афганістані [4].

Тривалий час Г.І. Ходоровський працював на високих державних та дипломатичних посадах і зробив значний внесок у розбудову незалежної України. З 1990 по 1994 рік він був депутатом Верховної Ради України, де очолював Постійну комісію «У справах жінок, охорони здоров'я, материнства, дитинства і сім'ї» [5].

У 1992 році Георгій Іванович переведений до Міністерства закордонних справ України на посаду Посла з особливих доручень, а з 1993 по 1998 рр. – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Індії. За сумлінну працю на цих посадах Указом Президента України йому присвоєно вищий в дипломатії пожиттєвий ранг – Надзвичайний і Повноважний Посол України. В Індії Ходоровський відзначений «Премією Індіри Ганді» та відзнакою «За зміцнення миру і дружби народів» Індо-Європейською асоціацією (Республіка Індія) [6].

Георгій Іванович має великий досвід педагогічної та наукової роботи, зробив великий внесок в удосконалення навчально-методичної роботи, розвиток науки і підготовку лікарських та науково-педагогічних кадрів, підготував 7 кандидатів медичних наук [7] Він є співавтором 9 навчальних посібників, які користуються популярністю як серед студентів, так і серед педагогів України та за її межами. Наукові надбання Г. І. Ходоровського висвітлені в кандидатській та докторській дисертаціях, двох монографіях та понад 300 опублікованих працях. Має три патенти на винаходи, у тому числі виданий «Роспатентом». Серед них «Рефлексометр Ходоровського», який використовується в медицині й фізіології спорту, інгалятор-тренажер «Ендогенік-01», визнаний і сертифікований МОЗ України як пристрій медичного призначення [8].

Георгій Іванович є членом спеціалізованої вченої ради Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, що вкотре підтверджує його авторитет знаного науковця.

У 2000 році нагороджений дипломом та пам'ятною медаллю «За заслуги в розбудові економіки України та вагомий внесок у створенні гідного міжнародного іміджу нашої Держави», його ім'я занесене до «Золотої книги ділової еліти України» і до Української дипломатичної енциклопедії, у 2007 році нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України та Золотим орденом «Свобода і честь» всеукраїнського козацького війська.

Окрім науково-педагогічної діяльності в БДМУ Георгій Іванович є професором кафедри міжнародних відносин факультету історії, політології та міжнародних відносин ЧНУ ім. Ю. Федьковича, де читає предмети: «Історію дипломатії», «Дипломатична і консульська служба» та спецкурс – дипломатичний етикет і церемоніал. Протягом п'яти років роботи на цій посаді Г. І. Ходоровський підготував 14 магістрів з міжнародних відносин, деякі з них

працюють в дипломатичних установах України та послами України в зарубіжних державах.

Титанічна праця принесла Георгію Івановичу велике визнання та шану в університеті, місті, області, у країні, за кордоном [9]. Про нього можна сказати: «Він зробив себе сам». Висока працездатність, внутрішня самодисципліна, наполегливість і безумовна талановитість дозволили йому досягти всього того, чого він досяг.

Список використаних джерел:

1. Березка Г. Д. Література рідного краю. – Чернівці, 1993.
2. Бугайчук М. А., Дуб Р. Й. Література Буковини. – Чернівці, 1997.
3. Ходоровський Г. І. Червона калина. – Чернівці, 1998.
4. «Політика і час», журнал Міністерства МЗС, 1998. С. 32.
5. «Політика і час», журнал Міністерства МЗС, 1997. С. 15-16.
6. «Голос краю» газета № 35 за 24 серпня 2004. С. 6.
7. «Голос краю» газета № 7 за 14 лютого 2003. С. 4.
8. «Буковина» газета № 81 за 8 жовтня 1999. С. 912.
9. Фото і розповіді Г. Ходоровського.

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Коваль М.О.

студентка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНВАРІАНТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ У ЗАКОРДОННИХ ПОСТАНОВКАХ

Для закордонних постановок характерними є імпровізації, експресивний танець, вільний танець, молитовні рухи, фольклорні обряди на музику – і народну, і хоральну, і класичну, і танцювальну, і нетанцювальну [5, с. 272].

Водночас у танцювальному мистецтві України спостерігається так зване наслідування й копіювання зразків сучасної хореографії США та Західної Європи без урахування належного творчого і наукового аналізу й смислової відповідності менталітету нації. Це, у свою чергу, позбавляє танцювальні картини живої конкретики буттєвості та зв'язків з життям суспільства, позитивного впливу на розвиток вітчизняної хореографічної культури [4, с. 18].

Як і у творі будь-якого іншого виду мистецтва, в основі сюжету хореографічного номера лежить, як правило конфлікт, тому розташування і взаємозв'язок подій в сюжеті визначаються розвитком конфлікту. Конфлікт у цьому контексті виступає мотиватором і навіть каталізатором здійснення певного вибору. Саме у ході конфлікту реалізується певний вибір.

Тому сюжетом ми звикли називати найважливішою стороною змісту хореографічного твору яка розкриває його тему і його ідейний зміст. Розглядаючи будь який твір хореографічного мистецтва, художньої творчості, в якому чітко відображається дійсність естетичного ідеалу митця (дві складові: зміст та форма) [2, с. 156].

Проаналізуємо реалізацію проблеми вибору в іноземних хореографічних постановках. У постановці «Яйце всмятку» дія відбувається у кухні, де є велика пічка. Зграя курочок, перш ніж потрапити у піч, відкладала яйця. Як тільки яйце потрапляло у котел, звідти з'являлася рідкісна птаха, яка загравала з кухаря нами, але не дозволяла себе торкатися, поки не зупинила свій вибір на одному із них. Це є пряма реалізація вибору, адже птаха зробила свій вибір на основі певних уподобань, і танцювальні рухи це підкреслюють. У цій постановці застосовано джазовий танець, що є відображенням моральних, етичних і естетичних ідеалів [3, с. 166, 168].

У хореографічній композиції «Шлюб з примусу» зустрічає сатиричний підхід до проблем «вченості» і філософії. Головний герой постановки шукає поради у найосвіченіших мужів міста, щоб зрозуміти, чи слід йому одружитися з молодою Доріменою, але ті лише більше заплутують його, йдучи від прямих відповідей. Ось і вибір головного героя – не слухатися власного серця, не

мотивувати свої вчинки раціоналізмом, а прислухатись до інших, позбавивши себе можливості прийняття цілком об'єктивного самостійного рішення.

Танцювальний твір «Жизель» є відображенням нездійснених мрій, особистого вибору, невідворотності долі. У межах композиції танець варіює від драматичного до скорботно-ліричного або ж навіть містично-фантастичного. Проблема вибору у цьому творі реалізується через класичний любовний трикутник із трагічним фіналом, але із натяком на оптимізм, адже твір закінчується початком нового дня. Тому однією із проблем є швидкоплинність життя, яке варіює залежно від вибору людини, але водночас продовжується, незважаючи ні на що.

Хореографічний твір «Наяда і рибак» показує реалізацію проблеми особистого вибору головного героя у романтичному ключі. Вирішення проблеми любовного трикутника здійснюється через вибір головного героя перейти в інший світ, тому він кидається у море за своєю новою коханою, нехтуючи почуттями нареченою. Тут кохання, зрада, егоїзм – ось основні константи вибору головного героя постановки.

У перлині балетного мистецтва, яка захоплює і справляє надзвичайне враження на глядача, «Есмеральді» вибір фокусується навколо таких різнополяризованих констант, як: кохання, материнська любов, ненависть, убивство, краса і витонченість, пристрасть. Кожен із героїв постановки обирає щось одне, і цей вибір однозначний, безповоротний. Цим і досягається притаманна пристрасна атмосфера, вдалі сценографічні рішення і грандіозні декорації, до досконалості відточений танець і захоплюючий сюжет.

Головна героїня постановки «Амур і Психея» відбуває покарання від Венери, будучи прикованою до верху скали. Це її вибір. Вибір амура полягає у його прагненні урятувати дівчина за будь-яку ціну. Тому головними варіативним константами вибору цього твору є кохання, помста, прощення, підступність, тобто цілком взаємопротилежні істини.

Шедевр хореографії «Міщанин у дворянстві» демонструє вибір між обивательством і духовністю, між якими власне існує і завжди буде існувати велика прірва.

Балетом «Дезертир» актуалізується важлива соціально-моральна проблема – про продаж в солдати селян-бідняків. Тому з усією упевненістю можна стверджувати, що в основі твору лежить вибір, сфокусований у моральній площині та зумовлений соціальними чинниками. Твір проголошує християнські цінності (любов, вірність, покора і прощення), що посилюється зі звучанням музики і танцю. Основна колізія в особистому виборі головної героїні Луїзи, яка терпляче чекає, коли закінчиться термін армійської служби Алексіса, щоб нарешті одружитися і назавжди бути разом. Але Луїза підневільна і змушена підкорятися примхам герцогині, а та наказує Луїзі прикинутися, ніби вона збирається вийти заміж за іншого – його двоюрідного брата Бертрана. Бідний Алексіс, вражений зрадою коханої, не в силах пережити подібні страждання і, забувши, що він солдат Франції, поспішає запобігти цьому весіллю. Але на головного солдата чекає смертна кара за втечу з війська. І тоді відважна і благородна душею Луїза вирушає до короля, щоб розповісти йому правду і

отримати прощення для Алексіса. Прощення дано, але виснажена Луїза не в змозі продовжувати шлях і падає без сил. Тоді за справу береться сам король. Він встигає врятувати Алексіса вчасно – в ту саму мить, як Алексіса вже повинні стратити, король скасовує страту і проголошує прощення. Як бачимо, протилежними константами-мотиваторами вибору у творі «Дезертир» є вірність і зрада, військовий обов'язок і особисте життя, кара і прощення, життя і смерть, благородство і ницість.

У хореографічній постановці «Прометей» відбито кращі традиції мистецтва балету. Вибір сфокусований навколо творіння і знищення, радості та смутку, розуму і почуттів, науки і мистецтва, підлість і вдячність. У хореографічному вимірі твір є поєднанням багатьох видів танцю, характерного для різних епох. Це менует, полонез, військовий танець, пастораль (жіночий танець), виконувані різними музами, а також контрданс за участю усі персонажів постановки. Примітно, що кожен із видів танцю є втіленням певних констант вибору: граціозний менует асоціюється з надією, радістю, світлом; полонез є натяком на зміни, замилювання красою природи; військовий танець пробуджує пристрасті й спокуси, пастораль є свідченням любові й поваги, контрданс є свідченням урочистого, світлого й позитивного фіналу постановки.

Перед героєм балету «Сильфіда» постає вибір між реальністю і примарою, земним щастям і мрією, поневолення і волею, життям і смертю коханої. Твір спонукає замислитись над тим, як неправильно зроблений вибір може позбавити людину справжнього земного щастя, як примара може зруйнувати ідилію.

Зразок хореографії «Льодова дівка» вибір актуалізований такими константами, як: любов і зваба, примарна мрія і реальність. Крижана дівка вабить Асака, але раптово зникає. У лісі Асак зустрічає дівчину Сольвейг, схожу на крижану дівку. Він зачарований їй і висловлює свою любов. У гірському норвезькому селі Асак і Сольвейг святкують своє весілля. Жителі танцюють, а ввечері затівають стрибки через палаючі бочки. Сольвейг під час стрибка випаровується білим хмаркою і зникає. Асак марно шукає свою наречену в лісі. Заметіль і вихори закружляли Асака, вони тягнуть його до замерзлого дереву, де він замерзає.

Ідейне навантаження постановки «Зефір і Флора» лежить навколо безтурботності і непостійності та серйозних намірів, аморальності та духовності, багатолюбство й однолюбство, щирість і брехня, любов і зрада. Воно посилюється певними сценічними ефектами, як-от: трояндовий кущ, літаюча хмара, фонтан, водоспад біля храму Венери. Зефір грає з різними дівчатами-німфами, танцюючи із ними, забуваючи про свої почуття до Флори. Суворий Амур вирішив сам взятися за справу і навести порядок в їх відносинах, пояснивши Зефіру неспроможність і аморальність його ставлення до коханої. Зефір усвідомив власні помилки і зробив належні висновки, а головне – зробив правильний вибір – вибір на користь справжніх почуттів, а не грайливості й швидкоплинності відносин.

Балетом «Баядерка» основна увага зосереджується на виборі між справжнім коханням і покорою долі, між життям і смертю, між жадобою помсти і прощення, між розлукою та єднанням, життям без кохання і небуттям.

В основу сюжету «Лебедине озеро» покладено фольклорні мотиви, частково використані до цього в різних літературних творах, а також оперних і балетних лібрето.

Чари злого генія діють вдень але з приходом місяця білий лебідь перетворюється в прекрасну Одетту. Вона не самотня, на озері її оточують зачаровані дівчата-лебеді, які назвали Одетту королевою лебедів. За легендою, сльози матері по викраденій лиходієм дочки утворили чарівне «лебедине озеро». Закляття може бути зруйновано тільки вірною любов'ю молодої людини, але якщо обітницю вічної любові порушиться, вона назавжди залишиться лебедем.

Сюжет відображає синкретизм реального і фантастичного начал. Під час святкування власного повноліття в палацовому парку принц бачить зграю лебедів, яка манить його за собою. Так він знайомиться із королевою лебедів, яку переслідує грізний господар озера. Принц дає своїй обраниці обітницю вірності та кохання, але під натиском матері на балу вибирає собі іншу наречену, в образі якої бачить свою кохану.

Збагнувши помилковість власного вибору, принц просить королеву лебедів про прощення, йде на протиборство з лихим господарем озера, але водойма поглинає його кохану. Як бачимо, у сюжеті хореографічного твору вибір тяжіє між любов'ю та зрадою, вибором і примусом, щирістю й обманом, обітницею і зрадою. Балет передбачає чергування національних танців: іспанського, неаполітанського, угорського, польського.

Основною детермінантою вибору, реалізованого у балеті «Берег надії» є любов до Вітчизни і спокуса щасливого життя на чужині, патріотизм і зрада рідного краю, пам'ять і манкуртство. Рибак, якого вдома чекає кохана, викинутий бурею на чужий берег. Але ніякі випробування і спокуси «щасливого життя» на чужині не можуть стерти з його пам'яті образ і почуття до рідної землі. Рибак в мріях спрямовується додому до Березі надії.

Зарубіжне танцювальне мистецтво дає глядачам широкий діапазон розвою, дозволяє самій формувати думку щодо вибору, висловлювати власне бачення стосовно образів, сюжетів, проблем, порушених у відповідних творах. Хореографічне мистецтво, демонструючи глядачам певні танцювальні рухи, активізує мислення у представників цільової аудиторії, адже спонукає задуматися над значенням та ідейним навантаженням кожного поруху, тому створює усі умови для креативного сприйняття мистецтва, виробленні у кожній особистості індивідуального бачення порушених у хореографічному творі проблем. Як бачимо із проаналізованих творів, у зарубіжному танцювальному мистецтві інваріативність вибору представлена таким чином: любов – зрада, воля – примус, обітниця – зрада, щирість – підступність, правда – обман, пам'ять – манкуртство, помста – прощення, духовність – аморальність, однолюбство – перелюб, кохання – пристрасть.

Список використаних джерел:

1. Климчук Лілія. Сучасна хореографія України: на перехресті світоглядів // Доповідь на Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Інтеграція українського мистецтва у європейський та світовий культурний простір» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrainka.org.ua/node/3299>
2. Кундис Р.Ю., Замлинний О.В. Проблема вибору сюжетної основи для хореографічного твору / Р.Ю. Кундис, О.В. Замлинний // Молодий вчений. – 2018. – № 5(57) травень. – С. 154–157.
3. Плахотнюк Олександр. Джаз танець на академічній балетній сцені: генезис та персоналії // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2014. – Вип. 8. – С. 164–168.
4. Шабаліна О. М. Модерний танець жінок-балетмейстерів Заходу XX століття: культурологічний аспект : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01 – теорія та історія культури (галузь наук – мистецтвознавство) / Олена Миколаївна Шабаліна; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2010. – 18 с.
5. Шабаліна О. Розвиток українського хореографічного мистецтва на початку XX ст.: джерела та тенденції / Олена Шабаліна // Вісник Львівської національної академії мистецтв. – 2016. – Вип. 28. – С. 263–273.

Коваль М.О.

студентка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМА ВИБОРУ У РІЗНИХ СВІТОВИХ РЕЛІГІЯХ СУЧАСНОСТІ

Вільна енциклопедія дає таке трактування вибору: вибір – це стадія волі, що має на увазі селекцію однієї з двох або більше альтернатив, інколи після періоду обмірковування [2]. В академічному тлумачному словникові подано таке визначення вибору: вибір – це: 1) дія за значенням вибирати, вибрати; 2) той, хто вибраний; те, що вибране; 3) можливість вибрати кого-, що-небудь; 4) обрання; вибори [12].

Перед вибором людина постає постійно, тому не випадково вибір є доволі актуальним поняттям у різних релігіях. Адже релігійне вчення постійно ставить людину перед певним вибором, часто діаметрально протилежним, – між добром і злом, між праведністю і гріховністю, між дозволеним і забороненим. І людина уже своєю поведінкою реалізує певний вибір між певними аспектами, які їй пропонує релігія.

Релігія має важливе значення у житті людини особливо у теперішній час. Це справедливо зауважує філософ О. Сідоркіна, стверджуючи, що зараз відбувається релігійне відродження, активізація імпульсів з боку основних світових релігій, відродження релігійних духовних цінностей на теренах сучасних суспільств, поява і зростання впливу значної кількості нетрадиційних релігійних культів, які перебувають поза системою традиційного релігійного світосприйняття [10]. Дослідник В. Бодак пояснює існування релігійної парадигми культури тим, що свідомість людини завжди обертається навколо «вічних тем»: любов, гармонія, милосердя, благодать, вічність, життя і смерть,

вибір. Релігія, релігійна культура знову повертають людину до вічних питань, даючи на них істинні відповіді.

У сучасному суспільстві співіснування роль релігійної культури зростає саме у зв'язку з кризою цивілізації, що стало у першу чергу наслідком кризи духовної. Релігія культивує спосіб життя, який відповідає найвищому рівню розуміння власного вибору і відповідальності перед Богом за його наслідки. Подібний спосіб життя і мислення відкриває себе в контексті навколишнього життя як щось привабливе, як деяка реальна відповідь на найгостріші питання людського існування [1, с. 32], спонукає замилитись над вибором особистості.

Вибір так чи інакше представлений у трьох світових релігіях – християнстві, ісламі та буддизмі, а також у ряді національних релігій. Християнське віровчення пропонує своїм вірянам свободу вибору. Християнство ставить перед людиною дилему – відкинути волю Божу чи скоритися цій волі. Саме такий вибір Ісус мав у Гетсиманському саду. І кожна людина цей вибір має. Ще один вибір у християнстві – обрати добро чи зло, виконати чи не виконати призначення людини, піддатися спокусам матеріального життя – шлях, що веде до знищення, чи обрати шлях до справжнього вічного життя, яке людина може заслужити виконанням свого призначення, тернистий і довгий.

Як справедливо зауважує науковець Р. Скларов, спокуси, які пропонує світ, дуже різноманітні. Від банального тілесного задоволення, розваг і грошей до влади та слави. Диявол спокушав Христа спочатку хлібом, а завершив владою у цілому світі. І хліб, і влада, здобуті нечесним шляхом, – це ілюзія. Все поїдає смерть. А за смертю треба буде оплатити рахунок перед вічністю. «Життя – як супермаркет: бери все, що хочеш, а оплата на виході» [11].

Саме тому, чи буде людина з Богом у Царстві Небесному, чи буде там хтось замість неї – залежить лише від самої людини. За релігією, вибір – це певна свобода людини, свобода є проявом людської гідності («гідність людської особи вимагає, щоб у своїх діях людина користувалася власними рішеннями і свободою». У християнстві «неправильний» вибір стає перешкодою для «спасіння», для реалізації вищої форми свободи – вільного служіння Христу.

Теософ О. Панкевич стверджує, що діалектична парадоксальність католицького вчення полягає в тому, що аби досягнути найвищого щабля свободи, необхідно визнати свою онтологічну залежність від Творця [34, с. 38]. Християнське віровчення показує вибір через Божі заповіді, моральні заборони, які показують правильність / неправильність учинків, вартість людської свободи, зобов'язують до певних дій [3, с. 110].

Вибір, за християнством, – це можливість та вміння мислити і діяти незалежно від плотських і душевних бажань. Науковець І. Залітаєв відзначає, що християнство не вбиває волю, не породжує безпорадність, а навпаки, спонукає людину до найважчої і виснажливої боротьби з пристрастями, які дійсно можуть поневолити людину і скинути до рівня тварини, якою керують інстинкти. Християнство не обмежує людину і її мислення, а оберігає, закликає до дисципліни волі і почуттів, тим самим налаштовуючи на пізнання істини, яка втілилася у Христі: «...пізнаєте ж бо істину, а істина зробить вас вільними!» [4].

Мусульманство як одна зі світових релігій постійно ставить суспільство перед жорстким вибором: або іслам і шаріат, або демократія і права людини. Але при цьому не надається жодних пояснень, які мотивують певний вибір [11, с. 35]. Відповідно до ісламської концепції прав і свобод людини основними постулатами є свобода, рівність і гідність. За цією концепцією права та свободи людини – це подарунок Аллаха, тобто ними людина наділена ними з Божої волі. Також є чітке ранжування прав мусульман і не мусульман. Права вважаються не тільки можливостями, але й засобом зобов'язання, адже вони спрямовані на підвищення свідомості та моральних орієнтацій мусульманин. Водночас під заборону опиняються права та свободи, які призводять до деградації індивіда та соціуму (наприклад, право на одностатевий шлюб). Права наділені сакральністю, тому не підлягають відмові, а можуть тільки реалізовуватися. І це є невід'ємним атрибутом ісламського світобачення [5, с. 11].

В основі мусульманства лежить ототожнення Аллаха з уособленою абсолютною істиною, тому саме Бог є єдиним правителем мусульман. З огляду на це, служіння та задоволення Аллаха – мета життя для будь-якого правдивого мусульманина. Для ісламу характерне превалювання обов'язків перед Аллахом над правами в цілому, оскільки саме виконання правдивим мусульманином встановлених Аллахом обов'язків може забезпечити задоволеність Бога. У цьому контексті цілком слушним є висловлювання дослідника А. Могилевського, який стверджував, що за ісламським віровченням у правдивих немає прав, а є тільки обов'язки перед Всевишнім» [8, с. 142, 143].

Буддизм, на відміну від християнства й ісламу, – це не тільки релігія, але філософія, специфічний спосіб буття, особливий культурний комплекс. Буддизм теж спонукає людину до певного вибору. Адже, за буддизмом, життя приносить людині невдоволеність, неспокій й страждання. Тому буддизм відразу вказує на неправильність вибору, за яким людина впадає у дві крайнощі: або цілком віддається чуттєвим насолодам, або веде аскетичний спосіб життя. Правильний вибір у буддизмі – це «серединний», так званий шлях прозріння й нирвани, «благородний восьмеричний шлях», до якого входять правильне розуміння, правильний намір, правильна мова, правильна поведінка, правильне життя, правильне зусилля, правильне відношення і правильна зосередженість.

Мотивом правильного вибору у буддизмі є чотири істини: «жити – означає страждати»; «причиною страждань є бажання»; «для звільнення від страждань, слід позбавитись від бажань», а «шлях позбавлення від бажань – у дотриманні вчення Будди», яке веде до головної мети людського життя – нирвани. До спасіння ведуть чотири шляхи, які пов'язані з пізнанням, практикою, спогляданням і вірою.

Фахівець у галузі філософії та теософії Ю. Саух у власному дослідженні підтверджує, що вибір у буддизмі також полягає у тому, бути людині у гармонії з природою, адже думки й дії людини гармонізовані з законами природи; чи навпаки протистояти природі, порушити установлений баланс, тайну буття. У буддизмі також пропонується два шляхи реабілітації: 1) пізнання глибин істини,

розуміючи під цим осягнення природи нашої свідомості; 2) шлях благородних діянь, який проходить через моральне самовдосконалення корелює із духовною еволюцією людини, установленням духовної гармонії, системи високих цінностей. Ще один вибір у буддизмі – між суспільством володарювання, сучасним споживацьким суспільством і гармонією природи і людини; між віддатися пристрастям чи позбавитися, зректися їх, між сансарою (матеріальним, чуттєвим, ілюзорним світом) і нирваною – світом істинним [6, с. 223].

Таблиця 1

Вибір у трьох світових релігіях

Християнство	Іслам	Буддизм
Вибір між добром і злом, покора Божій волі і протистояння їй	Вибір між правдивістю і невірністю, між життям за волею Аллаха і пристрастями й насолодами	Вибір між споживацтвом і гармонією; між пристрастями і утриманням від них, між сансарою і нирваною

Отже, теософія вибору полягає у тому, що у трьох світових релігіях людина постійно постає перед вибором – між благочестивим вірянцем і непокірним рабом Божим, між правдивим мусульманином і невірним, між людиною-обивателем і людини, що живе у гармонії з природою. З огляду на зазначене вище, доцільною є підготовка наукових статей стосовно теософії та філософії проблеми вибору, створення умов для певної дискусійної платформи щодо проблеми вибору у теологічній науці.

Список використаних джерел:

1. Бодак В.А. Моральний вибір як ціннісний вимір релігійної парадигми культури співіснування / В.А. Бодак // Українське релігієзнавство. – 2017. – № 84. – С. 27-33.
2. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D0%B1%D1%96%D1%80>
3. Енцикліка «Evangelium vitae» Святішого Отця Йоана Павла II до єпископів, священників і дияконів, ченців і черниць, світських католиків та до всіх людей доброї волі про вартість і недоторканність людського життя. – Ватикан, 1995. – 159 с.
4. Залітаєв І. Християнство як шлях до свободи / Іван Залітаєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sichovkyk.com.ua/katekhizm/480-khristiyanstvo-yak-shlyakh-do-svobodi>
5. Левчук М.В. Концепція прав і свобод людини в мусульманському праві / М.В. Левчук // Право.ua. – 2015. – № 2. – С. 5-11.
6. Матулка Н. Система морально-етичних принципів у релігійно-філософських вченнях Китаю та Японії як головний чинник формування суспільної свідомості / Н. Матулка // Духовність, мораль, етика традиційних суспільств Далекого Сходу / Упоряд. В. Ф. Резаненко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 295 с. – С. 221–226.
7. Мир на землі (Pacem in terris) 11 квітня 1963 р. Енцикліка Папи Івана XXIII про встановлення миру між усіма народами в істині, справедливості, любові та свободі. – Львів : Свічадо, 2008. – 53 с.
8. Могилевский А.Л. Правосознание и религия. – Ашгабад, 1977. – 235 с.
9. Саух Ю.П. Особливості буддизму як транснаціональної філософсько-світоглядної системи / Ю.П. Саух // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Вип. 30. – Житомир, 2006. – С. 7–12.

10. Сідоркіна О.М. Релігійна свідомість у контексті сучасних соціальних процесів / О.М. Сідоркіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: jnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/viewFile/.../9668

11. Склярів Р. Свобода, доля і християнство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://xic.com.ua/z-istoriji-dumky/3-bogoslovja/359-svoboda-dolja-i-hrystyjanstvo>

12. Словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/vybir>

13. Слюсар К.С. Права людини в мусульманському праві / К.С. Слюсар // Право і суспільство. – 2017. – № 1 частина 2. – С. 32–36.

Лошак І.І.

магістрантка,

Київський національний університет культури і мистецтв

СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ІВЕНТ-АГЕНЦІЙ

У ХХІ столітті виникає та прогресує тенденція розвитку івент-діяльності на вітчизняному ринку, яка потенційно може окреслити параметри виключно української специфіки. Тут варто визначити параметри, яким відповідає більшість івентів: цілі івент заходів; завдання подієвих заходів; аудиторія заходів.

Розмірковуючи про проведення заходу, кожен гарний та досвідчений організатор буде думати про те, для чого варто робити ті чи інші маніпуляції, а саме він окреслюватиме чітко цілі та завдання. Варто наголосити, що це не тотожні поняття і плутати їх не варто. Виникає питання чим же вони тоді відрізняються. На думку Завгородньої О. «Цілі – те, чого хоче досягти організатор в результаті проведення заходу. Це глобальні досягнення, заради яких проводяться заходи, стратегічний напрямок» [3, с. 135]. Вона виокремлює цілі, які можуть:

- заявити та проанонсувати новий цікавий аудиторії продукт чи послугу компанії з позиції інноваційного підходу;

- покращити та удосконалити уміння та навички проведення презентацій командою організаторів;

- привернути увагу цільової масової аудиторії до здобутків компанії-замовника та проанонсувати її діяльності;

- налагодження зв'язків з різними прошарками аудиторії;

- задіяти потенційних клієнтів, спонсорів, меценатів та партнерів;

- створити повноцінний ПР-привід;

- побудувати довгострокові взаємини з представниками ЗМІ;

- створити якісну мотиваційну політику для співробітників та партнерів;

- побудувати політику соціальної відповідальності організації;

- за можливості підтримка іміджу.

Event ніколи не відбується самотужки. Він планується цілеспрямовано, для того, щоб окреслити потреби. З урахуванням цього він може мати такі цілі:

- створення безпосереднього ефекту, наприклад демонстрація послуги чи продукту;
- систематичний вплив та співпраця з конкретними людьми через інформування, проведення освітньої політики цільової аудиторії, реалізації від продажу;
- реалізація потужної проінформованості про існуючий івент, місце його проведення, адресу, учасників, залучення уваги аудиторії тощо;
- ініціювання реалізації плану проекту, а також прагнення до залучення максимально великої кількості учасників, спонсорів, меценатів, партнерів, громадських діячів, лідерів думок та оглядачів, з урахуванням позиції їх мотивації висвітлювати подію як треба організаторам;
- перенесення якісного елементу event на об'єкт. Це може бути реалізоване шляхом залучення відомої особистості, продукт реалізації чи відомого бренду, може бути врахована концепція чи програма впровадження чи нагородження або навіть абстрактне поняття, що асоціюватиметься з івентом.

Важливим елементом тут виступає позитивність, що реалізується на фоні формуванні іміджу «...або в нарощуванні притягальної сили, набутті цінності символіки, здобутті довіри і встановленні близьких відносин. Першочергові цілі, в свою чергу, обумовлюють другорядні цілі, заходи та критерії. Типовими цілями другого плану є: забезпечення високої чисельності учасників, досягнення високої активності відвідувачів, широке висвітлення засобами масової інформації» [3, с. 137].

Таким чином, можна говорити про те, що цілі event-заходу розподіляються на два види: якісні та кількісні. Варто розглянути кожен вид.

На думку Долішнього М. «Якісні можна описати прикметниками («успішний», «професійний», «урочистий»), кількісні виміряють у цифрах, часі, грошових одиницях» [2, с. 101]. Мета event-заходів такого формату мусить бути однозначно розписаною, безапелятивною та чіткою, не варто орієнтуватись на абсурдні або не чіткі цілі.

Але, практики зазначають, що у реальності підготовки заходу дуже важко поділити цілі на окреслені критерії, адже кінцева мета івенту полягає у поєднанні кількості й якості.

Отже, на прикінцевому етапі цілі можна розподілити (за класифікацією запропонованою О. Одаренко):

– «безпосередньо орієнтовані на отримання прибутку, що проводяться в комерційних цілях приватними особами або групами. Прибуток утворюється завдяки участі у заході або в результаті дій в процесі event (продажу, укладення договорів)» [1]. У такому випадку, характер організованої події окреслює мету – залучити та утримати увагу й довіру переважної більшості тих, хто задіяний у організації, на кого орієнтується захід, тобто на співпрацю й довіру цільової аудиторії;

– «побічно орієнтовані на отримання прибутку, здійснювані приватними особами або групами в рамках вирішення власних завдань і реалізації власних цілей» [1]. У описаному випадку організованої події, варто звертати увагу на не лише на завоювання уваги учасників (що у свою чергу, сприяє побудові

позитивного бачення концепції заходу), але й на підтримку реалізації інших не менш важливих завдань. Такі івенти можуть носити ідейний характер, але переважно носять комерційний. Переважно цим користуються ті, хто замовляють організацію приватних заходів.

Отже, івенти варто визначати, на нашу думку, як низку яскравих та якісних подій, метою яких ґрунтується на бажанні просування івент-агенції яка його робить, через комунікаційні канали, що направлені на запам'ятовування та неординарні події.

Список використаних джерел:

1. Десятерник Д. Віртуальна реальність. URL: <http://www.day.kiev.ua/34041> (дата звернення: 20.09.2019).
2. Долішній М., Вачевський М., Скотний В. Маркетинг для менеджера. Стрий: Просвіта, 1993. 509 с.
3. Інформаційний портал івент-індустрії. URL: <https://event.ru/instruments/instrument-dlya-avtomatizatsii-osveshheniya-sobyitiy-v-sotssetyah/>

МЕДИЧНІ НАУКИ

Зайцев Д.В.

*младший научный сотрудник,
ГУ «Институт медицины труда имени Ю.И. Кундиева
Национальной академии медицинских наук Украины»*

РЕОГРАФИЧЕСКИЙ ЭФФЕКТ ПРОЦЕДУРЫ ОБЪЕМНОГО ПНЕВМОПРЕССИНГА В ОБЛАСТИ ГОЛОВЫ (КЛИНИЧЕСКИЙ СЛУЧАЙ)

Введение. Традиционно процедуры перемежающейся пневматической компрессии выполняются для местного влияния на кровообращение и отток лимфы. В области головы процедуры обычно не проводят и большинство известных аппаратов не предусматривают пневматических манжет для такой процедуры. Известны экспериментальные зарубежные пневмоманжеты в виде обруча, маски или шлема, но анализ их конструкции, как правило, не позволяет ожидать от них терапевтически значимых эффектов. Также при использовании баз данных PubMed, eLIBRARY и Google Scholar не удалось найти исследований действия таких изделий. В украинской практике сложилось оригинальное видение возможностей перемежающейся пневматической компрессии, известное как объемный пневмопрессинг (ОП) [1]. ОП во многих случаях предусматривает проведение пневмокомпрессионной процедуры в проекции волосистой части головы [2]. Для этого разработано соответствующее аппаратное обеспечение – аппараты «Биорегулятор-004М», «Био-1» с пневмоманжетами в виде шлема, перекрывающими пространство от надбровных дуг до шейного отдела позвоночника и от темени до ветвей нижнечелюстной кости [3]. В работе А.И. Коньшиной с соавт [4] было показано, что введение ОП головы в комплекс терапии пациентов с различными глазными болезнями приводит изменениям функционального состояния зрительного анализатора, свидетельствующим о влиянии ОП на сосудистую систему глаза и головного мозга. Тем не менее, прямого изучения изолированного действия ОП головы на мозговое кровообращение не проводилось. Выводы о наличии такого действия делались на основе клинических наблюдений. В тех же случаях, когда проводились объективные исследования, процедура не была изолированной. Критика существующих методик основывается на том, что магистральные сосуды головы защищены от механического действия ОП костями черепа, а там, где такой защиты нет, процедуры ОП не проводятся. Таким образом, действие процедуры на кровообращение органов головы не является очевидным.

Цель: установить, имеет ли изолированная процедура ОП в проекции волосистой части головы влияние на церебральную гемодинамику.

Материал и методы исследования. Пилотный эксперимент проведен с участием одного добровольца, мужчины в возрасте 34 лет, без соматических жалоб. Взято информированное согласие. Для проведения процедуры ОП использован аппаратный комплекс «Биорегулятор-004М» (ООО «ИТО «Новое в медицине», Украина). Процедура в проекции волосистой части головы проводилась в положении пациента сидя с использованием 11-камерной пневмоманжеты «Шапочка». Для диагностики выбран метод реоэнцефалографии (РЭГ), который позволяет оценить функциональное состояние сосудов разного диаметра, в т. ч. микроциркуляторного русла. Регистрация РЭГ выполнялась с использованием комплекса Cardio-REO (ООО «Мида», Украина) во фронтально-мастоидальном (бассейн сонных артерий, БСА) и окципито-мастоидальном (вертебробазилярный бассейн, ВББ) отведениях перед процедурой ОП и после нее. Для суммарного представления о церебральной гемодинамике усредненные данные РЭГ-показателей из обоих отведений описывались как общий церебральный бассейн (ОЦБ). Было выполнено две серии по 20 проб в каждой: серия 1 с движением пневматической волны от лба к затылку и серия 2 с обратным движением, от затылка ко лбу. В обеих сериях длительность надува составляла 1 с, сдува – 2 с; процедуры – 12 мин. Для отсева артефактов оценивалась статистическая достоверность (на уровне $p < 0,05$ по критерию знаков) в программе STATISTICA 6.1.

Результаты и обсуждение. При оценке динамики значений показателей РЭГ, характеризующих артериальный приток, в серии 1 отмечен рост поступления артериальной крови, преимущественно в ОЦБ и БСА – рост амплитуды систолической волны (ОЦБ +9,7%, ВББ +17,4%); реографического индекса (ОЦБ +13,1%, БСА +9,8%); кровенаполнения (ОЦБ +12,1%, БСА +12,0%). В серии 2 наблюдалось уменьшение поступления артериальной крови в ВББ – снижение амплитуды систолической волны (-20,8%); реографического индекса (-16,5%); кровенаполнения (-23,9%); снижение максимальной скорости быстрого наполнения в ОЦБ (-5,8%).

При оценке тонуса сосудов в серии 1 наблюдались изменения тонуса артерий распределения в ОЦБ и БСА в сторону нормализации: снижение времени распространения пульсовой волны (БСА -2,1%); колебания показателей тонуса артерий распределения (ОЦБ +0,9%, БСА -1,4...-8,1%). В серии 2 наблюдались разнонаправленные колебания тонуса артерий сопротивления во всех описываемых бассейнах: снижение показателей тонуса артерий сопротивления (ОЦБ -13,4...-25,8%, БСА -13,8...-19,7%, ВББ -13,0%); сокращение общего времени анакроды (БСА -16,6%, ВББ -24,5%); сокращение периода медленного наполнения (БСА -19,3%).

Также оценивалась симметрия кровообращения: сагиттальная (соотношение значений показателей РЭГ в БСА и ВББ) и латеральная (соотношение значений показателей в правых и левых отведениях РЭГ). В серии 1 наблюдались изменения в ОЦБ в виде снижения коэффициента латеральной асимметрии (-51,9%), сагиттальной асимметрии тонуса артерий распределения (-41,1%) и

артерий сопротивления (-19,7%). В серии 2 наблюдался рост коэффициента латеральной асимметрии в ВББ (+228,7%).

При оценке динамики значений показателей РЭГ, характеризующих венозный отток, в серии 2 отмечено снижение (улучшение) показателей венозного оттока в ВББ (-5,9%).

В целом специфика влияния направления пневмомассажа на церебральную гемодинамику не достигала клинически значимых величин, хотя более выраженное воздействие на ВББ оказывалось при движении пневматической волны от затылка ко лбу, а на БСА – при движении от лба к затылку. Имеющихся наблюдений недостаточно для выработки рекомендаций.

Выводы. Предположительно, процедура ОП головы рефлекторно влияет на тонус церебральных сосудов, что приводит к функциональным изменениям гемодинамического баланса (коррекции проявлений асимметрии) и артериального кровенаполнения (колебания объема сосудистого русла).

Список использованных источников:

1. Таршинова Л.О. Технологія об'ємного пневмопресингу (переміжної пневматичної компресії за методом І.В. Таршинова), що виконується за допомогою апаратів серії «Біорегулятор» / Л.О. Таршинова, П.С. Мельник, Д.В. Зайцев // Перелік наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я. – Вип. 2. – Т. 2. – 2016. – № 682/2/15. – С. 202-203.
2. Об'ємний пневмопресинг у лікарській практиці. Методичні рекомендації // В.В. Кальниш, Д.В. Зайцев, С.В. Климов, Г.Ю. Пишинов. – К., 2017. – 50 с.
3. Пристрій для краніопресури [Текст] : патент 52009 А : МПК (2006) А61Н 7/00, А61Н 9/00 / Таршинов І.В., Зайцев Д.В.; власники патенту Таршинов І.В., Зайцев Д.В. – № 2001129060; заявл. 26.12.2001; опубл. 16.12.2002. Бюл. № 12. – 3 с. : іл.
4. Коньшина А.І. и др. Ефективність застосування методу програмованої пневмовакуумкомпресії в реабілітації хворих на вторинну макулодистрофію, яка є наслідком ретинального опіку // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2009. – №. 4. – С. 45-48.

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Барна О.С.

народний депутат України 8-го скликання

ПРИНЦИПИ ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Політика ЄС у галузі науки, техніки, технологій має на меті досягнення науково-технологічної та інноваційної консолідації ЄС. Цей напрям реалізується Європейською Комісією, яка проводить політику вирівнювання рівнів технологічного та наукового розвитку кожної з країн співтовариства, а також заохочує брати участь у науково-технічних програмах Європейської Комісії.

Розробка й впровадження в життя спільної політики країн ЄС у сфері науки і техніки було започатковано у 1973 р., після вступу до ЄС Великобританії, Ірландії, Данії, та коли була висунута ідея створення єдиного європейського простору. Наступного року Рада Міністрів ЄС затвердила першу програму спільних наукових досліджень на 1974-77 рр. Ця подія вважається офіційним народженням спільної політики країн-членів ЄС в сфері науки й техніки. У 1982 р. була створена Європейська Стратегічна програма розвитку інформаційних технологій (ЄСПРІТ), у якій були сформульовані базові принципи політики ЄС в науково-технічній сфері: 1) підтримка «доконкурентних досліджень», які, базуючись на фундаментальних, безпосередньо трансформувались би у прикладні, стимулюючи інноваційні технології; 2) спільне фінансування наукових досліджень і розробок (НІОКР) бюджетом ЄС і підприємствами-учасниками проектів у рівній долі (50/50%); 3) фінансування лише міжнародних проектів (які включають представників хоча би двох країн); 4) одержані в будь-якому проекті результати наукових досліджень стають загальним надбанням усіх членів ЄС [2].

Політика ЄС у сфері науково-технічних інновацій характеризується, передусім, трьома основними показниками: 1) щорічні витрати на розвиток наукових досліджень і технологічних інновацій складають 4 млрд. євро, або 3,7% бюджету ЄС; 2) результати проведених досліджень і запропонованих інновацій стають надбанням усіх членів ЄС однаковою мірою, незалежно від участі країни у фінансуванні здійснюваних проектів; 3) основним механізмом реалізації політики ЄС у сфері науково-технічного розвитку є розробка і реалізація середньотермінових рамкових програм.

Ключовими принципами політики ЄС у сфері наукових досліджень і технологічних інновацій є наступні:

а) принцип субсидіарності країн-членів ЄС;

- б) принцип взаємної допомоги, максимальної консолідації зусиль і концентрації наявних ресурсів усіх країн-учасниць;
- в) заохочення «Європейського виміру» науково-дослідницьких проектів, прагнення зосередитися на розв'язанні науково-технічних проблем, які породжує технологічний і соціальний розвиток, передусім, європейських країн;
- г) принцип спільного фінансування, згідно якому всі проекти фінансуються всіма країнами-членами ЄС. Жоден член ЄС не може підходити вибірково до фінансування конкретних досліджень: брати чи не брати у них участь (або обмежувати її) в залежності від власних внутрішніх інтересів;
- д) принцип загальності, який передбачає максимальну мобілізацію можливостей усіх учасників науково-інноваційної діяльності;
- е) принцип фінансування передінвестиційних проектів, який дозволяє створити необхідну матеріальну базу для вільного творчого наукового пошуку, без жорсткої «прив'язки» його до можливостей технологізації очікуваних результатів [2].

Сучасна інноваційна політика ЄС базується на стратегічних засадах «Європа 2020: стратегія розумного, стійкого та всеосяжного зростання»; розробці нормативних документів, спрямованих на підтримку інновацій та підприємницької активності. Рамкові програми залишаються основним інструментом реалізації інноваційної політики ЄС [3].

Основні напрямки науково-технічної стратегії ЄС визначаються у контексті регулятивних принципів, основними з них є такі: 1) нарощування розмірів фінансування наукових програм інноваційного розвитку (доведення витрат кожної країни – члена ЄС мінімум до 3% ВВП); 2) інноваційно-технологічна модернізація неконкурентноспроможних галузей виробництва; 3) прискорений розвиток найновітніших, наукоємних галузей; 4) посилення міжрегіонального та внутрішньорегіонального співробітництва в наукових дослідженнях та інноваційних технологіях, вироблення спільної політики їх розвитку; 5) максимальне сприяння розповсюдженню інновацій по всьому Євро-союзу; 6) створення загальноєвропейського інформаційного середовища та єдиного європейського наукового простору; 7) Посилення уваги до фундаментальних наукових досліджень як підґрунтя прикладних знань та інноваційних технологій; 8) підготовка висококваліфікованих наукових кадрів, спроможних забезпечити стабільний науково-технологічний прогрес усіх членів Євросоюзу [2].

А. Землянкін зазначає, що підтримка інноваційної діяльності в країнах ЄС базується на декількох складових – організаційно-правовій, інституційній, фінансовій та інформаційній. Відмітимо також, що на даний час у ЄС сформувалося усвідомлення того, що «регіони є двигуном економічного розвитку, який базується на дослідженнях, техніці та інноваціях». Так, у більшості країн-членів ЄС в основі управління інноваційним розвитком знаходиться взаємодія органів державної та регіональної влади. До обов'язків регіональних органів належить створення інноваційної інфраструктури та проведення кластерної політики, на макрорівні вирішуються питання національного значення [1, с. 197].

На реалізацію політики ЄС у науково-технічній сфері розроблена науково-дослідна інноваційна програма «Горизонт-2020», яка охоплює період 2014-2020 рр. і має на меті досягнення трьох пріоритетів: генерування передових знань, досягнення індустріального лідерства та вирішення соціальних проблем.

Таким чином, сучасна політика ЄС у сфері науково-технічних інновацій сприяє формуванню й розвитку суспільства знань як вищої фази інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Землянкін А.І. Нова інноваційна політика Європейського Союзу: досвід для України / А.І. Землянкін, І.Ю. Підоричева // Регіональна економіка. – 2013. – № 2. – С. 193-201.
2. Ситнік В. Сучасна політика ЄС у сфері наукової діяльності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/MONITOR/May08/02.htm>
3. Федулова Л.І. Особливості розвитку інноваційної політики Європейського Союзу: виклики для України / Л.І. Федулова, Г.О. Андрощук // Проблеми науки. – 2014. – № 7-8. – С. 40-46.

Омельченко О.А.

*кандидат політичних наук,
Університет сучасних знань, м. Київ*

ЕТНОПОЛІТИЧНА ТА ЕТНОПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Політика національної безпеки України виступає на сьогоднішній день потенційно значущим механізмом розвитку всіх сфер соціально-політичного життя українського суспільства. Проте залишається актуальним питання наскільки в реальності безпекова політика здатна слугувати інтересам особистості, суспільних груп і держави в цілому. Адже поняття «національна безпека» всеосяжне, а тому його визначення є об'ємним і багатограним.

З точки зору етнопсихологічних особливостей кожного соціуму, матеріальної реальності життя будь-якої демократичної країни, духовних і культурних (національних) цінностей поняття національної безпеки можна визначити як здатність суспільної системи забезпечити високий рівень життєдіяльності нації та її конкурентні можливості у взаєминах із зовнішнім світом з метою надійного існування та стійкого розвитку [1].

Ступінь ефективності реалізації політики національної безпеки залежить від того, які взаємини склалися між владою та суспільством, чи можна їх охарактеризувати як довірчі, а також яка дистанція між цими суб'єктами соціально-політичних відносин.

Етнопсихологічні особливості нації та етнополітичні традиції, що склалися в країні, впливають на ступінь такої соціальної довіри, скорочують або подовжують дистанцію між владними та правовими інститутами та громадянським суспільством. Відсутність балансу інтересів держави,

особистості, різних етнічних і соціальних груп також становить серйозну загрозу національній безпеці.

В зв'язку з цим актуальним є комплексний підхід в осмисленні проблеми національної безпеки України, в якому б враховувалися всі аспекти соціально-політичного, етнопсихологічного розвитку суспільства, а також аналізувався етнополітичний досвід (позитивний і негативний) провідних демократичних держав, використовувалися інноваційні технології, характерні для сучасного інформаційного світу.

Список використаних джерел:

1. Дзалиев М.И., Романович А.Л., Урсул А.Д. Проблемы безопасности: теоретико-методологические аспекты. – М., 2017. – С. 7.
2. Андреев А.П. Национальная безопасность как философская категория. – София: Альманах. – 2005. – Вып. 1. – 169 с.
3. Яка стратегія національної безпеки потрібна Україні? // Радіо Свобода: електр. версія. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28985397> (дата звернення: 19.08.2019).
4. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн : монографія / авт. кол. : В. Куйбіда, В. Бебик, М. Дмитренко та ін.; за заг. ред. В. Куйбіди і В. Бебика. – Київ : НАДУ, 2019. – 384 с.

Сабрі К.Н.

аспірантка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ БЕЗПЕКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ПРОТИДІІ ГІБРИДНІЙ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Гібридний формат агресії ставить перед її жертвою не лише завдання безпосереднього захисту власного суверенітету та інтересів, а й вимагає значних зусиль для забезпечення підтримки з боку світового співтовариства. Приховані дії агресора залишають йому простір для дипломатичного маневру, дозволяючи водночас іншим державам знаходити виправдання своїй пасивності та небажанню йти на допомогу. Лише визнання факту ворожих дій на міжнародному рівні може змінити ситуацію, активізувати підтримку, що надається жертві агресії. У цьому контексті надзвичайно важливим чинником є реакція та позиціонування провідних міжнародних організацій, які у той чи інший спосіб несуть відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки (ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС, Рада Європи тощо).

За 5 років, що минули від початку російської агресії, українська дипломатія досягла значних успіхів у консолідації підтримки позиції України в рамках ключових міжнародних безпекових організацій і форумів та формуванні через них об'єктивної картини подій у Криму та на Донбасі, сприйнятої у світовому вимірі. Спроби російської пропаганди подавати ситуацію у викривленому світлі

виявилися загалом невдалими. Провідні міжнародні організації виступили на підтримку України, поділяючи саме її позицію.

Найбільших успіхів вдалося досягти в рамках роботи **Ради Європи**. Її Парламентська Асамблея оперативно відреагувала на початок російської агресії. Постійний комітет ПАРЄ висловили повну підтримку територіальній цілісності України та ухвалив резолюцію, яка засуджує дії Кремля [2].

Україні вдалося відстояти свої інтереси в більшості інституцій **Організації Об'єднаних Націй**, зокрема в Генеральній Асамблеї. 27 березня 2014 р. ГА ООН прийняла резолюцію про повагу до територіальної цілісності України, яка автоматично визнала незаконними посягання інших країн на територію Криму [3]. Оперативно відреагувала на агресивну політику РФ щодо України **Організація Північноатлантичного договору (НАТО)**. Неодноразово засуджувала дії Російської Федерації на території України і **Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ)**. Чітку позицію щодо російської агресії проти України заявляв **Європейський Союз**.

На відміну від інформаційної площини, де більшість міжнародних організацій висловилися на підтримку Києва, надати йому практичну допомогу було здатне обмежене коло акторів. Ще менше число реалізувало свій потенціал на практиці. Основні сподівання України в цьому контексті були пов'язані з **НАТО** – найбільш впливовою безпековою структурою в світі. Конкретні кроки НАТО щодо протистояння російській агресивній політиці були спрямовані на посилення захисту її східно-європейських членів, передусім країн Балтії та Польщі. З військової точки зору всі ці заходи, безперечно, є недостатнім, аби зупинити потенційну агресію РФ. Проте вони є елементом гібридної відповіді на політику Кремля і покликані довести готовність НАТО надати захист своїм членам згідно зі статтею 5 Вашингтонської угоди. Європейський Союз також є одним із небагатьох міжнародних акторів, які вдалися до прямих дій, щоб зупинити гібридну агресію РФ, зокрема через запровадження проти неї економічних санкцій. При цьому в ЄС наголошують, що їхня мета – змусити РФ змінити позицію українського питання, а не покарати цю державу чи її громадян.

Міжнародною структурою, яка сьогодні безпосередньо залучена до процесу деескалації конфлікту на Донбасі стала **Організація безпеки та співробітництва в Європі**. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ покликана слідкувати за виконанням досягнутих домовленостей щодо припинення вогню та відведення важких озброєнь від лінії розмежування [4].

Варто зазначити, що Російська Федерація всіма доступними засобами намагається протистояти українським зусиллям на дипломатичній арені. В деяких випадках їй вдається успішно скористатися власним статусом та впливом для досягнення своєї мети. Йдеться передусім про її позицію у Раді Безпеки ООН, де Росія використовує статус постійного члена та право вето для блокування резолюцій щодо засудження її агресії проти України, та будь-яких ініціатив, що можуть загрожувати досягненню гібридних цілей на українській території. Проти регіональних інтеграційних та безпекових структур, які вдалися до практичних дій із протистояння російській гібридній агресії, Кремль

діє за принципом «розділяй та владаруй». Спираючись на певні політичні сили в різних європейських державах, які виступають за повернення до взаємовигідної співпраці з РФ, Москва намагається вбити клин між окремими країнами – членами ЄС та НАТО [1, с. 410-422].

Перспективні завдання та стратегії української дипломатії щодо міжнародних організацій в сучасних умовах мають формуватися з урахуванням їх специфіки. В ООН Україна має повною мірою використовувати свій статус непостійного члена Ради Безпеки 2016-2017 рр. для протидії агресору, займати активну позицію, в т. ч. з питань, які напряду її можуть не стосуватися (Сирія, Арктика тощо). Співпраця України з НАТО нині перетворилася на важливий вектор української оборонної політики: Альянс у перспективі залишатиметься найбільш надійним військовим союзником нашої держави. Втім, необхідно чітко усвідомлювати, що сьогодні ступінь російської загрози для України та НАТО суттєво різниться. Крім того, агресивна політика Кремля різною мірою зачіпає різні країни – члени Альянсу. Тому для Києва об'єктами першочергової уваги мають бути країни Центральної та Східної Європи, які найбільше відчуються загрозу з боку РФ. Поглиблюючи партнерство з Польшею та країнами Балтії, наша держава отримуватиме можливості більш тісної інтеграції до оборонної складової НАТО, спрямованої на захист її східних кордонів.

Розбудовуючи відносини з ЄС, Україна в рамках спільної протидії російській гібридній агресії має вирішити два основних завдання. Перше – домогтися продовження дії санкцій ЄС проти РФ. Друге – якомога швидше забезпечити імплементацію основних положень Угоди про асоціацію. Такі кроки матимуть хоч і опосередковане, однак надзвичайно важливе значення для протидії російській пропаганді, адже Кремль у межах політики гібридного наступу апелює до помилковості українського європейського вибору. Реальні успіхи на цьому шляху не лише сприятимуть економічному розвитку України та покращенню життя її громадян, але й нівелюватимуть російську аргументацію.

Аналізуючи приклади реакції міжнародних організацій на гібридну агресію Російської Федерації в Україні, можна дійти подвійного висновку. З одного боку, провідні міждержавні структури та безпекові форуми не піддалися російському впливові: вони тією чи іншою мірою висловлюють підтримку Києву та заасуджують агресивну політику Москви. З іншого боку, характер обговорення цієї проблематики та процес вироблення і затвердження конкретних заходів, спрямованих проти агресора, доводить нездатність більшості міжнародних безпекових організацій вирішувати такі питання у практичній площині. Слова президента Європейського парламенту М. Шульца – про те, що «ніхто не очікував, що війна може стати реальністю в країні, яка межує з ЄС», можуть бути ілюстрацією загального сприйняття світовою спільнотою гібридної агресії РФ щодо України. В результаті міжнародні безпекові організації не змогли запропонувати адекватну відповідь, здатну зупинити агресію на практиці. Президент України Володимир Зеленський під час зустрічі з Дональдом Трампом теж заявив, що Україні потрібна не лише матеріальна допомога, але і підтримка на міжнародному рівні ЄС та США, які

можуть реально завершити війну на Донбасі. Безпорадність одних інституцій та негнучкість інших підбивають довіру до них та актуалізують запитання: чи дійсно міжнародні безпекові організації у нинішньому форматі здатні повною мірою виконувати свою місію з підтримання міжнародного миру та безпеки? Без позитивної відповіді на це запитання повернення до системи міжнародних відносин, заснованої на принципах міжнародного права та поваги до національного суверенітету – видається неможливим. Сучасна ситуація диктує необхідність глибинного реформування провідних безпекових інституцій як запоруку підвищення їх дієздатності та більш реалістичного реагування на виклики і загрози сучасного світу.

Отже, застосування санкцій та інших інструментів економічного тиску міжнародних безпекових організацій на РФ досягає мети політики санкцій – виснажує ресурси агресора та стримує його від активного загострення протистояння на Донбасі, спонукаючи до пошуку компромісів. При цьому втрати і України, і країн світу, що її підтримали, незрівняно менші, ніж втрати РФ, передусім через загальне погіршення макроекономічних показників та значні видатки на окупацію. Економічний тиск міжнародної спільноти залишатиметься одним з основних і найбільш дієвих засобів впливу на Російську Федерацію [1, с. 400-422].

Список використаних джерел:

1. Горбулін В. «Світова гібридна війна: український фронт: монографія. – Харків: Фоліо, 2017. – 496 с.
2. ПАРС засудила анексію Криму Росією. BBC Україна. 09.04.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/04/140409_rasc_crimea_russia_it (дата звернення: 12.09.2019).
3. Постанова Верховної Ради України Про Заяву Верховної Ради України з приводу 70-річчя Організації Об'єднаних Націй та членства України в ООН (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 46, ст. 432) від 16.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-19> (дата звернення: 12.09.2019).
4. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/ru/special-monitoring-mission-to-ukraine> (дата звернення: 14.09.2019).

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Жебчук І.В.

аспірант,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

НАВІЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ

Питання навіювання є одним із найважливіших питань сучасної психології і суспільного життя, яке за останній час отримало величезне практичне значення, зокрема завдяки вивченню гіпнотизму. Хоча навіювання є значно ширшим процесом, оскільки воно проявляється в стані бадьорості і при цьому спостерігається в скрізь і сюди в суспільному житті за найрізноманітніших обставин. Однак, не дивлячись на значне практичне значення навіювання, його психологічна природа залишається до сих пір так мало вивченою, що різні автори надавали і надають цьому поняттю досить різного значення.

Феномен навіювання з фізіологічної точки зору виглядає як найбільш спрощений типовий умовний рефлекс людини [2, с. 46].

Навіювання являє собою цілеспрямований неаргументований вплив однієї людини на іншу за допомогою передачі інформації з метою нав'язування певних настанов.

За В.М. Бехтеревим, навіювання є безпосереднім прищепленням тих чи інших психічних станів однією особою іншій, що відбувається без участі волі того, хто сприймає і нерідко без чіткого з його боку усвідомлення. В цьому визначенні є суттєва різниця між навіюванням як засобом психологічного впливу однієї особи на іншу від переконання, яке відбувається завжди не інакше як за допомогою логічного мислення за участю особистої свідомості [1, с. 92].

Навіювання – це цілеспрямований вплив однієї людини на іншу або на групу людей, що передбачає некритичне сприймання висловлених думок та волі. Процес навіювання ґрунтується на впливі словом, який умисно перебудовує щось у діяльності і скерований на підвищення результативності дій [4, с. 161].

Навіювання як метод психологічного впливу – це процес здійснення впливу на свідомість особистості чи групи людей, що базується на некритичному (і часто несвідомому) сприйнятті інформації. Найважливішою особливістю навіювання на відміну від переконання є його спрямованість не на здатність людини мислити і міркувати, а на її готовність отримувати розпорядження, інструкції. Саме тому навіювання не потребує системи логічних взаємопов'язаних доказів і глибокого усвідомлення значення інформації, що повідомляється. Аргументація тут часто замінюється констатацією того, що навіюється. В процесі сприйняття навіювання діяльність мислення послаблюється і воно працює лише на сприймання та запам'ятовування [5, с. 45].

Під впливом навіювання можуть виникати уявлення, що не відповідають дійсності, з'явитися наміри та поривання діяти і вірити джерелу інформації, не ставлячи під сумнів його надійність. За допомогою навіювання створюється дещо майже сліпе, несвідоме, неосмислене. Через навіювання у свідомості карбуються стереотипи, життєві мудрості, закріплені в прислів'ях, афоризмах, крилатих висловах. Разом з тим, навіювання виявилось єдиним можливим способом передачі ідей, які неможливо логічно обґрунтувати чи навіть є абсурдними з точки зору здорового глузду та звичних норм [6, с. 184–185].

Ефективне навіювання має такі характеристики:

- **цїлеспрямованість та плановість** (навіювання здійснюється на основі конкретних ціле та задач, що відповідають планам психологічних операцій та умовам, в яких вони проводяться);

- **визначеність об'єкта навіювання** (навіювання повинно готуватися та здійснюватися лише для певної групи людей з урахуванням їхніх найважливіших психологічних, соціальних, релігійних, національних і культурних особливостей);

- **некритичне сприйняття інформації об'єктом навіювання** (навіювання базується на дуже низькому рівні прояву критичності та усвідомленості його об'єктом, а тому воно не потребує системи логічних доказів і звернення до активної діяльності мислення);

- **визначеність поведінки, що ініціюється** (кінцевою ціллю навіювання є виклик певної реакції, певної поведінки об'єкта психологічного впливу) [5, с. 46].

Навіювання в стані бадьорості, на відміну від гіпнозу, В.М. Бехтерев пов'язував з «загальною свідомістю» того, хто піддається навіюванню. Тому тут може йти мова про певні форми пригнічення особистого «я» і внесення психічного змісту в «загальну свідомість». В даному випадку співвідношення навіюваної і «особистої свідомості» кардинально відрізняються від їхнього співвідношення при гіпнозі. Той факт, що при навіюванні в стані бадьорості немає амнезії (або наявна лише частково), говорить про те, що зміст навіювання пов'язується з «особистою свідомістю» і може відтворюватися мимовільно. Напевно, в даному випадку гальмуються лише механізми логічної обробки навіюваного зі збереженням його зв'язків на рівні пам'яті, тобто вимикаються лише певні елементи «особистої свідомості» [1, с. 43–44].

В понятті навіювання перш за все наявний елемент безпосереднього впливу. Не залежно від того, чи буде навіювання виконуватися за допомогою слова чи якого-небудь явища чи дії, воно завжди впливає не шляхом логічного переконання, а безпосередньо впливає на психічну сферу чи в крайньому випадку без опрацювання збоку суб'єкта, завдяки чому відбувається справжнє прищеплення того чи іншого психофізичного стану [1, с. 96].

На думку Душкіної М.Р., навіювання – це свідомий вплив ініціатора на адресата, спрямований на зміну його стану чи відношення до об'єкта чи предмета. Воно розглядається як безконфліктне прийняття інформації при зниженні її свідомого аналізу і некритичному ставленні з опорою на фонетико-фонологічний, лексичний, синтаксичний, макроструктурний механізми. Способи впливу – в основному вербальні, невербальні (весь спектр), шляхом

стимуляції сенсорної системи, регуляції реалізації потреб і залучення до діяльності. Здійснюється різними методами:

- використання особистого авторитету, соціального статусу;
- впевненість вербальної і невербальної поведінки;
- створення обстановки, що посилює вплив навіювання;
- темпо-ритмічні характеристики мовлення – чіткість, помірність;
- вибір найбільш впливових партнерів [3, с. 134].

Список використаних джерел:

1. Бехтерев В.М. Гипноз, внушение, телепатия / В.М. Бехтерев. – М.: Мысль, 1994. – 364 с.
2. Вітенко І.С., Вітенко Т.І. Основи психології. Видання друге, перероблене і доповнене / І.С. Вітенко, Т.І. Вітенко. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. – 256 с.
3. Душкіна М. Р. Психология влияния / М.Р. Душкіна. – СПб.: Питер, 2004. – 224 с.
4. Кабаченко Т. С. Методы психологического воздействия: Учебное пособие / Т.С. Кабаченко. – М.: Педагогическое общество России, 2000. – 554 с.
5. Крысько В. Словарь-справочник по социальной психологии / В. Крысько. – СПб.: Питер, 2003. – 416 с.
6. Шерковин Ю.А. Психологические проблемы массовых информационных процессов : [монография] / Шерковин Ю.А. – М. : Мысль, 1975. – 217 с.

Кривенко-Камінська О.Ю.

*викладач психології та практичний психолог КЗЛОР
«Бродівський педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича»*

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Поняття «цінність» детально почали досліджувати у 60–70-х роках ХХ століття у філософії, психології, соціології, педагогіці тощо. Займалися вивченням психології цінностей такі вчені: А. Маслоу, Г. Олпорт, М. Рокич, Ш. Шварц, Б. Ананьєв, А. Здравомислов, А. Лазурський, Д. Леонтьєв, І. Пригожин, С. Рубінштейн та ін. Життєві цінності у психології розглядаються як сукупність найважливіших якостей внутрішньої структури особистості, які є для неї особливо значущими.

Життєві цінності – це ідеї, ідеали, цілі, до яких прагне людина та суспільство. **Ціннісні орієнтації** – це стани, явища і процеси в навколишньому житті, які стають орієнтиром для людини, спрямовують формування її цілей, а також способи їх досягнення [2, с. 13-15].

Одним із дослідників ціннісних орієнтацій був Андрій Здравомислов. У праці «Потреби, інтереси, цінності» він подає концепцію виникнення ціннісних уявлень людини: «Духовні прагнення, ідеали, принципи, норми моральності належать не стільки до сфери дії інтересів, скільки до сфери цінностей. Стимули та причини людської діяльності отримують тут свій

подальший розвиток: потреби перетворюються на інтереси, а інтереси, у свою чергу, перетворюються на цінності» [3, с. 15].

Представники гуманістичної психології розглядають ціннісні орієнтації як один із показників самоактуалізації особистості. Самоактуалізація особистості – це складний саморух до повного розкриття власних можливостей та здібностей, який відбувається протягом усього життя та має свої особливості на різних етапах особистісного і професійного становлення.

Ранній юнацький вік (15-18 років) характеризується виробленням ціннісних орієнтацій – спрямованості на певні цінності – еталони життя. Якщо підліток – це «відкриття свого «Я», то юнак – «відкриття себе в світі». Усвідомлення свого місця в майбутньому, своєї професійної перспективи є центральним новоутворенням психічного і особистісного розвитку в цьому віці. Юнацький вік є сензитивним для утворення ціннісної орієнтації як стійкого елемента життєвого плану [7, с. 81-99].

Цінності складають основу життєдіяльності – це історично складені модуси, способи зв'язку свідомості й буття людини і світу [1, с. 28].

Цінності спрямовують, організовують, орієнтують поведінку людини на визначені цілі. Молода людина пізнає світ через призму цінностей. Вони регулюють соціальну поведінку людей.

З юних років людина в основному долучається до різних цінностей, усвідомлює для себе їх сутність і сенс. Далі, у процесі навчання, усебічного розвитку, накопичення життєвого досвіду особистість виробляє здатність самостійно вибирати системоутворювальну цінність, тобто ту, яка в цей момент сприймається нею як найбільш значуща і одночасно задає певну ієрархію цінностей [9, с. 29].

Для того, щоб сформувані систему цінностей, як орієнтир для подальшого життя, варто усвідомити, що кожен з нас наділений особливою цінністю. Ілюстрацією цього є історія-притча. Якщо гончар виготовить 10 тисяч абсолютно однакових за формою і розміром глечиків та розпише їх одним і тим самим візерунком, то ціна кожного з них, буде однаковою. Проте, якщо він створить особливу, унікальну за формою і розміром вазу із оригінальним малюнком, то її ціна буде значно вищою. Кожен із нас нагадує таку вазу, створену за особливим задумом. Кожна людина цінна передусім тим, що у світі більше немає нікого, хто б повторив когось до найменших дрібниць. Не буває людей з абсолютно однаковими почуттями та думками. Кожен з нас наділений притаманними лише йому цінностями, планами, цілями тощо. Це і робить нас неповторними [6, с. 102].

А цінності кожної окремої людини – це цілий світ: складний, динамічний та суперечливий. Як казав *Альберт Ейнштейн*: «Справжня цінність людської природи визначається мірою свободи від самого себе».

Аналізуючи ціннісну природу студента-випускника педагогічного коледжу, варто звернутися до праці *Євгенія Клімова*, який виділяє п'ять професійно-значущих якостей особистості. Це:

1. Громадянські якості.
2. Ставлення до праці та професії.

3. Інтереси, нахили до даної сфери діяльності.
4. Спеціальні здібності.
5. Навички, знання, досвід [4, с. 105-109].

Дослідження цінностей випускників Бродівського педагогічного коледжу ім. Маркіяна Шашкевича, за **Методикою виявлення супідрядності цінностей особистості Е.О. Помиткіна**, дає можливість з'ясувати ціннісні орієнтації – «елементи структури особистості, закріплені життєвим досвідом і переживаннями, які відокремлюють важливе, істотне для даної людини від несуттєвого». Результати дослідження включають в себе порівняння даних за вищезгаданою методикою, в однакових вікових групах, зі збереженням гендерного співвідношення хлопців:дівчат ~ 1:4. Дослідження відбувалися у 2009, 2018 та 2019 роках і охопили 308 студентів-випускників коледжу (рис. 1).

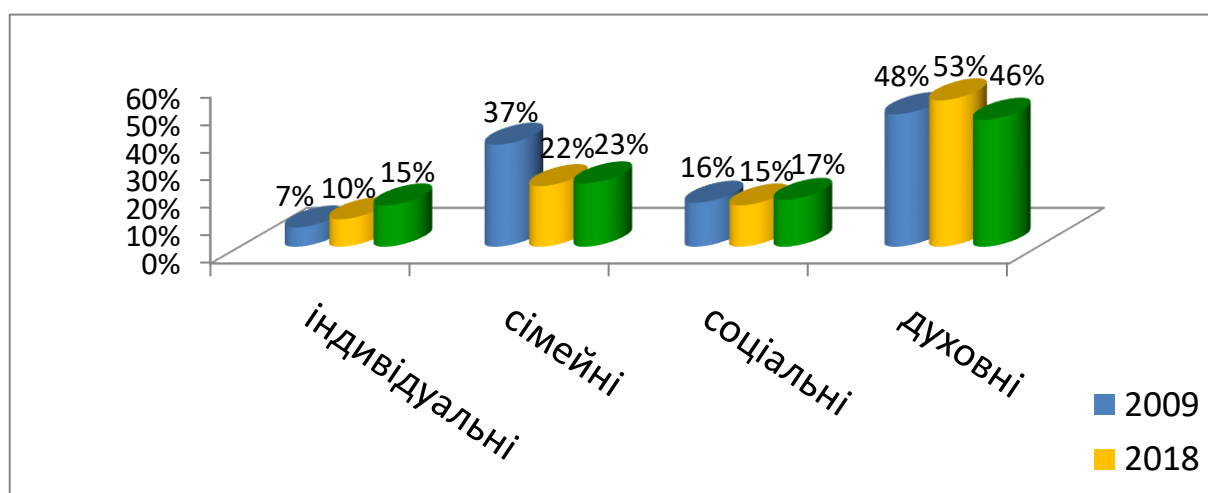

Рис. 1. Цінності студентів-випускників Бродівського педагогічного коледжу

Як видно з діаграми за десятиліття маємо тенденцію до зниження цінностей сімейних, а це: *посвята себе партнеру та батьківству; проведений спільний час; підбадьорювання та підтримка один одного; спілкування з членами родини; вірність; пам'ять предків* тощо у бік індивідуалістичних: *розвиток нових особистих навичок і вмінь; інтелектуальне зростання; хобі; матеріальні блага* тощо.

Домінують, як десятиліття тому, так і цього року, духовні цінності у наших студентів, що являють собою встановлені суспільством ідеали, які неможливо нічим виміряти і дати їм ціну. Духовні цінності лежать в основі внутрішнього пошуку людини, її прагнень, формування світогляду, індивідуального погляду на навколишню дійсність. Духовні цінності людини відносяться до категорії нематеріальних, які керують життям особистості, допомагають їй здійснювати щоденний вибір, приймати правильні рішення. До них належать: *добро, краса, істина, мистецтво, творчість, любов* тощо.

Проте, насторожує той факт, що в порівнянні із минулими роками, відсоток духовних цінностей студентів-випускників знижується. Хоча, напевне, це

вимога суспільства, яке пропагує особисту ефективність та проактивність, а не альтруїстичну любов чи щоденну благодійність.

За Віктором Франклом існує 3 центральні категорії цінностей: цінності емпіричні (те, що з нами відбувається), творчі (ті, які ми вносимо в життя) та цінності настанов (тобто наша реакція на обставини). У нашому дослідженні ми з'ясовували емпіричні цінності, оскільки вони є основою для формування двох наступних груп цінностей.

Більш детальну картину для розуміння студента-випускника з позиції ціннісних орієнтацій дають результати анкетування, де серед інших було запитання: «Які риси особистості найбільше цінуєте у людях?» (дане запитання поставлено випускникам 2018-2019 років). П'ятірка найвагоміших людських якостей виглядає так (рис. 2):

	2018 рік	2019 рік
1.	Доброта (доброзичливість)	Чесність
2.	Вірність	Вірність
3.	Чесність	Доброта (доброзичливість)
4.	Щирість	Щирість
5.	Справедливість	Відвертість (відкритість)

Рис. 2. Розподіл якостей, які студенти найбільше цінують у людях

Ми можемо говорити про те, що випускники – це майже сформовані особистості, і перелік цінностей в них відносно, проте достатньо усталений. Розуміючи їхні вимоги до інших, ми можемо краще зрозуміти сучасне покоління, яке називають «покоління Z».

Американський філософ Генрі Девід Торо сказав: «На кожну тисячу тих, хто зриває листя зла, лише один січе під корінь». На значні зміни в житті вони можуть розраховувати лише тоді, коли перестануть займатися «листям» вимог та поведінки, а візьмуться за коріння, тобто попрацюють із цінностями, у яких настанови і вчинки беруть свій початок [5, с. 43].

Василь Сухомлинський вважав, що головний предмет у викладанні будь-якого вчителя – сенс життя, справжнє людське щастя. У зв'язку з цим, в основу ціннісної піраміди він пропонував покласти турботу про дитину, чесність учителя та викладача.

Якість життя українського суспільства значною мірою залежить від духовного багатства, моральної чистоти, гармонійного розвитку, соціальної активності, психічного здоров'я молоді. Розвиток кожної особистості пов'язаний із особливостями розвитку того суспільства, в якому вона перебуває. Будь-які зміни суспільства (його розквіт чи занепад) значно відображаються на становленні особистості. Зокрема, зміни відображаються і на становленні цінностей юнаків та юнок.

Найбільш складною є робота з молоддю у періоди соціальних та економічних криз, швидких і кардинальних змін, коли старші покоління значною мірою втрачають свій авторитет у студентів, а отже їх виховний вплив зменшується. Суспільство шукає нові цінності і вже на їх основі реформує систему освіти [8, с. 7].

Список використаних джерел:

1. Бутківська Т.В. Проблема цінностей у соціалізації особистості. Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / за заг. ред. О. В. Сухомлинської; АПН України. Київ, 1997. С. 27–31.
2. Добриніна В., Кухтевич Т. Ціннісні орієнтації учнів та студентської молоді // *Almamater*. 2003. № 2. С. 13-15.
3. Здравомислов А.Г. Потреби, інтереси, цінності. Москва : Политиздат., 1986. 222 с.
4. Климов Е.А. Психология профессионала : избранные психологические труды. Москва : МОДЭК, 1996. 456 с.
5. Кові С. 7 звичок надзвичайно ефективних людей / пер з англ. О. Любенко. 4-те вид. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2019. 384 с.
6. Костриця Л. Дитина в кризовому соціумі / упоряд. В. О. Снігульська. Київ : Вид. група «Шкільний світ», 2016. 136 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
7. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения : в 2 т. Москва : Педагогика, 1983. Т. 2. С. 90-170.
8. Макарова Л.І., Гах Й.М. Основи психології і педагогіки. Київ, 2005. 111 с.
9. Матяж С.В., Березянська А.О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія. Сер. : Соціологія». 2013. Миколаїв. Т. 225, вип. 213. С. 27-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2013_225_213_7 (дата звернення: 20.08.2019).

Орловська О.А.

аспірант,

Інститут підготовки кадрів

Державної служби зайнятості України

Міністерства соціальної політики України

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ ТА ЇХ РОДИНИ В ПЕРІОД АДАПТАЦІЇ: ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ

Проблематика психологічних чинників адаптації особистості до нових умов займає чільне місце у психологічних дослідженнях. Зважаючи на наявність осередків напружених бойових дій, як в Україні, так і в інших країнах світу, особливої уваги в сучасній психології потребує питання адаптації військовослужбовців та їх сімей, зокрема. Досвід бойових конфліктів показує результати не тільки фізичних втрат, а й психологічних. Вони пов'язані із перебуванням військовослужбовців тривалий період в стресових умовах, внаслідок чого отримують психологічні травми. А повернення до цивільного життя, адаптація до умов мирного соціального життя виявляється черговим

стресом для військовослужбовців, який вони переживають разом із членами своєї родини.

Час адаптації умовно можна розділити на такі етапи: підготовчий, етап психологічного напруження перед звільненням, етап гострих психічних реакцій під час переходу до цивільного життя, етап гострих психічних реакцій виходу з військового життя, етап перегляду колишніх стереотипів і надбання нових умінь та навичок [4, с. 19]. На підготовчому етапі найважче дається усвідомлення того, що звільнення є неминучим: «головним подразником стає тривала загроза того, що звільнення відбудеться. Закономірність полягає у тому, що чим сумлінніше служить співробітник (працівник) оперативного підрозділу СБ України, чим комфортніше йому в умовах військової служби, тим болючіше проходить цей етап [5, с. 129]. І хоча автори І. Сервецький та І. Назаренко досліджують адаптацію співробітників Служби Безпеки України, специфічні особливості цього періоду характерні для усіх військовослужбовців, які мають залишити військову службу. Етап психологічного напруження перед звільненням характеризується тим, що військовослужбовець знаходиться на порозі переходу до нових умов життя; на етапі гострих психічних реакцій під час переходу до цивільного життя він наново повертається до існування в цивільному світі; на етапі гострих психічних реакцій виходу з «військового життя» військовослужбовець відчуває себе позбавленим життєвої опори, постає необхідність вирішувати чимало питань пов'язаних із облаштуванням і організацією життя сім'ї; після руйнування життєвих звичок та інтересів на останньому етапі військовослужбовець набуває нових умінь, навичок та адаптується до нового способу життя, його особистого, сімейного, побутового, соціального та професійного аспектів [1, с. 160-161].

Дослідники С. Денисюк та В. Корнієнко виокремили комплекс соціально-правових, психологічних і соціально-педагогічних заходів для соціально-психологічної адаптації військовослужбовців. На їх думку, вони мають бути такими:

1) планування і здійснення заходів, спрямованих на пом'якшення соціально-економічних і суспільно-психологічних наслідків, пов'язаних зі звільненням військовослужбовців і їх соціальною адаптацією;

2) зниження соціальної напруженості в місцях розміщення військових формувань і проживання громадян, звільнених з військової служби;

3) створення умов і можливостей для здобуття освіти, перепідготовки та працевлаштування;

4) розробка пропозицій щодо вдосконалення законодавства про права, пільги та соціальні гарантії військовослужбовців, громадян, звільнених з військової служби, та членів їх сімей;

5) вдосконалення механізмів та інститутів соціальної адаптації військовослужбовців [3, с. 112].

Людина, яка перебувала в зоні бойових дій, може по-різному переживати період адаптації. В деяких випадках особистості достатньо певного часу для пристосування до нових соціальних реалій, але існує ряд ознак, які свідчать про необхідність її медичної реабілітації, а саме: «реакція інтенсивного страху та

безпорадності в результаті наявності реальної психотравмуючої події, що зафіксована документально; поранення чи каліцтво; нав'язливе відтворення психотравмуючої події в образах та уяві, що повторюється; ефекти раптового пожвавлення психотравми у стані алкогольної інтоксикації чи в просонному стані; психогенна амнезія; труднощі із засинанням, поганий сон чи раннє пробудження; уникнення розмов та дій, що визивають стимуляцію психотравми; зловживання алкоголем та наркотиками; суїцидальні наміри; соматичні скарги: головний біль, м'язове напруження, стомлюваність, розлади шлунково-кишкового тракту, запаморочення, біль у серці; уникнення соціальних контактів; дистанціювання від близьких та рідних людей; підвищена дратівливість та агресія; немотивовані спалахи гніву; професійна та особистісна деградація» [2, с. 139].

Якими би не були прояви адаптації військовослужбовця, потужним ресурсом для нього є підтримка та розуміння родини. Окремим напрямком роботи є робота із сім'ями військовослужбовців перед їх поверненням. Рекомендації та роз'яснення для родини допоможуть сприяти більш комфортним умовам в цей період:

1. Необхідно уважно вислуховувати розповіді свого партнера про те, що йому довелося пережити – дуже важливо дати йому висловитися в комфортній обстановці моральної підтримки близької і коханої людини.

2. Потрібно намагатися допомогти своїй близькій людині психологічно повернутися в нормальне звичне життя.

3. Проявляти увагу і терпіння до проблем близької людини, які неминуче виникають після бойового стресу, до його психологічного дискомфорту, до підвищеної дратівливості, можливого тривалого депресивного стану тощо – родині слід усвідомити, що це тимчасове явище, з яким треба допомогти впоратися.

4. Необхідно враховувати, що за час розлуки усі члени сім'ї дещо змінилися, необхідно якийсь час, щоб знову звикнути один до одного.

5. Особливу увагу приділіть дітям. Важливо, щоб при відновленні відносин з чоловіком, вони не опинилися без належної уваги і турботи.

6. Створювати сприятливу інтимну обстановку, давати зрозуміти партнеру, що в ньому мають потребу і підтримують його в подальшому житті.

7. Не заохочувати вживання алкоголю – при можливості, ввести мораторій на алкоголь у сім'ї. Активно розпитувати, доброзичливо та уважно вислуховувати про найбільш неприємні та важку переживання – при цьому зменшується афективна напруга, структуруються переживання, активізується цілеспрямована діяльність постраждалих [2, с. 140].

Таким чином, успішна адаптація військовослужбовців напряму залежить від того, яка на її психологічні прояви відреагують члени родини. Підтримка, емпатія, реагування з боку членів родини позитивно вплинуть особистість, яка переживає напружений період адаптації після перебування в зоні бойових дій.

Список використаних джерел:

1. Буряк О., Гіневський М. Соціальна адаптація армії України до нових умов існування. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2014. Вип. 4. С. 160–166.
2. Буряк О.О. Гіневський М.І., Катеруша Г.Л. Шляхи та методи реабілітації осіб з «військовим синдромом» та посттравматичним стресовим розладом. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2015. Вип. 3. С. 137–141.
3. Денисюк С.Г., Корнієнко В.О. Адаптація як передумова самореалізації військовослужбовців до умов цивільного життя. *Актуальні проблеми проектування, виготовлення і експлуатації озброєння та військової техніки*. Матеріали всеукр. науково-техн. конф. 17-19 травня 2017 року. Вінниця: ВНТУ, 2017. С. 111–113.
4. Кондюкова В., Слюсар І. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців силових структур, звільнених у запас : навч.-метод. посіб. Київ : Гнозис, 2013. 116 с.
5. Сервецький І., Назаренко О. Соціальна адаптація співробітників (працівників) оперативних підрозділів Служби безпеки України після звільнення. *Jurnalul juridic national: teorie și practică. Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2018. № 1–1 (29). С. 128–132.

Tkachenko K.A., Andrushchenko M.O.

Students,

Kharkiv National University of Radio Electronics

HOW TO PREVENT EMOTIONAL BURNOUT FOR PROGRAMMERS

The problem of professional burnout is extremely relevant in our fast-paced, competitive modern world and could be called «a disease of civilization». Not to be at risk, not only should every person be aware of both causes and consequences of emotional burnout syndrome, but also learn how to take care of their mental hygiene.

The term «professional burnout syndrome» (burnout) was introduced in 1974 by an American psychologist H. Fredenberg. Burnout is a state of emotional, physical, and mental exhaustion caused by excessive and prolonged stress. It occurs when you feel overwhelmed, emotionally drained, and unable to meet constant demands. As the stress continues, you begin to lose the interest and motivation that led you to taking on a certain role in the first place [1].

Initially, this term was applied to people who were professionally trained in the field of «helper» professions: doctors, priests, teachers, lawyers, social workers, psychotherapists etc. [2]. In recent years programmers have been added to the list of occupations with high risk of professional burnout occurrence [3]. Due to the fact that the profession of software developer is becoming more and more popular and demanding, it is relevant to study causes of progression and methods of self-prevention of burnout of IT-specialists.

Nowadays, the main driving force of most IT-companies is Generation Y. Young people have completely different expectations from work, unlike their parents: high salaries or good offices are not enough for them. Non-material values, such as big goals, interest, and creativity are in the first place. This is why getting job satisfaction becomes much harder in contemporary work environment.

Besides, frequent replacement of projects is a usual practice for programmers, testers, and managers. Work «for yesterday», overtime, «digesting» tons of information – all this leads to either professional growth or professional burnout.

Project managers are subjected to burnout syndrome even to bigger extent than ordinary IT-specialists. The managers work under pressure from both sides: their superiors and their subordinates.

The burnout syndrome is especially dangerous for the companies, since effectiveness of employees depends on their emotional state and the productivity of their work. In fact, one «burned out» project manager is much more dangerous than ten «burned out» developers. It's important to deal with burnout right away because of its numerous consequences [3; 4].

It is supposed that the main causes of burnout in IT-sphere are:

- highly intensive and stressful cognitive work that requires constant mental tension;
- chronic stress – it is said that «not a day goes by without failures when creating software»;
- difference between personal expectations and reality (it can be either the lack of interesting creative tasks or work on super complicated ones) [4];
- lack of physical activity, fixed work posture, eye strain.

Negative effects of burnout affect almost every area of human life – including your home, work, and social life. Burnout can also cause long-term changes to your body that make you vulnerable to illnesses like cold and flu.

How to recognize burnout yourself?

Most of us have days when we feel helpless, overloaded, or unappreciated –when dragging ourselves out of bed requires the determination of Hercules. If you feel like this most of the time, however, you may be burned out.

Burnout is a gradual process. It doesn't happen overnight, but it can creep up on you. The signs and symptoms are subtle at first, but become worse as time goes on. Think of the early symptoms as red flags that something is wrong and needs to be addressed. If you pay attention and actively reduce your stress, you can prevent a major breakdown. If you ignore them, you'll eventually burn out.

Physical signs and symptoms of burnout are feeling tired and drained most of the time; lowered immunity, frequent illnesses; frequent headaches or muscle pain; change in appetite or sleep habits.

Emotional signs and symptoms of burnout are sense of failure and self-doubt; feeling helpless, trapped, and defeated; detachment, feeling alone in the world; loss of motivation; increasingly cynical and negative outlook; decreased satisfaction and sense of accomplishment.

Behavioral signs and symptoms of burnout withdrawing from responsibilities: isolating yourself from others; procrastinating, taking longer to get things done, using food, drugs, or alcohol to cope; taking out your frustrations on others; skipping work or coming in late and leaving early [5].

It is important to distinguish stress and burnout. Burnout may be the result of unrelenting stress, but it isn't the same as too much stress. Stress, by and large, involves too much: too many pressures that demand too much of you physically and

mentally. However, stressed people can still imagine that if they can just get everything under control, they'll feel better. Burnout, on the other hand, is about not enough. Being burned out means feeling empty and mentally exhausted, devoid of motivation, and beyond caring. People experiencing burnout often don't see any hope of positive change in their situations. If excessive stress feels like you're drowning in responsibilities, burnout is a sense of being all dried up. And while you're usually aware of being under a lot of stress, you don't always notice burnout when it happens [5].

There are general recommendations for workers how to avoid professional burnout [1; 2]. The main advice is to find balance in your life. Look for meaning and satisfaction elsewhere in your life: in your family, friends, and hobbies. Focus on the parts of your life that bring you joy. Take time off. If burnout seems inevitable, try to take a complete break from work; monitor your health (sleep, nutrition, and physical activity), etc.

There are also some specific tips for software developers [3]:

1. Play, learn, experiment. It's very profitable and productive in the short run to just do the thing you do best. Deliberately dedicating 20% of your time for goofing around with technology is one of the most effective strategies for avoiding burnout. Goofing around may involve trying out new libraries, creating something fun and not related to work.

2. Take breaks and allow yourself to indulge in other passions. There are many interesting activities besides programming. Hint: sports, cultural events, reading, Lego, socializing, fishing. If you keep on doing just one thing all the time, such as programming, one day you will inevitably wake up burned out and hating yourself for having no life.

3. Consider changing switching jobs or starting a different project. It may be that you are stuck doing uninteresting, soul-sucking jobs at your current job such as tweaking existing codebase all day long.

4. Invest in a good working environment and don't be cheap on your tools. Thus get the PC that will compile quick and not keep you waiting. Make sure you have a comfortable chair, table and monitors well set-up.

References:

1. Schaufeli W.B. Burnout: a short socio-cultural history, in: Burnout, fatigue, exhaustion (Ed. S. Neckel). Springer international publishing, 2017. – P. 105-127.
2. Maslach C., Schaufeli W. B. & Leiter M. P. Job Burnout // *Annual Review of Psychology*. – 2001. – Vol. 5. – P. 39–422.
3. Singh P., & Suar D. Health consequences and buffers of job burnout among software developers // *Psychological Studies*. – 2013. – P. 20–32.
4. Robert F., Lefteris A., Richard T. Links between the personalities, views and attitudes of software engineers // *Information and Software Technology*. – 2010. – Vol. 52. – P. 611–624.
5. Shirom A., Melamed S., Toker S., Berliner S. Burnout and health review: current knowledge and future research directions, In G. Hodgkinson & F. Ford (Eds.) // *International Review of Industrial and Organizational Psychology*, 2005. – P. 269-308.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Матусяк М.В.

*кандидат сільськогосподарських наук, старший викладач,
Вінницький національний аграрний університет*

СТАН ТА СТІЙКІСТЬ ДУБА В МІШАНИХ НАСАДЖЕННЯХ

Одне із самих суперечливих питань лісівництва – про переваги чистих чи мішаних насаджень, що ведеться практично з часів «цивілізованого» лісового господарства, залишається до кінця не розв'язаним. В залежності від цільової установки опонентів в одних випадках відстоюються переваги чистих лісостанів перед мішаними, а в інших – навпаки. Але, здається, що ні в кого не виникає сумнівів, що саме мішані деревостани є оптимальними з позиції стійкості та бажаними в стратегії довготривалого та невичерпного лісокористування [2]. Для дібров уже давно важливе значення спочатку спонтанно, а потім науково-обґрунтовано надавали фенологічним формам дуба, які по-різному реагують на несприятливі кліматичні та едафічні умови. Це питання є глибоко та всесторонньо вивчене, тому немає потреби зупинятися на окремих аспектах. Лише зазначимо, що в принципі, погоджуючись з науковими викладками, виробництво тим не менше мало враховує цей аспект у практичній діяльності. Достатньо помітити, що в результаті пізніх весняних заморозків на невеликих схилах до річки постраждали дворічні культури у Немирівському лісництві, оскільки були створені із суміші феноформ. Рання форма, яка встигла до 10 травня розпуститися, практично побилася повністю, а екземпляри пізньої різновидності змогли протистояти цьому природному катаклізму в зв'язку з пізнім розпусканням листя. Зрозуміло, що регенераційні процеси протікають по-різному, прямо чи опосередковано відбиваючись на загальному стані дубових ценозів. Якщо при цьому згадати, що різких меж (переходів) в натурі практично не спостерігається і насадження представлені двома формами і низкою перехідних варіантів, то визначення їх співвідношення і вкладу в загальну стійкість лісостану має важливе прикладне значення [3].

Як видно (табл. 1) практично на всіх пробних площах переважає рання феноформа дуба звичайного, що є закономірним явищем, враховуючи орографічне положення пробних площ [1].

Гіпотетично певний дисбаланс у стабільність рослинного угруповання може внести і походження дерев, оскільки порослеві екземпляри, як добре відомо, є менш довговічними. Цікаво, що дослідження на згаданих вище об'єктах засвідчують практично повне панування паросткової частки дерев дуба над насінними [4].

Таблиця 1

Розподіл дерев дуба за феноформами на пробних площах

Місцезнаходження ділянки	Феноформи, %			Всього, %
	рання	пізня	проміжна	
Бершадське лісництво, кв. 28, в. 1	68,3	13,9	17,8	100
Томашпільське лісництво, кв. 9, в. 1	35,2	37,0	27,8	100
Бершадське лісництво, кв. 13, в. 9	47,8	15,5	36,5	100
Шпиківське лісництво кв. 82 в. 1	72,1	4,9	23,0	100

Найкращим станом за результатами одного року спостережень характеризується рання феноформа на трьох із чотирьох пробних площ. Найнижчим показником практично на всіх об'єктах характеризується пізня різновидність дуба. Проміжна форма займає, відповідно, і проміжне положення в цьому ряду. Робити висновки про кращий фізіологічний стан будь-якої із феноформ дуба за даними одного року є передчасним.

Слід зазначити, що щорічні інвентаризації дають підстави стверджувати про затухання чітко вираженої, ще 30 років тому, хвилі масового всихання дуба в його ареалі та переходу до стадії сьогодишньої відносної рівноваги. Обсяги накопичення свіжого сухостою дуба не виходить за рамки розрахованого показника, вміщеного в таблицях ходу росту для аналогічних і навіть молодших за віком деревостанів.

Картину стійкості досліджуваних дубових лісостанів слід доповнити даними щодо їх стану в цілому та стійкості до впливу низьких температур, які у багатьох регіонах є визначальними у функціонуванні дубових лісостанів. Комплексний стан головної породи – дуба показує, що деякі параметри (рівень життєздатності, тенденція розвитку та довжина крон) можуть до певної міри змінюватися у конкретного індивідуума протягом терміну спостережень, однак це суттєво не відбивається на загальному стані, в тому числі – в розрізі фенологічних форм [3].

Класичним у вивченні біології і екології дібров став факт масового пошкодження сильними морозами зимою 1942-43 рр. та наступним масовим всиханням, викликаним цим явищем. Така інвентаризація виконана для двох пробних площ. Як свідчать дані (табл. 2), переважна маса дерев дуба відноситься до 2-3 класів. Кількість найкращих (1 клас) та найгірших за стійкістю (4 клас) екземплярів є практично однаковою. Морозостійкими слід вважати всі екземпляри I та II класів росту з одновершинними стовбурами, тонко гілчастою та розкидистою високою кроною, що свідчитиме про переважання у ній світлового листя [2].

Таблиця 2

Розподіл дерев дуба за класами морозостійкості

Клас морозостійкості	Кількість дерев, %	
	Бершадське лісництво, кв. 28, в. 1	Бершадське лісництво, кв. 13, в. 9
1	10	9
2а	19	23
2в	37	18
3	24	40
4	10	10
Всього	100	100

В практичному аспекті ситуаційна характеристика щодо рівня морозостійкості тих чи інших дубових лісостанів, репрезентованих серією пробних площ, дає підстави приймати певні організаційні та лісогосподарські заходи, а саме: інтенсивність та повторюваність рубок догляду, реконструктивні прийоми з ущільнення намету, введення порід-супутників, лісовідновних рубок, підбору ділянок для створення лісових культур, підбору та схем змішування тощо. Проте заради істини слід зазначити, що пропонується класифікація та ідентифікаційні показники можуть сприйматися з певними застереженнями, пов'язаними з конкретними умовами. Так, практично, всі екземпляри дуба в стиглих та перестійних насадженнях регіону дослідження характеризуються багатoverшинністю, що може пояснюватися багатьма причинами і особливо відсутністю догляду протягом періоду їх вирощування. Тому доцільно в перспективі охопити ширшу вікову амплітуду досліджуваних дубових ценозів, включаючи і різну ступінь їх господарського догляду [2].

В процесі проведення досліджень, ми виявили, що стійкість дубових насаджень залежить від низки екологічних факторів, найбільшу роль в даному випадку відіграють вологість, температурний режим та родючість ґрунту. Також на стійкість дубових деревостанів впливає приналежність дуба звичайного до певних фенологічних форм. Найбільш стійкішою до температурних коливань та інших факторів середовища виявилась рання феноформа, яка має найвищий % приживлюваності і відзначається найбільшою біологічною стійкістю.

Список використаних джерел:

1. Сучасний стан природних дубових деревостанів ДП «Вінницьке ЛГ» / О.Г. Василевський, Ю.А. Єлісавенко, І.С. Нейко, В.В. Монарх. *Вісник Вінницького НАУ*. Вінниця : ВНАУ. 2017. № 7 (Том 1). С. 129-139.
2. Діденко М.М. Стан природного поновлення дуба звичайного під наметом материнських деревостанів. *Лісівництво і агролісомеліорація*. Харків: УкрНДЛГА. 2008. Вип. 113. С. 186-190.
3. Румянцев М.Г. Особливості формування і відтворення природних лісостанів дуба звичайного Лівобережного Лісостепу України. Харків : УкрНДЛГА, 2016. Вип. 128. С. 63-73.
4. Ткач В.П. Сучасний стан природних лісостанів дуба звичайного Лівобережного Лісостепу України. *Лісівництво і агролісомеліорація*. Харків : УкрНДЛГА, 2009. Вип. 116. С. 79-84.

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Астапцева Х.А.

аспірантка,

Українська академія друкарства

ГАЛИЦЬКИЙ FASHION-ЛЕКСИКОН У РЕТРОСПЕКТИВІ

Індустрія моди з кожним століттям набирає все більших обертів. Мінлива і непередбачувана, мода проникає у всі сфери нашого життя. Соціальні мережі пістрявлюють порадами щодо того, як декорувати оселю, куди поїхати відпочити, чи навіть яку книгу прочитати на дозвіллі. Це все регулюється законами моди. Ми звикли найчастіше асоціювати моду з вбранням. З плином часу змінюється не лише крій одягу, але й з'являються дефініції нових видів одягу та їх елементів, що розтлумачують значення того, чи іншого предмету нашого гардеробу.

Таким чином, за словами філологині Коваленко Г.М., до складу лексики моди входять одиниці на позначення предметів одягу, взуття, головних уборів, зачісок, аксесуарів, модних стилів та течій, назви колекцій високої моди, назви брендів та виробників одягу й аксесуарів, професійна лексика індустрії високої моди та легкої промисловості. В контексті моди використовуються лексичні одиниці з оцінними та темпоральними значеннями, а також слова на позначення кольорів» [1, с. 5].

Джерелом вивчення галицьких термінів з індустрії моди є жіночі часописи. Саме Галичина, в період її окупації Імперією Габсбургів, а потім і Польщею, стала колыскою зародження перших українських жіночих часописів («Нова Хата», «Жіноче Діло», «Жінка» тощо), у яких подибуємо перші, і напрочуд вдалі, спроби галицьких журналісток та редакторинь на поприщі написання модних оглядів, критичних зауваг щодо вбрання, порадицьких заміток щодо правильного комбінування елементів ансамблю в одязі, мистецтвознавчих статей з історії моди тощо. З появою жіночих часописів активізувався процес міграції термінів зі сфери моди, що значно розширило словниковий склад української мови.

Парадоксально, але найцікавішими за різноманіттям міграційних термінів, жанрової палітри та змістового наповнення з тематики моди можна назвати не самостійні часописи для жіноцтва, а саме тематичні шпальти у щоденниках «Діло» та «Новий Час». Причиною цього слугує висока частота випуску.

Отож, зупинимось на тематичній шпальті «Нашим Читачкам», що виходила у «Новому Часі» з 29 вересня 1935 р. по 03 липня 1939 р. за редакцією Стефанії Мартинюк. У своїх текстах оглядачка моди притримувалася норм публіцистичного стилю, який рясно і по-мистецьки забарвлювала за допомогою художніх засобів експресією, виразністю та емоційністю. Порівняно із

сучасними інформаційними текстами, публікації Стефанії Мартинюк позбавлені трафаретності висловлювання. У них відсутні мовні штампи. Тексти жіночої шпальти характеризуються пишномовністю, патетичністю, піднесенням.

Fashion-лексикон Стефанії Мартинюк базувався лексичних запозиченнях – полонізмах, латинізмах, германізмах, чехізмах (богемізмах), франкізмах тощо. Це зумовлено знову-таки відсутністю в українській мові тих років термінології з матеріалознавства, конструювання та виготовлення одягу і потребою утворити нові фраземи шляхом буквального їх перекладу з мов сусідніх розвинутіших держав.

Подаємо глосарій найколеритніших термінів з модної тематики, які було віднайдено у модних оглядах Стефанії Мартинюк [2-7]. В дужках зазначено етимологічну реконструкцію вживаних сфері моди фразеологічних та лексичних одиниць.

Види шкіри: шкіра гємзова (пол. *skóra gienzowa* – замшева шкіра; з нім. *gämse* – замша), шкіра реніферова (пол. *skóra renifera* – олянеча шкіра), шеврові мешти (пол. *szewrowe meszty* – туфлі з вичиненої козячої шкіри), замшові мешти (пол. *zamszowe meszty* – замшеві туфлі) [2-7].

Види хутра: футро кримка (пол. *futro krymkowe* – каракулеве хутро), футро селькінове (пол. *futro selskinowe* (анг. *sealskin* – тюлень) – хутро тюленя), футро брайштванцове (нім. *breitschwanz* – каракульча), футро сканкове (анг. *skunk* – скунс), футро опосове (пол. *opos* – опосум) [2-7].

Тканини і матеріали: маренго (назва темно-коричневої тканини з білими цяточками, що ткалася у містечку Spinetta Marengo на півн. Італії), ескімо, букль (фр. *boucler* – «завивати», тканина із фасонної пряжі з дрібними вузликами), фріскальба, фріджілля (анг. *fragile* – крихкий, ламкий; мається на увазі тонка делікатна тканина), дубле (анг. *double* – подвійний, інше значення – махровий; тут мається на увазі двостороння або махрова тканина), волічка (вовняна тканина від анг. *wool* – вовна), пружкований матеріал (пол. *prążkowany materiał* – смугаста тканина), прозорий матеріал (пол. *przejrzysty materiał* – прозора тканина), воалька (пол. *woalka* – вуаль) [2-7].

Особливості покрою: сукня касакова (фр. *casaque* – жіноча блуза з V-подібною горловиною), бальоново-буфястий рукав (пол. *balonowy* – повітряний; пол. *bufiasty* – пухкий), рукав морщений долиною (пол. *rękaw marszczony doliną* – призібраний низ рукава), обтислий рукав (пол. *obcisły rękaw* – облягаючий рукав), рукав рагляновий (пол. *rękaw reglanowy* – рукав покрою «реглан»), силветка (пол. *sylwetka* – силует), лінія рамен (пол. *ramiona* – плечі), карк (пол. *kark* – шия), спідничка в контрафалди (пол. *kontrafałda* – зустрічна складка), штянята з подвійним межикроччям (штани з подвійною ластовицею, від пол. *krocze* – ластовиця), легко втята (пол. *lekko odcięta* – простого покрою).

Різновиди одягу, взуття і аксесуарів: жакет в крату (пол. *krata* – ґрати; мається на увазі жакет із картатої тканини), сукня з органді (анг. *organdie* – прозора тканина з віскозного шовку) [2-7].

«Жіночу сторінку» у газеті «Діло» редагувала полтавчанка, д-р прав та інженер з економіки і торгівлі – Харитина Кононенко. Шпальта проіснувала три

роки (з 4 грудня 1936 р. по 15 грудня 1939 р.). В її рамках виходила постійна рубрика «Балачки про моду», автором якої була Рита (псевдонім Харитини Кононенко) [8, с. 177-178].

Цікаво, що лексикон Харитини Кононенко, як представниці наддніпрянщини повинен відрізнятися від її колеги Стефанії Мартинюк. Та порівняльний аналіз публікацій обох журналісток демонструє зворотнє. Як слушно зауважує письменник Юрій Винничук: «Є безліч слів, які фігурували в писемних пам'ятках Центральної України, а потім опинилися лише в галичан. Але ці слова не можна вважати галицькими. Врешті решт мовну реформу 1920-х років в советській Україні робили не галичани, а східняки. Зокрема й білоруська єврейка Олена Курило, розстріляна за український буржуазний націоналізм» [9].

Отож, більшість лексем у публікаціях Харитини Кононенко є суто українськими. Тенденцією тогочасної жіночої публіцистики є широке застосування демінутивів. Ними рясно пересипано тексти і Стефанії Мартинюк, і Харитини Кононенко.

Далі подаємо приклади fashion-лексем і -фразем, вживаних Харитиною Кононенко, з дефініціями у квадратних дужках, що були віднайдені нами у замітках «Балачки про моду», тематичної шпальти «Жіноча сторінка», газети «Діло» за 1936-1939 рр.: панорама народньої ноші [демонстрація народного одягу (ч. 279, 1936 р.)]; ревія мод [показ мод (ч. 283, 1937 р.)]; плетиво [переплетення тканини (ч. 255, 1937 р.)]; нараменники [погони (ч. 1, 1937 р.)]; пополуднева суконка [коктельна сукня (ч. 13, 1937 р.)]; виглядає принадно [виглядає привабливо (ч. 109, 1937 р.)]; пригрублює фігуру [візуально збільшує фігуру (ч. 109, 1937 р.)]; балеві прикраси [святкові прикраси (ч. 153, 1937 р.)]; блюзочка з коронки [блузка з мережива (ч. 153, 1937 р.)]; перкалева блюзочка [блузка з бавовняної тканини (ч. 153, 1937 р.)], люксусова білизна [вишукана білизна (ч. 59, 1938 р.)]; бріджовий підвечірок [вечірня пора дня, коли грають у бридж і одягають коктейльні сукні (ч. 59, 1938 р.)]; різноколірові стяжки [кольорові стрічки (ч. 199, 1938 р.)]; гарна кокарда [гарний бантик (ч. 199, 1938 р.)]; черевички-човники [гостроносі класичні туфлі (ч. 216, 1938 р.)]; торбинка [жіноча сумочка] (ч. 216, 1938 р.); претенсіональність і злий смак [претензійність і поганий смак (ч. 158, 1939 р.)]; парадна суконка [святкова сукня (ч. 158, 1939 р.)]; узір в крату чи паски [візерунок в смужки чи клітинку (ч. 158, 1939 р.)]; клямерка [декоративний пасок (ч. 153, 1937 р.)]; ясніші панчохи [світлі панчохи (ч. 153, 1937 р.)]; африканські причандали [дрібні прикраси у африканському стилі (ч. 274, 1938 р.)]; штудерні зачіски [пишні, гарно укладені зачіски (ч. 274, 1938 р.)]; цикляменова суконка [сукня світло-фіолетового відтінку (ч. 74, 1939 р.)]; задріпані фальбани [забруднені фальбани (ч. 274, 1938 р.)]; долиною оздоблений бордюрою [нижній край виробу окантовано (ч. 274, 1936 р.)]; камізолька [жилетка (ч. 1, 1937 р.)]; запятки [каблуки (ч. 153, 1937 р.)]; не лицює [не личить (ч. 41, 1938 р.)] тощо.

Як бачимо, львівська ретроспективна fashion-лексика вигідно вирізняється на фоні сухої, наповненої шаблонами і канцеляритами мови сучасних оглядачів моди. Було б непогано застосовувати колоритні барвисті галицькі терміни на

практиці в нинішніх українських fashion-медіа. Але становище галицизмів – дуже хитке. Є чимало противників збагачування ними сучасної мови. Дивно, адже чомусь відвертих англомовних запозичень ми не цураємось, а власні лексеми, які вже давно прижилися, для нас є анахронізмом. Невже краще знебарвлювати українську мову інтернаціоналізмами англійського походження (тут маємо на увазі аспект моди), якщо майже століття тому багато з цих слів успішно вкоренилися та адаптувалися у Галичині. Нині у світі зберігається тенденція повернення до етно-мотивів у мистецтві та інших сферах життя. Чому б цю тенденцію не застосувати до стилістики публіцистичних текстів з модної тематики. Чому б не скористатися багатим запасом галицької колоритної лексики для підсилення української ідентичності у fashion-публіцистиці.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Ганна Миколаївна. Англійська лексика моди ХХ-ХХІ століть: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005.
2. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1935. [І півріччя (29 вересня – 22 грудня)]. № 21(2139), 247(2170), 286(2108). С. 6.
3. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1936 [І півріччя (06 січня – 01 червня)]. № 5(2120), 25(2140), 54(2169), 78(2193), 121(2236). С. 11.
4. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1936. [І півріччя (27 липня – 19 грудня)]. № 167(2282), 185(2300), 207(2322), 224(2339), 236(2351), 254(2369), 265(2380), 276(2391), 287(2402). С. 11.
5. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1937 [7 січня – 21 червня]. № 5, 10, 27, 38, 50, 62, 79, 96, 106, 124, 135. С. 11.
6. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1938 [20 червня – 19 вересня]. № 132, 149, 207(4407). С. 11.
7. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1939 [3 липня]. № 147(4639). С. 16.
8. Астапцева Х. А. «Балачки про моду» Харитини Кононенко – нове слово у жіночій пресі Галичини (На матеріалах «Жіночої сторінки» у газеті «Діло» (1936–1939 рр.) / Христина Астапцева // Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства. – 2017. – Ч. 1(7): Українська періодика (ХІХ-ХХ ст.) як історичне джерело. – С. 173–197.
9. Винничук Ю. Страхотливий привид галицизмів // Збруч : інтернет-газета. 2013. URL: <https://zbruc.eu/node/12075> (дата звернення: 17.09.2019).

Зацерківна М.О.

асистент,

*Київський національний університет
культури і мистецтв*

РОЗРОБКА PR-ПРОГРАМИ ЗВО НА ОСНОВІ ФОРМУЛИ RACE

По-справжньому позитивний ефект використання PR-технологій в освіті може дати тільки детально продумана і якісно організована PR-програма [1, с. 12]. Розробка PR-програми ЗВО, як приклад, може бути заснована на формулі RACE (Research, Action, Communications, Evaluation).

Відповідно, першим етапом стане здійснення дослідження. Для застосування зазначеного методу в освіті на цьому етапі необхідно:

- вивчити всі основні нормативні документи, положення, інформаційні листи та інструкції державних і регіональних органів управління освітою; здійснити аналіз ринку освітніх послуг в регіоні і в країні;

- підготувати аналіз ринку праці та прогноз на перспективу (короткострокову і довгострокову). Сьогодні освіта, в основному, спрямована на організацію навчального процесу таким чином, щоб випускник зміг застосовувати набуті знання безпосередньо в його професійній діяльності (практична, вузькоспеціальна, а не фундаментальна спрямованість). Причому це справедливо і для різних тренінгів та курсів підвищення кваліфікації, наприклад, за даними дослідження, здійсненого порталом study.ua, більшість учнів на курсах іноземних мов вивчають мову для її подальшого застосування у професійній діяльності. Звідси – висока роль служби зв'язків із громадськістю у формуванні передумов для визначення пропозиції ЗВО;

- здійснити дослідження, тобто провести різні опитування, анкетування, експерименти і спостереження для виявлення суспільної думки про необхідні освітні послуги;

- здійснити аналіз діяльності державних і недержавних організацій у сфері освіти;

- підготувати аналіз PR-діяльності ЗВО і його конкурентів в ЗМІ, на конференціях, виставках тощо;

- проаналізувати загальну та спеціалізовану пресу: з'ясувати, що пишуть про вищу освіту в цілому; знайти інтерв'ю з посадовими особами державних органів, які регулюють систему вищої освіти; провести аналіз публікацій про сам ЗВО і його конкурентів [4, с. 394–395].

На основі отриманих даних варто визначити тенденції, що намітилися в галузі, і дати можливі варіанти розвитку ситуації, визначити мету PR-програми закладу вищої освіти.

Далі, визначаються цільові аудиторії. Для досягнення цілей PR у вищій освіті, зазвичай розробляються PR-програми, призначені для таких цільових аудиторій:

- 1) студенти. Ця група є найбільш важливою цільовою аудиторією ЗВО, спочатку в якості учнів, а згодом – випускників. Ставлення і поведінка

студентів – найпотужніші чинники у формуванні сприйняття ЗВО громадськістю. Для закладу вищої освіти важливо сформувати сповнене ентузіазму, відповідальне студентство, яке, на думку ряду американських дослідників у галузі PR, «діяло б як посланець доброї волі» [2, с. 301]. Незалежно від розмірів ЗВО, основою ефективних взаємовідносин зі студентами є вільне спілкування між адміністрацією і студентами. Якщо до студентів застосовується індивідуальний підхід і викладач завжди готовий дати потрібну пораду, то вони, як правило, стають відданими випускниками;

2) професорсько-викладацький, інженерно-технічний і навчально-допоміжний персонал, наукові працівники ЗВО. Це важлива внутрішня аудиторія, оскільки вона відіграє вирішальну роль в освітньому процесі та керівництві, а також виступає представником ЗВО перед зовнішніми аудиторіями. Однак коли мова заходить про те, що професорсько-викладацький склад повинен виконувати роль представника або відповідати за ефективне представництво перед зовнішніми аудиторіями або ЗМІ, окремі педагоги намагаються відособитися від цієї діяльності; така перспектива залишає байдужими більшість викладачів, а у деяких навіть викликає ворожість. В ідеалі, у межах своєї роботи професорсько-викладацький склад та інші співробітники повинні мати можливість брати участь у визначенні політики закладу освіти. У зв'язку з цим керівництво повинно надавати їм всю необхідну інформацію, яка дає змогу брати участь у формуванні місії, цінностей та системи управління ЗВО [3, с. 110];

3) випускники. Керівництву ЗВО завжди варто мати на увазі, що випускники ЗВО – потенційні роботодавці в майбутньому, батьки майбутніх студентів, представники влади. Тому в підтримці тісних відносин з цією цільовою групою зацікавлені, насамперед, саме освітні заклади;

4) абітурієнти, потенційні абітурієнти та школярі. Це одна з пріоритетних цільових груп у процесі реалізації PR-стратегії ЗВО, оскільки сьогодні для українських закладів вищої освіти першочерговим завданням є розширення ринку збуту своїх послуг, тобто залучення максимально можливого числа абітурієнтів;

5) батьки. Тут, перш за все, варто розмежовувати батьків абітурієнтів і батьків студентів, що навчаються в даному ЗВО. Для цих двох груп будуть застосовуватися різні PR-інструменти;

6) представники бізнесу, роботодавці, організації-замовники. Взаємодія з даною цільовою аудиторією набула великого значення в ситуації, що склалася наразі на українському ринку праці, коли молоді фахівці відчують труднощі з пошуком роботи;

7) державні органи управління освітою. Налагодження взаєморозуміння з державними органами управління освітою і отримання від них підтримки – одне з найважливіших завдань PR. Наприклад, у США багато ЗВО мають власних представників-фахівців з PR у Вашингтоні і столицях штатів. Завдання цих представників – лобіювати інтереси вищої освіти і своїх ЗВО. Основними їхніми завданнями є відстеження дій уряду в галузі освіти, а також надання урядовцям інформації, що містить аргументи на користь вищої освіти. Вони

також займаються питаннями фінансування вищої освіти, проблемами втручання і регулювання з боку законодавчої та виконавчої гілок влади та іншими аспектами державної політики, які впливають на всіх учасників ринку вищої освіти. Що стосується українського досвіду, то варто зазначити, що більшість українських ЗВО практично не приділяють уваги цій цільовій аудиторії;

8) засоби масової інформації. Налагодження хороших відносин із засобами масової інформації – це інвестиції, які окупляються не відразу, але можуть бути втрачені в одну мить;

9) партнери. Освітні заклади, з якими ЗВО співробітничав у різних видах діяльності [3, с. 110–111].

Після визначення цільових аудиторій конкретизуються основні повідомлення – звернення до цільових аудиторій (до кожної – своє) і визначаються заходи, за допомогою яких можливий вплив на них. У загальному вигляді це можна відобразити у формі короткого плану:

- визначається масштаб діяльності. Для одних ЗВО мета PR-програми може не обмежуватися залучення клієнтів, і мати більш глобальний характер, наприклад, прагнення зробити внесок у розвиток суспільства і освіти, забезпечення визнання, формування позитивного іміджу у широких колах громадськості, в тому числі на міжнародній арені;

- обираються засоби комунікації, тобто канали, за допомогою яких освітній заклад планує комунікувати з тією чи іншою цільовою аудиторією (ЗМІ: преса, радіо, телебачення, мережа Інтернет; виставки; власні рекламно-інформаційні видання; традиційні заходи: дні відкритих дверей, посвяти у студенти, щорічні науково-практичні конференції, ювілейні та святкові дати, спортивні заходи тощо);

- визначається час проведення PR-програм. Важливою особливістю більшості українських освітніх послуг є їхня сезонність, залежність від рамок академічного року. Тому PR-заходи, особливо ті, які спрямовані на залучення нових клієнтів, також мають періодичний характер;

- розраховується бюджет PR-кампанії і складається конкретний план-розклад [5, с. 195].

Після завершення планування і підготовки PR-програми виконавці приступають до третього етапу – її реалізації. Реалізація PR-кампанії передбачає пристосування тактики до стратегії, ретельне дотримання графіка і бюджету, інформування людей і вирішення проблем, що виникли в результаті форс-мажорних ситуацій. Для кожної конкретної цільової аудиторії (внутрішньої і зовнішньої) розробляється форма подання повідомлення, його зміст (теми і акценти, які будуть використовуватися при роботі з конкретною цільовою групою), обирається канал комунікації, через який планується поширювати ці повідомлення. Спектр реалізованих PR-заходів вкрай широкий [5, с. 196].

Список використаних джерел:

1. Карамушка Л.М. Створення іміджу навчального закладу як важливий напрямок менеджменту освіти. *Управління сучасними навчально-виховними закладами в системі освіти* : матеріали Міжрег. наук.-практ. конф. Запоріжжя, 1996. С. 11–15.
2. Катлип С.М. Паблик рилейшнз: теория и практика. Москва : Изд. дом «Вильямс», 2000. 479 с.
3. Оболенська Т.Є. Маркетинг освітніх послуг: вітчизняний та зарубіжний досвід. Київ : КНЕУ, 2001. 208 с.
4. Проценко І.І. Імідж вузу як складова системи освіти. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 9(53) С. 391–399.
5. Санакоєва Н., Кушнір В. Планування й реалізація рекламних компаній у сфері освітніх послуг. *Молодий вчений*. 2014. Вип. 6(09). С. 194–196.

Маньковська Л.Г.

*Головний спеціаліст відділу по Дніпровському району
служби (управління) у справах дітей Запорізької міської ради;
студентка,
Запорізький національний університет*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПІКИ НАД ДІТЬМИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми полягає в тому, що на базі чинного законодавства України в галузі соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування проходять важливі зміни. Протягом останніх років в Україні здійснені окремі кроки щодо запровадження ефективних механізмів захисту дітей, які потребують опіки.

Питання виховання і захисту підростаючого покоління завжди є й будуть важливими, адже діти – гарант самозбереження нації. Вкладаючи ресурси в дитинство, держава зміцнює майбутні продуктивні сили, забезпечує стабільність, готує майбутніх активних громадян, здатних перебрати на себе управління державними і суспільними справами, впевнено йти курсом розвитку, орієнтуючись на високі виважені рішення, переймати духовні пріоритети.

Головним вектором соціальної політики є покращення становища дітей, забезпечення їх прав, особливо права на виховання у сім'ї. Тому реформування державної системи опіки над дітьми є надзвичайно актуальним для України.

Останнім часом в Україні спостерігається загальне поширення такого явища, як соціальне сирітство, зумовленого ухиленням або відстороненням батьків від виконання своїх обов'язків щодо дитини. Серед основних його причин, таких, як асоціальна поведінка батьків, поширення алкоголізму та наркоманії, з'явилися і нові, характерні для трансформаційних процесів

суспільства, а саме: безробіття, економічна нестабільність, трудова міграція, зростання злочинності, бідність.

При вирішенні питання подальшої долі дітей, позбавлених батьківського піклування, влаштування в сім'ю має пріоритетне значення, що впливає з доцільності сімейного виховання як природного мікро середовища соціалізації особистості.

Найпоширенішою формою влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, як і за старої радянської системи, є виховання у закладах інтернатного типу.

Пріоритетна в Україні інтернатна система утримання і виховання дітей, які не можуть виховуватися в рідних сім'ях, позитивного ефекту не давала.

Численні дослідження психологів, педагогів, дефектологів підтверджують, що в інтернатних закладах неможливо забезпечити всі необхідні умови для соціалізації дитини. Так, переважна більшість вихованців цих закладів відстає у фізичному, емоційному, інтелектуальному розвитку від однолітків, які виховуються у сім'ях; має незадовільний стан здоров'я. Серед негативних виявів інтернатного виховання – нехтування особистісними особливостями дитини, нерозвиненість її соціальних, комунікативних навичок, втрата зв'язків з родинним оточенням, труднощі подальшої адаптації в суспільстві неготовність до самостійного життя тощо.

Ці факти свідчать про необхідність розвитку нових форм влаштування дитини у сім'ю. Потрібно було принципово змінювати підходи влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Ухвалений у січні 2005 року Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» законодавчо закріпив пріоритетність сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Право дитини жити і виховуватися у сім'ї – одне з найважливіших її прав. Сімейне виховання дає можливість забезпечити її нормальний фізичний, моральний, інтелектуальний та соціальний розвиток, дає змогу їй стати повноцінним членом суспільства.

Одним з критеріїв стану захисту прав дитини та її добробуту в державі є кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Попри активізацію зусиль держави щодо поліпшення становища підростаючого покоління, створення умов для його гармонійного розвитку в країні щорічно на тлі зменшення кількості населення віком до 18 років збільшується чисельність дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Інституційні форми виховання не можуть замінити дитині сім'ю, і це давно підтверджено практикою. Основна ідея змін у системі опіки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, полягає в тому, аби максимально зосередити увагу на устрій дітей у сім'ях усиновителів, прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу.

З метою створення умов для реалізації права на розвиток дитини у сім'ї, в територіальній громаді, тобто виховання дітей насамперед за місцем їх походження, забезпечення захисту прав дітей на спілкування з батьками та

іншими родичами, збереження родинних стосунків між братами і сестрами, посилення відповідальності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за забезпечення соціального захисту дітей вбачається за доцільне якнайшвидше розпочати в області реформування системи закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Основним показником ефективності існування такої форми державної опіки над дітьми-сиротами як прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу є те, що діти, позбавлені піклування власної родини, знаходять сімейний затишок, батьківську опіку, оточення братів та сестер, повертаються у природно необхідне для нормального розвитку особистості середовище – сім'ю.

Першочерговим завданням у розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є формування позитивного іміджу у громаді щодо створення прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, а також залучення осіб, які мають бажання взяти на виховання дитину-сироту. Потрібно не тільки агітувати потенційних батьків-усиновителів чи батьків-вихователів, а й необхідно проводити цілеспрямовану роботу щодо формування громадської думки про необхідність допомоги знедоленим дітям, підвищення активності територіальних громад у наданні допомоги сім'ям усиновителів, денормалізації відмови батьків від рідних дітей, соціальної значущості цього процесу взагалі.

Слід відзначити, що рівень обізнаності населення щодо проблем дітей-сиріт та дітей, що позбавлені батьківського піклування поступово зростає. Найбільш потужний вплив на формування громадської думки щодо проблем дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування мають засоби масової інформації. Також стимулювати зацікавленість громадян України до прийому на виховання в сім'ї дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Успішне завершення процесу вдосконалення системи соціально-правового захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, можливе за умови своєчасного створення відповідної нормативно-правової бази. Для цього потрібно:

1. Удосконалити існуючу законодавчу та нормативно-правову базу з питань соціального захисту дитинства, а саме розробити та затвердити:

- державні соціальні стандарти для утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та відповідні практичні механізми їхнього забезпечення;

- порядку створення, реорганізації та ліквідації закладів нового типу для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, умов проживання в яких наближені до сімейних, для виховання в них дітей за місцем їх походження та за родинним принципом, з урахуванням фізичних та психологічних особливостей таких дітей; розробити Положення про такі заклади, типові проекти їх будівництва, структури, штатні нормативи тощо;

- порядок тимчасового влаштування дитини у разі відсутності батьків та неоформленого юридичного статусу у прийомній сім'ї тимчасового влаштування та положення про діяльність таких сімей;

- запровадження офіційного тимчасового статусу для дитини, яка залишилася без сім'ї та піклування батьків, і яка потребує невідкладного соціального захисту, однак з певних об'єктивних причин ще не має статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування;

- навчання спрощення механізму визнання безвісті відсутніми або недієздатними батьків, діти яких залишилися без батьківського піклування, внаслідок відсутності відомостей про місцезнаходження таких батьків тощо;

- положення та механізм функціонування інституту судових вихователів для розгляду справ, щодо захисту прав та інтересів дітей.

Для України зараз настав особливий час. За ставленням нашої держави до своїх дітей, особливо дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, світовим співтовариством буде оцінено рівень її цивілізаційного поступу. Кожна успішна дитяча доля закладає цеглини ефективного зростання держави, її економічного, соціального, політичного розвитку. Кроки, здійснені державою в співпраці з науковими та громадськими інституціями, свідчать про те, що сьогодні в Україні є засади для позитивних змін, які не повинні бути втрачені задля майбутніх поколінь українських дітей.

ТЕХНІЧНІ НАУКИ**Zaika L.D.***Student;***Koloskova H.M.***PhD, Associate Professor,**N.E. Zhukovskiy National Aerospace University**«Kharkiv Aviation Institute»***STRESS AND STRAIN IN BODY PART OF PISTON DISPENSER
FOR VISCOUSFUL FLUIDS UNDER WORKING PRESSURE**

Dosing equipment is used in various fields of activity. Today dosing is an indispensable part of the chain of technological processes in various industries. At the heart of any dosing is a dispenser designed to accurately measure a certain portion of the product. Due to its advantages, the dispenser of the volume-piston model is very popular. It is used to dispense thick liquids with various degrees of viscosity: from sunflower oil to honey. The work of such dispenser is completely built on the logic of pneumatic elements, and compressed air is only energy source [1].

When designing, an important role is played by the cost of manufacturing dispensers. Cost can be lowered by reducing the material consumption of construction, what can be achieved by thinning the wall thickness in unloaded sections of the design, and by using cheaper materials. However, the range of materials used is limited by the possibility of their contact with the dosed product. Thereby, the urgent task is to determine the stresses and deformations arising in the case-type parts of the piston dispenser at the working pressure created by the piston when dosing viscous fluid.

In the work, a 3D model of a piston metering unit was built in the SOLIDWORKS system. All geometric dimensions of the model were calculated by the method and according to the recommendations given in [2, p. 208]. Its working volume is equal to 0.5 dm^3 . For the initial calculation, we have adopted the materials that are most often used in systems of this type. The body and bottom are AISI 304 steel, the piping system is aluminium alloy 2017A. All calculations were carried out in the SOLIDWORKS Simulation system. The dispenser body was loaded with an internal pressure of 60 kPa.

As a result of the calculation, it was found that the largest stresses of 8.2 MPa with a wall thickness of 3 mm take place at the contact surface between the bottom and the piping system (Fig. 1). This stress is not critical for the material used, which means that the bottom wall can be made thinner. However, when changing the thickness, it should be considered that the resulting stresses lead to deviations of the pipeline from the vertical, which can lead to violations of the centering of the tapping head. At the same time, the calculation showed that the walls of the casing and the pipeline system itself are understressed, therefore their geometric parameters and material must be changed.

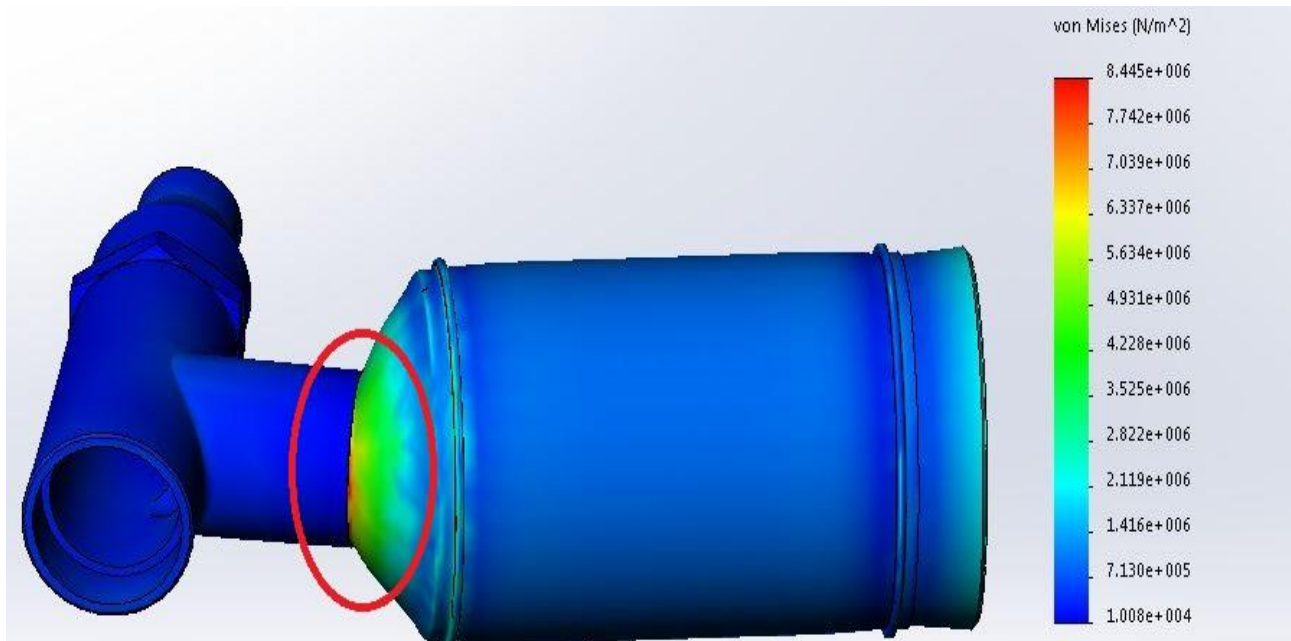

Figure 1. Stress diagram

Further research was divided into two stages. At the first stage, the materials used were replaced with cheaper ones and having a lower ultimate strength, so AISI 304 steel I was replaced by A 516-55 steel, and aluminium alloy 2017A by 1066 steel. However, this did not lead to a significant change in the level of stresses arising in the elements of construction.

At the second stage, gradual thickness reduction of the structural elements was carried out. Calculations showed that for given parameters, the wall thickness of the body and the pipeline can be reduced by 2 times, although the stresses arising in the structure will be 8.5 times lower than critical, further thinning of the material is not advisable since it can complicate the assembly of the construction. To evenly distribute stresses and lighten the weight of construction, it was also proposed that the bottom of the body be made of variable thickness. Due to the changes made, the deviation of the pipeline from the vertical was 0.1 mm, this value is not critical, but can cause vibrations arising during the operation of the dispenser. In the future, of great interest is the study of the strength and durability of a dispenser operating under dynamic loads. According to research we recommend to fix the position of the pipeline to avoid integrity breach in the place of its fastening.

The proposed changes allowed to reduce the material consumption of the dispenser by 32%, which will significantly reduce its cost.

References:

1. Osobennosti primeneniya porshnevykh dozatorov (Features of the use of piston dispensers). Available at: <http://openfile.ru/okrashivanie/osobennosti-primeneniya-porshnevyih-dozatorov.html> (accessed 15 February 2011).
2. Gavva O.M., Bepalko O.P., Volchko A.I. Pakuvalne obladnannia [Packaging equipment]. Kyiv, 2008. 436 p.

Mohylina Yu.V.

Student;

Bohaichuk V.O.

Student,

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

STEGO IMAGES DESTRUCTION VIA COMPONENT ANALYSIS METHODS

The spread of global and high-speed access to the Internet, the emergence of social networks aimed at massive multimedia data including digital photos, and world globalization greatly simplify the conditions for creating covert channels of communication between hackers.

To detect hidden messages were used methods of processing images in the spatial domain (median filtration, Gaussian filtration, Wiener filtration, gamma correction) and transform domain (JPEG compression, wavelet compression). However, their practical application limited by the high degree of distortion in images.

To solve this problem in this paper were proposed methods of component analysis such as the principal component analysis and the independent component analysis.

The principal component analysis (PCA) method is a statistical approach first proposed by Carl Pearson in 1901 [1]. This method applies an orthogonal linear transform to a set of inputs that could potentially be redundant and dependent on one another. This conversion translates the multivariate input signals into a new coordinate system for which the largest variance of data would be directed along the first coordinate, the second along the second, etc.

The conversion is set in such a way that all major components of the input signal (vectors along which the data have the largest variance) (principal component – PC) are sorted in descending variance, that is, the first components store the most information about the input and orthogonal to each other. This method was used in many fields, including data visualization [2], audio and video compression [3], and dimensional reduction of dynamic models, bioinformatics [4] and others. Principal component method allows increasing the degree of data compression compared to common spectral transformations, in particular discrete cosine transformations (DCT) and even Two-dimensional discrete wavelet transforms (TDDT) [5]. However, the limitation of the practical application of this method is its high computational complexity.

The independent component analysis (ICA) method used in signal processing for blind source separation (BSS). Components are statistically independent non-Gaussian signals. The simplest example of ICA application is the «party problem» [6], when you can hear and distinguish the essence of each person's conversation individually in one room. Most often, this problem simplified by the absence of delays and reflection. It is also important that the number of signal receivers (microphones) is not less than the number of signal sources. In general, the ICA

cannot determine the true number of signal sources, the correct order of the sources, or the scale of the signals among themselves.

One of the most common adaptive stego algorithms is the UNIWARD family of methods. The peculiarity of these methods is the use of the function of estimation of the distortion of the images (1), which is the sum of the corresponding changes between the stego the cover-image in the veil region. In this paper was used SI-UNIWARD method for data hidden.

$$D(X, Y) = \sum_{k=1}^3 \sum_{u=1}^{n1} \sum_{v=1}^{n2} \frac{|w_{uv}^k(X) - w_{uv}^k(Y)|}{\sigma + |w_{uv}^k(X)|} \quad (1)$$

Where X, Y are respectively the original (unfilled) image and the stego with dimensions $n \times n$ pixels; σ is the constant used to stabilize the calculations; $W(X), (Y)$ are the detail coefficients of the TDDT of the original image and the stego.

The study was conducted using the standard digital imaging package MIRFlickr-1M [7]. Test package of 1000 images (1000 images for each degree of filling of the cover-image was filled up) was used. The degree of filling of the SC with steganodata varied from 5 to 30% in step 5 and from 30 to 90% in step 10. To evaluate the efficiency of the destruction methods, we used the metric for estimating the number of pixels of the stego (2) that remained unchanged after filtering or compressing the cover image with losses.

$$\frac{|(C-S) \& (C-S^*)|}{|C-S|} \quad (2)$$

Where C is the original image, S is the image with built-in stego, S^* is the quilting cover after the destruction, $\&$ – bit addition.

The calculations were made using software modules created in the Python programming language.

While embedding information in the domain of transformation by the SI-UNIWARD method, it is seen that the methods of component analysis can significantly improve the degree of destruction of the constipated. The principal component method of 20% (75% for PCA vs. 95.5% for median filtration) eliminates more hidden information in the filled cover image with a fill rate of 5% and 15% (75.5% for PCA vs. 90% for median filtration) for the fill rate SC is 90% steady.

With similar characteristics, the method of independent components was better by 19.5% and 14.5%. It should be noted that with increasing the degree of filling of the SC steady-state for the median filter decreases the relative proportion of filtered stegobites: for MFs with 3×3 window with the degree of filling the SC steady-state 5% the proportion of stegobites that have not changed is 95%, and for the degree of filling 90 % surviving 90% of pixels. The degree of change in the stegobite fraction, which did not change from the degree of filling of the stego with the steady state for the component methods, is not significant.

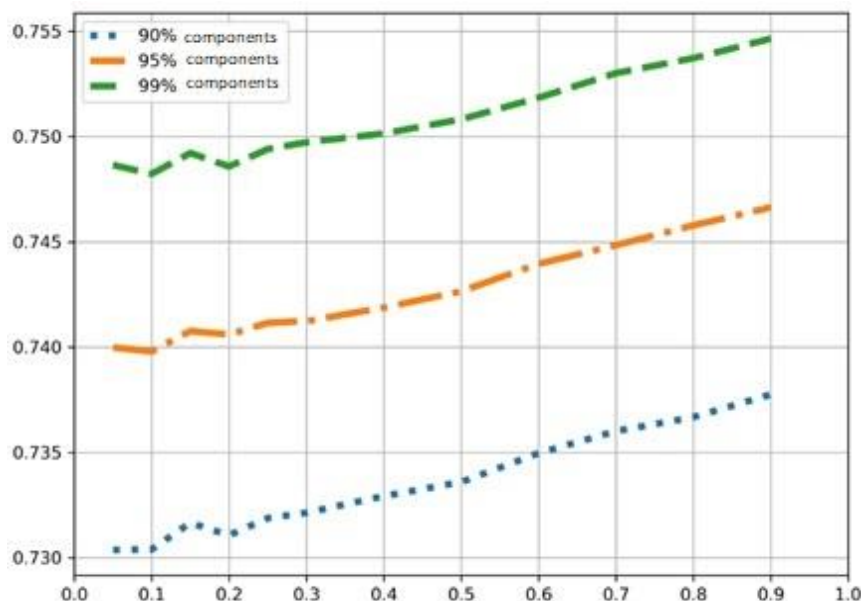

Figure 1. Dependence between number of unchanged pixels (y) and payload of cover images with stego data (x)

The results of the analysis show that the use of the proposed methods can improve the quality of active steganalysis. Thus, the use of principal and independent component methods increases the degree of reliability of the destruction of hidden information by an average of 20%.

It is worth noting that the proposed methods of destruction showed similar results regardless of the methods of information concealment: about 75% of stegobits survived the destruction by component analysis methods using 99% of components for the restoration of the IC, and about 72% of the stegobits survived by the use of 90% of the components for the restoration of the cover images.

References:

1. K. Pearson, «LIIL. On lines and planes of closest fit to systems of points in space». The London, Edinburgh, and Dublin Philosophical Magazine and Journal of Science, т. 2, № 11, pp. 559-572, 1901.
2. Зиновьев А. Ю. Визуализация многомерных данных. Красноярск: Изд. КГТУ, 2000.
3. K. Rao та P. Yip, The Transform and Data Compression Handbook, Baton Rouge: CRC Press, 2001.
4. J.-P. Benzécri, L'Analyse des Données, Paris: Dunod, 1973.
5. D. D. Muresan та T. W. Parks, «ADAPTIVE PRINCIPAL COMPONENTS AND IMAGE DENOISING,» в International Conference on Image Processing 2003, Barcelona, Spain, 2003.
6. S. Getzmann, J. Jasny та M. Falkenstein, «Switching of auditory attention in «cocktail-party» listening: ERP evidence of cueing effects in younger and older adults,» в Leibniz Research Centre for Working Environment and Human Factors, Dortmund, Germany, 2016.
7. M. S. L. M. J. Huiskes, «The MIR Flickr Retrieval Evaluation,» в ACM International Conference on Multimedia Information Retrieval (MIR'08), Vancouver, Canada, 2008.

Нагай В.В.*магістр,**Харківський національний університет радіоелектроніки*

СПОСІБ УПРАВЛІННЯ ПУЛЬСУЮЧИМИ ПОТОКАМИ ПРОТОКОЛЬНИХ БЛОКІВ ДАНИХ

Актуальність теми. Інтернет речей є одним із найбільш перспективних напрямків розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Кількість підключених до мережі Інтернет пристроїв бурхливо зростає, і це вимагає сучасних підходів до побудови високонавантажених серверних систем. Платформи Інтернету речей мають забезпечувати можливість аналізувати різні аспекти даних, що потрібно для оптимізації різноманітних виробничих та інших процесів.

Мета дослідження. Є аналіз побудови архітектури мережі для реалізації концепції (Internet of Things), які застосовуються для покращення вибору інтернет протоколу для різних типів передачі інформації.

Об'єкт дослідження. Спосіб управління пульсуючими потоками протокольних блоків даних.

Предмет дослідження. Дослідження пропускної здатності мережі, з використання різних протоколів.

Методи дослідження. В ході роботи моделювання процесу передачі та прийому даних в пристроях Інтернету речей (IoT) було ілюстровано архітектуру інтернет речей, використано розрахунки за формулами, які демонструють інтенсивність пропускної здатності і часу відгуку системи та різниця параметрів між протоколами, параметри протоколів записані в таблиці, та відображені на графіках і гістограмах потоків; при розробці методів підвищення ефективності системи застосовано методи статистичного синтезу і основні положення теорії прийняття рішень..

Основна частина. Розглядається схема чотирьохпортового комутаційного пристрою (КП) яке відображено на (рис. 1), до складу компонентів КП додається вимірювач (В), який вимірює швидкість потоку пакетів на кожному із 4-х вхідних портів комутатора, діапазон котрих сягає 10^5 пакетів/с, з довжиною пакета – 1500 байт. Вимірювання здійснюється з періодичністю 100 мс. Після чого результати вимірювання подається на інший елемент КП, на регулятор пропускної здатності (Р), який виконує роль визначення величини та напрямку необхідних змін ширини смуг пропускання портів комутатора.

Позбавлення недоліків даної схеми полягає в тому що до схеми, а саме за допомогою встановлення твердотілого накопичувача (SSD) на який записується інформація, якщо регулятор пропускної здатності (Р) не має змогу перенаправити ширину пропускної смуги, бо всі порти перенавантажені чи застосовується специфічний порт який може приймати конкретну інформацію, то даний запит записується на SSD накопичувач. SSD взаємодіє с вимірювачем (В) котрий вимірює швидкість потоку пакетів, коли ця швидкість не така інтенсивна як до цього, то данні запити подаються через регулятор пропускної

здатності на комунікаційний пристрій який обробляє запит, що усуває недоліки: втручання клієнта, яке призводить до втрачання запиту на сервер, та економить час відгуку системи. Дані властивості були здобуті за допомогою модифікації даної схеми.

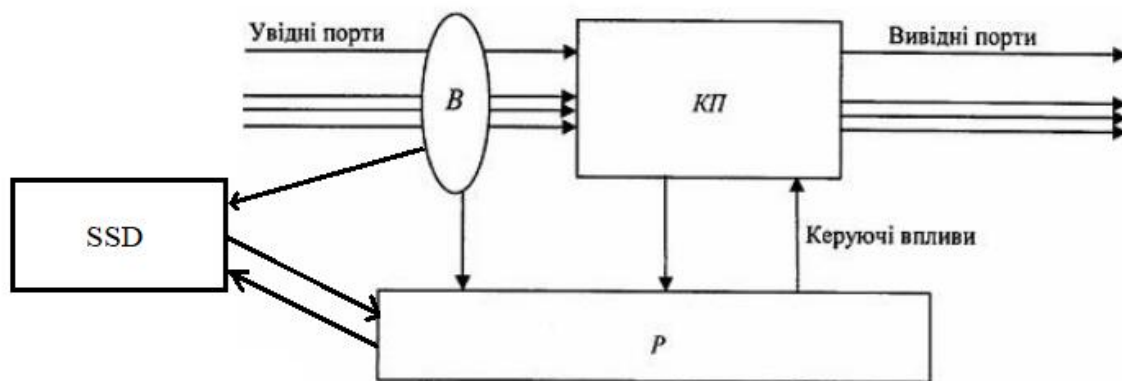

Рис. 1. Покращена схема 4-х портового комутаційного пристрою

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Висновки. Модель керування потоками протокольних типів даних в мережах які обмінюються інформацією з пакетною комутацією та зокрема, до системи управління трафіком, що проходить через порти пристроїв комутації пакетів. Запропонований метод запобігання перенавантаженню в пакетній мережі в різноманітних варіантах засобів реалізації управління процесами обробки в умовах пульсуючого трафіку, дана модель відрізняється від інших тим що значно економить час відгуку системи на обробку інформації та запобігає виникненню помилок.

Список використаних джерел:

1. Кочергін Ю.А. Спосіб управління пульсуючими потоками протокольних блоків даних. МПК : H04L12/50. № 42903, 03.03.2009.
2. Резайіфар Р. Протоколи радіозв'язку для багатоканальних систем зв'язку. МПК H04L 29/06. № 95229, 25.07.2011.
3. Мантраваді А. Спосіб і пристрій для передачі інформації в системі, яка використовує різні протоколи передачі. МПК H04L 25/02. № 88026, 25.01.2019.
4. Лісковський І.О. Дослідження надійності функціонування мережі тактової синхронізації. Вісник ДУІКТ. 2013. № 1. С. 111-116.
5. J. M. Almeida, V. A. F. Almeida, and D. Yates, «Measuring the Behavior of a World-Wide Web Server», Proc. Seventh Conf. High Perform. Networking (HPN), IFIP, Apr. 2014, pp. 57-72.

ФАРМАЦЕВТИЧНІ НАУКИ**Лисенко Т.І., Зайцева О.М.,****Осадченко К.О., Пасічник В.В.***експерти Управління експертизи матеріалів**щодо безпеки лікарських засобів,**Державний експертний центр МОЗ України***ПРОНИКАЮЧА ЗДАТНІСТЬ НАНОЧАСТИНОК:
ТОКСИКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

Розробка нових лікарських засобів відбувається внаслідок пошуку унікальних, більш ефективних та безпечних речовин. Наночастинки (НЧ) виготовляють з різних компонентів. Технологія створення нанорозмірних структур може включати залучення металів, полімерів, біологічних молекул тощо. Однак, деякі НЧ можуть вільно проникати в тканини організму людини: інгаляційно, через шкіру, перорально, парентерально тощо. Особливу загрозу становить здатність нанорозмірних структур проникати крізь біологічні бар'єри (плацентарний, гематоенцефалічний). Осідання НЧ у дихальних шляхах людини відбувається, переважно, наступним чином: більші структури уражають носоглотку, а дрібніші затримуються в зоні трахеї та бронхів, а також проникають глибоко до альвеолярної ділянки. Наприклад, деякі нерозчинні НЧ можуть осідати в легенях, а інші – рухатись далі з кровотоком за рахунок здатності перетинати епітеліальний тканинний бар'єр. Це явище суттєво ускладнює проблему їх механічного вилучення та нейтралізації негативного впливу на організм людини. Серйозним питанням є також токсичний потенціал ураження різних органів та систем внаслідок взаємодії НЧ-тканина та НЧ-клітина. Варто зазначити, що існують певні НЧ, що мають достатньо невеликий розмір, можуть бути стійкими до агрегації та агломерації, тому, внаслідок цього, знижується ефективність природних захисних механізмів імунного розпізнавання та фагоцититування. Складним питанням також є механізм біорозподілу. Внаслідок абсорбції, системної транслокації та біоаккумуляції НЧ стають імовірною причиною інтенсивного пошкодження різних тканин (включаючи нервову) [1].

Потрібно зазначити, що існує залежність між розмірами, дозою та здатністю до трансплацентарного проникнення НЧ до плоду. Такий вплив становить потенційну загрозу для рухової координації немовляти, здатності до навчання, може негативно впливати на пам'ять, соціальну поведінку тощо [2]. Наприклад, НЧ срібла містяться серед різних споживчих продуктів. Ці нанометріали потенційно здатні перетинати людську плаценту з подальшим осадженням в тканинах плода [3].

Карбонові наноматеріали (нанотрубки, нанорозмірні графени, фулерени, нанодіаманти та ін.) активно застосовуються в тканинній інженерії, для виготовлення біосенсорів, доставки лікарських засобів, генів, у фототермічній терапії тощо. Однак, карбонові НЧ синтезуються під час роботи двигунів автомобілів. Вище зазначені наноматеріали можуть бути небезпечні для клітин ссавців за рахунок стимулювання появи реактивних видів кисню, а також впливу на виникнення апоптозу. Наприклад, оксид графену впливає на вивільнення лактатдегідрогенази, що, виділяється з мертвих або пошкоджених клітин внаслідок некрозу. З урахуванням вивільнення лактатдегідрогенази відбувається акумуляція НЧ аутофагосомами та поява токсичних наслідків. Карбонові НЧ здатні викликати пошкодження мітохондрій, руйнувати клітинні стінки тощо [4].

Наприклад, було встановлено, що мітохондріальна дисфункція, що виникає внаслідок впливу НЧ титану, а також індукція цитотоксичності та генотоксичності залежать від функціонального стану, до якого можна віднести процес старіння [5].

Розробка нових лікарських засобів та косметичних продуктів на основі НЧ може мати потенційну загрозу для життя та здоров'я внаслідок високої проникності крізь природні біологічні бар'єри організму. Потрібні подальші дослідження з цього питання.

Список використаних джерел:

1. Bakand S., Hayes A. Toxicological Considerations, Toxicity Assessment, and Risk Management of Inhaled Nanoparticles. *International Journal of Molecular Sciences*. 2016; 17(6) : 929.
2. Umezawa M., Onoda A., Takeda K. Developmental Toxicity of Nanoparticles on the Brain. *YAKUGAKU ZASSHI*. 2017; 137(1) : 73-78.
3. Vidmar J., Loeschner K., Correia M., Larsen E., Manser P., Wichser A. et al. Translocation of silver nanoparticles in the ex vivo human placenta perfusion model characterized by single particle ICP-MS. *Nanoscale*. 2018; 10(25) : 11980-11991.
4. Jang J., Kim Y., Hwang J., Choi Y., Tanaka M., Kang E. et al. Biological Responses of Onion-Shaped Carbon Nanoparticles. *Nanomaterials*. 2019; 9(7) : 1016.
5. Wang J., Wang J., Liu Y., Nie Y., Si B., Wang T. et al. Aging-independent and size-dependent genotoxic response induced by titanium dioxide nanoparticles in mammalian cells. *Journal of Environmental Sciences*. 2019; 85 : 94-106.

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

Давиденко К.О.

студент,

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ЕПІТАКСІЙНИЙ РІСТ ТОНКИХ ПЛІВОК

Епітаксією називається спрямований ріст однієї кристалічної речовини на поверхні іншого кристала в разі, якщо ріст плівки є природним продовженням кристалічної решітки підкладки і містить всі її недосконалості. Епітаксіальна плівка когерентна зі структурою пластини та повторює цю структуру.

Епітаксіальний ріст вважається однією з найважливіших технологій виготовлення різних сучасних електронних та оптичних пристроїв, а також навіть квантових структур. Сучасні пристрої вимагають дуже складної структури, яка складається з тонких шарів різних матеріалів. Якість, продуктивність та термін експлуатації цих пристроїв визначаються чистотою, структурною досконалістю та однорідністю епітаксійних шарів.

У даній роботі розглядається: визначення епітаксії та епітаксіальної плівки; типи епітаксії; режими росту епітаксіальних плівок та чим вони відрізняються один від одного; найбільш оптимальний режим росту для отримання ідеальної структури плівки.

Виникнення епітаксіальних режимів росту залежить від різних параметрів, серед яких найважливішими є рушійна сила термодинаміки та невідповідність між підкладкою та шаром. Режим росту характеризує процес зародження та зростання плівки. Існує пряма відповідність між режимом росту та морфологією плівки, що надає структурні властивості, такі як досконалість, площинність та різкість інтерфейсу шарів. Ця відповідність визначається кінетикою транспортних і дифузійних процесів на поверхні. Під час росту плівки на поверхні можуть виникати різні атомістичні процеси.

Експериментально виявлені три класичні режими росту плівки: Франка-ван-дер-Мерве, Волмера-Вебера і Странські-Крастонова. Окрім цього, також існують наступні чіткі режими росту: покроковий ріст, ступеневе згущення, спірально-острівний ріст [1, с. 72].

Далі будуть більш детально розглянуті всі режими росту.

Під час режиму росту Франка-ван-дер-Мерве атоми плівки сильніше пов'язані з підкладкою, ніж один з одним. В результаті цього зростання наступного шару плівки не починається, поки не завершено формування попереднього, тобто під час цього режиму відбувається двовимірне зростання. Зазвичай є джерело кроку, що продовжується. Оптимальна однорідність шару

може бути досягнута одним розмірним переміщенням ступенів у режимі, ініційованим точно керованою дезорієнтацією підкладки з невеликим кутом.

Острівцевий ріст за режимом Вольмера-Вебера відповідає ситуації, коли атоми плівки сильніше пов'язані між собою, ніж з підкладкою. В цьому випадку тривимірні острівці зароджуються і ростуть прямо на поверхні підкладки. Таким чином, зростання плівки за режимом Вольмера-Вебера часто призводить до високої мозаїчності матеріалу всередині шару.

Режим Странскі-Крастонова вважається проміжним між режимами росту Франка-ван-дер-Мерве і Вольмера-Вебера. Це спричинено значною невідповідністю решітки плівки та підкладки. Невідповідність решітки між підкладкою та плівкою створює напругу, яка з'являється, як наслідок збільшення пружної енергії зі збільшенням товщини шару. Перший нанесений шар є атомно гладким (режим росту Франка-ван-дер-Мерве), стислий до стиснення шару до певної товщини, що називається критичною товщиною. Коли час осадження достатньо перевищує критичну товщину – швидко відбувається фазовий перехід на острови (режим зростання Вольмера-Вебера), оскільки неоднорідне поле деформації може зменшити енергію деформації на острівному масиві у порівнянні з рівномірною плоскою плівкою [2, с. 115].

Покроковий режим зростання відрізняється від пошарового зростання у режимі Франка-ван-дер-Мерве. Ступінчастий потік в одному напрямку індукується дезорієнтацією підкладки (відрізаний кут зрізу). Цей спосіб часто використовується для уникнення острівних утворень, їх злиття та наступного зростання стовпців епітаксії.

Режим ступеневого згущення спостерігається, коли висока щільність сходинок рухається з великими швидкостями кроку над поверхнею росту. За коливаннями вищі щаблі наздоганяють нижчі кроки, а потім рухаються разом як подвійні, потрійні і так далі. Або взагалі як макроступені, які можуть перевищувати товщину тисяч моностадій. Мікроступені викликають різну швидкість включення домішок через локально різну швидкість росту.

До режиму спірально-острівного росту призводить злиття більшої кількості первинних островів росту, в результаті яких утворюються гвинтові дислокації через структуру шару.

Існує два основні типи епітаксії – гомоепітаксія та гетероепітаксія. Гомоепітаксія – це тип епітаксії, при якому вирощують такий самий матеріал (або політип), як субстрат. При гетероепітаксії з субстрату вирощують інший матеріал (або політип). У гетероепітаксії невідповідність решітки між підкладкою та плівкою та перенасиченням відіграє ключову роль у режимі росту.

Для отримання ідеальної структури шару потрібна або гомоепітаксія, або підкладка з нульовою невідповідністю. З іншого боку, дезорієнтація підкладки забезпечує кроки на поверхні залежно від кута та напрямку дезорієнтації. Щільність кроків може бути зроблена настільки велика, а відстань між кроком настільки мала, що можна анулювати режими Вольмера-Вебера або Странскі-Крастонова [3, с. 145]. Отже, найкращої структурної досконалості можна досягнути використовуючи режим росту Франка-ван-дер-Мерве, який потребує

субстрату з дуже низькою невідповідністю та дуже низькою перенасиченістю. Режим росту Франка-ван-дер-Мерве може бути досягнутий шляхом майже рівноважного процесу [4, с. 229].

Список використаних джерел:

1. Fukuda T., Scheel H. J. Crystal Growth Technology. – New York, 2003. – 72 p.
2. Дубровский В. Г. Теория формирования эпитаксиальных наноструктур. – Москва, 2009. – 115 с.
3. Byrappa K., Ohachi T. Crystal Growth Technology. – New York, 2003. – 145 p.
4. Kelsall R. W., Hamley I., Geoghegan M. Nano scale science and technology. – New York, 2005. – 229 p.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

Yefremenko A.M.

Candidate of Science in Physical Education and Sports;

Shutieiev V.V.

Candidate of Science in Physical Education and Sports,

Kharkov State Academy of Physical Culture

VARIATION THE CHARACTERISTICS OF RUNNING WITH AUDIO STIMULATION IN TRAINED ATHLETES

Introduction. The human body is able to perceive and respond to stimulation of the main senses from the outside [3, p. 953]. An individual is able to arbitrarily choose a specific (with varying degree of awareness) rhythm of motor activity. Obviously, to effectively solve a specific motor task, the rhythm will be different. For example, cyclic locomotion (walking, running, etc.), which are everyday and simple for a healthy person. They have important practical significance for movement, development and control of preparedness and rehabilitation. We can say that the rhythmic performance of cyclic locomotion indicates their quality (economy and efficiency). Thus, in the area of bimanual coordination isolate rhythmic-auditory stimulation, which can stabilize internal coordination creating an effect called «anchoring». When a particular point in a cycle of movement (for example, placing a foot on a support) is synchronized with a metronome, an effect called anchoring may occur [1, p. 5; 2], which showed a more stable connection between the characteristics of the musculoskeletal system and the respiratory system during cyclic movements through locomotor respiratory coupling. Rhythmic motor actions can be combined with external acoustic stimuli (metronomes and music). This phenomenon is known as sensorimotor synchronization [6, p. 972]. At the same time, concentration on an external stimulus distracts from internal experiences (uncertainty, fatigue, laziness) [8, p. 54]. Showed an increase in time to fatigue due to the use of sound stimuli during exercise. It is assumed that this is due to the parallel processing of external and internal signals [5, p. 174]. That is, the main attention when performing physical work is transferred to external stimuli in an attempt to reduce the perception of signals about the tension of the musculoskeletal system and cardio-respiratory system. Also, this may be due to an increased level of relaxation as a result of an exact expectation of the upcoming movement. Perhaps there is a certain «rhythmic pattern» as the most effective strategy for solving a motor problem. The frequency of cyclic locomotion in recreational runners between 130 and 200 steps per minute (spm) [4, p. 530]. Perhaps we should speak only about the individual rhythm of movement. Auditory or visual stimulation is most commonly used in physical exercise. Thus, the *purpose of the current study* was to identify differences in the

running characteristics of students from different sports without and with auditory stimulation.

Methods and objects. *Object:* prepared athletes (boys $n = 26$ and girls $n = 14$) are practically healthy. Before the study, the participants ($n = 40$) were instructed about the rules and differences of tests № 1 and № 2.

Test № 1. Students (groups of 5 people) at the command «Go!» Performed a run for 1 min. in a free rhythm, which the test person had to independently raise every minute (only 4 m). The benchmark was the average heart rate (HR) and the average running speed (V № ... min; m/s), which was reported to the test person at the end of each minute. Each subsequent minute, it was recommended to run at an elevated rhythm based on perceived running speed and physiological sensations. Running was performed on a platform with a ground covering, on a plot of 20 m with bright markings every meter, which was limited by cones. At the end of 1, 2, 3 minutes, HR (bpm) was recorded, the distance covered (Dist. after № ... min; m) and Rating of Perceived Exertion (RPE after № ... min; score) by Borg «6-20» (from 6 («Easy») to 20 («maximum effort»). After this, the test person returned to one of the cones for the start of the next minute of the run (a total of 15 ± 5 s were used to record and report the indicators). As soon as all the test participants were ready, a signal was given to start running. At the end of 4 minutes or in case of refusal to continue, HR and Dist. were recorded after 1-4 min. Indicator changes were reported to test person only to select running speed.

Two hours later, the test person proceeded to perform a second test.

Test № 2. Students (groups of 5 people) at the command «Go!» Performed a run for 1 min. (4 min in total) to the rhythm of the metronome, which rises every minute (140, 150, 160, 170 bpm). Running was performed on the same platform as in test № 1. The digital metronome signal was fed through a portable audio system. At the end of 1, 2, 3 minutes record HR, Dist. after № min and RPE. At the end of each minute, the test person returned to one of the cones to start the next minute of the run (a total of 15 ± 5 s were used to record the indicators). As soon as all the test participants were ready, the signal was given to start running the race at a given rhythm. Recorded HR and Dist. after 1-4 min: at the end 4 m; in case of refusal to continue running; in case of apparent inconsistency with a given rhythm of running (>10 SPM).

Statistics. Statistical analysis was performed using the software package Statistica 10 (USA). The analysis of compliance of sample data with the normal distribution law was performed using the Kolmogorov-Smirnov test. Parametric and non-parametric methods of analysis were used to describe, assess interconnections, and differences in results: descriptive statistics; Pearson correlation coefficient; Mann-Whitney U-test; Student's t-test paired samples. For all analyzes, the level of statistical significance was set at $p < 0,05$.

Result. All participants were able to complete the test № 1 and № 2. The measured running characteristics and heart rate had a different approximation to the normal distribution law. Based on the results of the Kolmogorov-Smirnov test, an appropriate statistical criterion was chosen to compare the results.

The coefficient of variation of heart rate in the group of young men during 4 minutes of running decreased (CV = 13,96; 10,62; 7,51; 7,53), and in the group of girls it changed in a wave-like manner (CV = 11,59; 9,26; 10,09; 11,59). The group variation of the running distance in the group of young men decreased in the third and fourth minutes, and increased in the second minute of the test (CV = 13,97; 24,07; 17,10; 10,66), while in the group of girls it increased (CV = 5,90; 8,67; 12,12; 12,40). The average running speed had a similar dynamics, as well as the running distance of the subjects of both groups. The coefficient of variation in the number of steps per minute in the subjects of both groups increased (CV male: 1.62; 1.59; 1.56; 2.53; CV female: 1.11; 1.32; 1.28; 1.73), and for RPE decreased (CV male: 15,76; 13,53; 14,99; 6,86; CV female: 40,67; 11,61; 11,29; 4,76).

The kinematic characteristics and physiological responses recorded during the run without audio stimulation are presented in Table 1. The coefficient of variation of heart rate in the groups decreased (CV male: 15.10; 10.99; 9.57; 7.57; 7.39; CV female: 13.42; 11.94; 11.62; 7.32). Group variation of distance running in test groups dynamically changed (CV male: 16,05; 22,72; 16,85; 3,54; CV female: 14,74; 15,42; 5,58; 17,93). The average running speed of the test person of both groups had a similar dynamics, as well as the distance of the run. The coefficient of variation in the number of steps per minute of test person of both groups dynamically changed (CV male: 6,44; 5,09; 3,52; 4,45; CV female: 1,84; 4,19; 1,21; 3,64), and for RPE decreased (CV male: 14,50; 20,03; 11,95; 6,00; CV female: 18,49; 21,83; 8,02; 6,61).

Comparison of test results № 1 between groups revealed the reliability of differences ($p < 0,05$) for: heart rate in the first minute of the race; running distance in the second and fourth minutes.

Comparison of the results of test № 2 between the groups revealed the reliability of differences ($p < 0,05$) for: heart rate in the first minute of the race; running distance in the first, second and fourth minutes; average run speed in the third minute; total number of steps in the third minute.

Calculation of the correlation relationship between similar running characteristics performed with and without audio stimulation. In the group of young men revealed a significant correlation for: heart rate at the first ($r=0,79$), the second ($r=0,96$), the third ($r=0,80$) and the fourth ($r=0,41$) minutes of running; distance running at the second ($r=0,84$) and the third ($r=0,88$) minutes. In the group of girls, a significant correlation was found for: heart rate at the first ($r=0,56$), second ($r=0,59$) and third ($r=0,77$) minutes of running; running distance in the fourth ($r=0,58$) minute. For all other indicators, no significant correlations were found.

Conclusions. Similar physiological reactions were recorded in boys and girls on exercise, which increases in steps, regardless of the method of stimulation. At the same time, there are certain differences in the strategy of movement, depending on the method of stimulation. This confirms the complex effect of the imposed rhythm on the performance of cyclic locomotion. We expected significant differences between running characteristics with and without auditory stimulation. However, a large number of reliable differences between the results, including for boys and girls, were not found. This may be due to the preparedness of the subjects, as well as indicate the inconsistency of the data, which requires in-depth research. At this stage,

we are inclined to think that the selected metronome frequencies are convenient for running with a load that rises stepwise.

References:

1. Byblow, W. D., Carson, R. G., & Goodman, D. (1994). Expressions of asymmetries and anchoring in bimanual coordination. *Hum Mov Sci*, 13, 3–28.
2. Hoffmann, C. P., Torregrosa, G., & Bardy, B. G. (2012). Sound Stabilizes Locomotor-Respiratory Coupling and Reduces Energy Cost. *PLoS ONE*. doi: 10.1371/journal.pone.0045206
3. Hove, M. J., & Risen, J. L. (2009). It's all in the timing: Interpersonal synchrony increases affiliation. *Soc. Cogn*, 27, 949–961.
4. Karageorghis, C. I., Terry, P. C., Lane, A. M., Bishop, D. T., & Priest, D. L. (2012). The BASES expert statement on use of music in exercise. *J Sports Sci*, 30, 953–956.
5. Nethery, V. M. (2002). Competition between internal and external sources of information during exercise: influence on RPE and the impact of the exercise load. *J Sports Med Phys Fitness*, 42, 172–178.
6. Repp, B. (2005). Sensorimotor synchronization: A review of the tapping literature. *Psychon Bull Rev*, 12, 969–992.
7. Terry, P., Karageorghis, C., Saha, A., & D' Auria, S. (2012). Effects of synchronous music on treadmill running among elite triathletes. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 15, 52–57.

Іванченко В.І.

студентка;

Індиченко Л.С.

викладач,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

МЕТОДИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ПРИ АМПУТАЦІЯХ

Причиною ампутацій нижніх кінцівок в осіб молодого і середнього віку в більшості випадків є травми. В переважній більшості випадків ампутації нижніх кінцівок унаслідок травм виробляється особам чоловічої статі у віці 30-40 років [2, с. 65].

Після ампутації головна мета для людини – відновити навички догляду за собою, не відчувати себе безпорадною. Почати варто з малого – навчитися ходити по квартирі з підтримкою, потім пробувати зайнятися звичними справами, гігієнічними процедурами і т.д., в цьому допомагають фізіотерапевтичні процедури, що поліпшують кровообіг, відновляють тонус м'язів, знімають біль, зменшують набряк [4, с. 215].

Реабілітація – суспільно необхідне, функціональне, соціально-трудове відновлення хворих та інвалідів, що здійснюється комплексним проведенням державних, громадських, медичних, психологічних, педагогічних, професійних, юридичних та інших заходів.

Приватні завдання лікувальної фізичної культури після ампутації кінцівок різноманітні:

1. Поліпшення кровообігу в культі з метою якнайшвидшої ліквідації післяопераційного набряку, інфільтрату.
2. Профілактика контрактур і м'язової атрофії.
3. Розвиток сили м'язів, особливо тих, які будуть здійснювати рух штучних кінцівок.
4. Розвиток сили з метою збільшення компенсаторних функцій.
5. Збільшення рухливості в усіх суглобах.
6. Розвиток витривалості, м'язово-суглобової чутливості, координації, роздільних і поєднаних рухів.
7. Вироблення навичок самообслуговування, користування робочими пристосуваннями, тимчасовими і постійними протезами [1, с. 47].

Таким чином, однією з головних рис реабілітації після ампутації є велика різноманітність приватних завдань і застосовуваних методик, спрямованих в основному на нормалізацію діяльності різних систем організму в нових умовах, на розвиток рухових якостей, вироблення компенсації і формування навичок користування штучними кінцівками.

Профілактика післяопераційних ускладнень (застійної пневмонії, атонії кишечника, тромбозів, емболії):

1. Поліпшення кровообігу в культі.
2. Попередження атрофії м'язів культі.
3. Стимуляція процесів регенерації.

На заключному етапі відновного лікування після ампутації кінцівки лікувальна гімнастика направлена на вироблення навичок користування протезами. Навчання залежить від типу протеза. На сучасному етапі приватні реабілітаційні центри пропонують комплексні програми для відновлення функції втраченої кінцівки і такі види протезів:

1) біоелектричні протези:

– біоелектричними протезами торгової марки Otto Bock, що випускаються всесвітньо відомим ортопедичним концерном Отто Бокк (Німеччина), вони забезпечені спеціальними сенсорними датчиками, що контролюють зусилля захоплення предмета. Одна з останніх розробок у цій галузі – це так звані «біоелектричні» протези верхніх кінцівок, які приводяться в дію за допомогою електродів, що зчитують електричний струм, який виробляється м'язами ампутованої кінцівки в момент їх скорочення. Потім інформація передається на мікропроцесор, і в результаті протез приходить в дію. Завдяки новітнім технологіям штучні руки дозволяють здійснювати обертальні рухи в кисті, захоплювати і утримувати предмети. Біоелектричні протези дають можливість успішно користуватися і такими речами, як ложка, виделка, кулькова ручка тощо [3, с. 115].

Сучасні протези верхніх кінцівок забезпечують не тільки відновлення природного зовнішнього вигляду, але і заповнюють найважливіші втрачені функції людської руки, такі як відкриття і закриття кисті, тобто захоплення, утримання і відпускання різних предметів;

2) механічні:

– це активні протези, які одночасно вирішують два завдання: соціальне і робоче. Кисть механічного протеза відтворює природний зовнішній вигляд руки, що дозволяє людині впевнено і комфортно почувати себе в суспільстві людей, і виконує функції захоплення і утримування предмета. Кисть приводиться в дію за допомогою бандажа, що закріплюється на плечовому поясі [3, с. 120]. Якщо людині потрібно забезпечити більш широкий спектр дій, наприклад, при роботі на виробництві і т.д., то кисть легко замінюється на робочі насадки, що підбираються залежно від виду діяльності;

3) косметичні (або пасивні протези):

– призначені суто для відтворення природного зовнішнього вигляду, але особливе значення вони мають за високих ампутацій, коли функціональні протези не можна застосувати або не представляється можливим відновити відсутні функції. Можливості такої руки обмежуються простим утримуванням предметів, зате вона виглядає цілком природньо, і повністю задовольняє бажання тих осіб, які віддали їй перевагу [3, с. 130]. Класичні косметичні протези складаються з культеприймника, каркаса кисті і косметичної рукавички;

4) чутливі протези:

– біоадаптивний протез SmartHand – це штучна верхня кінцівка, яку пацієнт може відчувати, як свою реальну руку.

Завдяки протезу SmartHand вдалося домогтися того, що мозок людини став обробляти сигнали, отримані від штучної руки, і сприймати їх як природні аферентні імпульси. Досягається це за рахунок спеціального нейронного інтерфейсу, в якому чотири десятки датчиків сприймають інформацію, що надходить з протеза, і передають її далі на зберігання нервових закінчень, що розташовані на передпліччі, плечі, в плечовому поясі або на грудях, а звідти – в певну соматосенсорну область в корі головного мозку. Таким чином, штучна рука фактично повертає чутливість втраченої верхньої кінцівки [3, с. 200].

Також для відновлення тону м'язів, навчання роботі з протезом і відновлення навичок ходьби використовуються тренажери, що працюють за принципом біологічного зворотного зв'язку (БОС). Система підтримки тіла, така як Vector – дозволяє швидко відновити кінцівки після ампутації [2, с. 69].

Потрібно пам'ятати, що ампутація – це не кінець життя, а лише її новий етап. І наскільки повною і активною буде життя після операції, залежить не тільки від зусиль лікарів, а й від самого пацієнта.

Список використаних джерел:

1. Епифанов В.А. Лечебная физическая культура: учебное пособие для вузов / В.А. Епифанов. – М.: Издат. дом «ГЭОТААМЕД», 2002. – 560 с.
2. Курдыбайло С.Ф. Лечебная физическая культура после ампутации конечностей и при заболеваниях опорно-двигательной системы: методическое пособие / под ред. С.Ф. Курдыбайло. – СПб., 2004. – 266 с.
3. Попов С.Н. Физическая реабилитация: учебник / под общей ред. С.Н. Попова. – Ростов н/Д : Феникс, 2005. – 603 с.
4. Физическая реабилитация инвалидов с поражением опорно-двигательного системы: учеб. пособие С.П. Евсеев, С.Ф. Курдыбайло, А.И. Малышев, Г.В. Герасимова, А.А. Потапчук, С.П. Евсеева. – Советский сорт, 2010. – 488 с.

Kovtun E.V.

Associate Professor, Senior Lecturer;

Dudchenko V.Y.

Lecturer, Graduate Student,

Kharkiv National University named after V.N. Karazin

PHYSIOLOGICAL REHABILITATION

Physical rehabilitation is the use for physical and therapeutic purposes of physical exercises and natural factors in the integrated process of restoring the health, physical condition and working capacity of patients and disabled people. It is an integral part of medical rehabilitation and is used in all its periods and stages. Physical rehabilitation is used in social and vocational rehabilitation. Its means are: therapeutic physical culture, therapeutic massage, physiotherapy, mechanotherapy, occupational therapy. The purpose of physical rehabilitation, the sequence of application of its forms and methods determined by the nature of the course of the disease, the general condition of the patient, the period and stage of rehabilitation, motor mode [1].

Injury is damage caused by external exposure, accompanied or not accompanied by a violation of the integrity of the tissues. Household, industrial, transport. There are no injuries.

Sports, for example, is characterized by a change in functions and, possibly, anatomical structures due to the influence of a physical factor resulting from sports and exceeding the physiological strength of tissues [1].

According to official figures, injuries account for 2-7% of the total. According to American data, the main leaders in sports injuries are sports such as: rugby, hockey, boxing, martial arts, football. Domestic statistics still uses data from the 60s of the last century. By analyzing this information, several other indicators are clearly traced.

From here, the leaders are – football, wrestling, basketball, and among the children – ice hockey, gymnastics, volleyball, figure skating. There is a classification of injuries by type (bruise, sprain, rupture, fracture, etc.), severity (mild, moderate, severe) and localization.

By the nature of the occurrence of injury, they can be acute – appearing suddenly due to a single strong impact, and chronic – caused by repeated exposure of the same factor to a certain area of the body.

Most often, chronic injuries occur as a result of overload due to repetitive movements of the same type. Typical examples are chronic elbow injuries in tennis players, the shoulder in swimmers, and the lower legs in runners [2].

Due to the enormous competition in sports at the present time, and in particular in the countries of Europe, the World, and the Olympic Games, there is an urgent need to look for new, and possibly creative and innovative approaches to training athletes of various sports, to accelerate the intensity and increase the volume of the educational process.

As a result, such physical exertion against the background of psycho-emotional overloads sometimes transcend a certain line of optimality and physiological adaptation and become excessive with all the negative consequences.

In connection with this provision, the most important component of physical rehabilitation is medical rehabilitation.

Medical rehabilitation is the restoration of lost health through the integrated use of various means aimed at maximizing the restoration of impaired physiological functions of the body, and if this cannot be achieved, the development of compensatory and substitution functions [2; 3; 4].

In sports medicine, medical rehabilitation plays an important role. Excessive physical exertion, a large amount of competitive activity, impaired resistance to the body, a large number of adverse environmental factors significantly reduced the adaptive capabilities of athletes.

Strong loads on the body that occur with athletes are a mechanism for the development of certain pathological processes. On this basis, the development and implementation of additional methods and means of rehabilitation will contribute to the prevention and adaptation of the body of those involved in sports to the load.

The main and ultimate goal of any rehabilitation is to restore the physical health of a person, as well as his personal status. Here, the need is an extensive and individual approach to each athlete, and especially to his personal characteristics, as well as taking into account individual injuries and somatic state, and especially taking into account the characteristics of the external environment [4].

Given these characteristics, with absolute certainty, we can say that high-quality and productive rehabilitation is achieved by combining various kinds of rehabilitation measures: medical, social and legal, physical, psychological, pedagogical, which in combination form a rehabilitation complex. Recently, it is preferable to use non-drug rehabilitation methods.

This application is especially relevant in sports medicine because of the possibility of doping control.

After analyzing modern literature, as well as domestic, we can conclude that the success of recovery in any sport, taking into account the individual characteristics of the injury, as well as the personal characteristics of athletes after injuries, is directly determined by the functional characteristics of athletes, individual resistance to injuries, and technical features the sport in question and their state of health.

References:

1. Mukhin V. M. Physical rehabilitation. Kiev : Olympic literature, 2000.
2. Реабилитация спортсменов: программы и методы восстановления. Режим доступа: <https://aif.ru/boostbook/reabilitatsija-sportsmenov.html>
3. Bashkirov V. F. Comprehensive rehabilitation of athletes after injuries of the musculoskeletal system. M. : Physical education and sport, 1984.
4. Voloboeva Yu. L. Medical rehabilitation of athletes. *Young scientist*. 2018. No. 46. P. 79-80.

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ**Кривітченко О.О.***аспірантка,**Київський національний університет імені Тараса Шевченка***ЗМІСТ КОГНІТИВНОГО ДОСТУПУ
В СЕНСОРНОМОТОРНОМУ ЕНАКТИВІЗМІ**

Сенсорномоторний енактивізм постав, як альтернатива провідній функціоналістській парадигмі в когнітивних науках, в рамках котрої перцептивний досвід зводився до реконструкції світу через нейронні операції з ментальними репрезентаціями. На противагу такому погляду, засновники СМ-енактивізму К. О'Реган та А. Ное покладають, що сприйняття – це передусім активний процес пізнання навколишнього середовища, що спрямовується законами про сенсорномоторні залежності: від руху тіла змінюється стимул, і навпаки [6]. За такого розуміння сприйняття, що зумовлює появу різних перцептивних відчуттів (кольорів, запахів і т.д.)? Практичне імпліцитне знання людини про власні сенсорномоторні залежності, що, по суті, є тілесною навичкою.

Однак, як зазначають Е. Кларк та Дж. Торібіо, такої відповіді замало. Можна уявити систему, що матиме сенсорномоторні залежності та знання про них без феноменального досвіду. Наприклад, робот-гравець у пінг-понг [1].

Аби розв'язати цю проблему О'Реган пропонує ввести поняття когнітивного доступу, що у ранніх роботах автор визначає як доступ до доступу до навколишнього середовища, себто це знання про власну готовність до взаємодії з середовищем (to be poised to make use of interaction with environment) [7; 8]. Вочевидь, таке тлумачення є різновидом теорій думки вищого порядку (high order thought theory), теорій репрезентацій вищого порядку і т.д. Однак, на противагу твердженням прихильників цих теорій, в рамках СМ-енактивізму людина має доступ не до внутрішніх ментальних станів, а до своїх диспозицій [7, с. 93]. Тут йдеться про Райлівське розуміння цього поняття, а саме «про здатність щось робити за певних умов», говорячи енактивістською термінологією – мова йде про налаштованості на сенсорномоторні залежності, що актуальні для певної взаємодії з навколишнім середовищем.

Проілюструємо це вже згадуваним прикладом з гравцем у пінг-понг, але цього разу, уявімо за столом людину. Сказати, що вона відчуває твердість тенісної ракетки, те саме, що сказати: людина має когнітивний доступ вищого порядку до факту, що її мозок зараз вправляється у сенсорномоторних залежностях, характерних для твердості. Отже, когнітивний досвід, можна лише умовно поділити на *свідоме* знання факту твердості ракетки (знання-що) та феноменальний досвід останньої (знання-як). А втім, О'Реган зазначає, що знання факту виникає лише тоді, коли людина занурена у *ширший контекст*

(in a wider context), тобто, граючи у пінг-понг, вона не тільки сприймає твердість ракетки (мозок засвідчує виконання сенсорномоторних залежностей, характерних для відбиття м'ячу). Вона також чує теревення інших гравців на полі і відчуває стомлення у кінцівках, ба більше, має певне ставлення (attitude) до ситуації – чи краще або гірше вона сьогодні грає, і чи, можливо, ліпше було залишитися вдома через спеку.

Як бачимо, виникнення когнітивного доступу уможливорюється (1) знанням людини про свою *потенційну* здатність до інших видів діяльності, спрямованих на речі, котрі (а) суміжні з об'єктом, що зараз знаходиться у фокусі уваги, і (b) «приховані» (latent) або «на межі» (in the «fringe») сприймання людини, а також (2) потенційним доступом до інших видів ситуацій, пов'язаних з поточною. На думку О'Регана, така залученість у ширший контекст і створює особливе *враження феноменальної модальності та присутності (special impression of phenomenal modality and presence)* [8, с. 32].

І наостанок, готовність до використання цих фактів має суб'єктивний характер, і укупі з необхідністю обирати між різними видами діяльності з певної позиції, точки, передбачає рудиментарну форму «Я» (self) [7]. Поняття «Я», за О'Реганом, потрібно розуміти як когнітивний та соціальний конструкт. Отже, робот не матимете квалітативного досвіду, через те, що не залучений у широкий контекст, у тому сенсі, що не має власного ставлення до дій, що виконує, бо бракує «прото-Я».

Що ж до того, що вирізняє види діяльності з квалітативним забарвленням серед інших. То уявімо ситуацію, як пропонує О'Реган, коли ви маєте посуд і разом захоплено спілкуєтесь з другом. У цей самий момент ви, як зазначає автор, не маєте свідомий досвід м'якості губки. А втім тільки-но ви «зосередити увагу та когнітивний доступ на якостях взаємодії з губкою, як одразу ж свідомо відчуєте (experiencing) її м'якість» [8, с. 25]. Як бачимо, О'Реган у такому тлумаченні відмежовується від когнітивного доступу Н. Блока та Д. Чалмерса, наявність котрого засвідчувало мовлення або ж раціональна поведінка. Вочевидь, О'Реган це робить, аби відхилити приклади, коли наявна раціональна діяльність (як-то у робота), але немає феноменального досвіду.

Підсумуємо, хоча заміна ментальних станів на сенсорномоторні залежності, захищає О'Регана від класичних нападів на теорії вищого порядку, спрямованих на неможливість у рамцях останніх розрізнити ментальні стани першого та другого порядку, а втім наражає його на критику радикальних енактивістів. Д. Хутто та Е. Миїн звинувачують О'Регана у надмірній інтелектуалізації перцептивного досвіду. Наприклад, знання фактів пов'язано з формуванням понять – процесом, котрого немає у маленьких дітей та тварин, але ми все одно констатуємо у них наявність сприйняття [3]. Ми не погоджуємось з докорами Хутто та Миїна, через те що, діти та тварини демонструють розуміння понять, хоча і не в модусі судження [5].

Однак, ми підтримуємо закид іншого радикального енактивіста В. Лігуліна щодо непослідовності О'Регана у розробці поняття «когнітивного досвіду». Спершу, як ми окреслили вище, О'Реган формулював його (1) у ієрархічний спосіб, а разом підкреслював другорядність використання когнітивного

доступу у керуванні раціональною поведінкою. А втім у більш пізніх роботах [2] разом з Яном Дегенааром О'Реган пропонує тлумачити когнітивний доступ (2) як функціональні здатності інтегрувати результати взаємодії з навколишнім середовищем у (раціональне) планування, мовлення, загалом у когнітивну діяльність. Щоправда, феноменальний характер такої взаємодії як і раніше забезпечують сенсорномоторні залежності [2].

Крім плутанини у визначеннях когнітивного доступу, жодне з них не доводить, наголошує Луглін, що доступ є одночасно необхідною та достатньою умовами для появи феноменального досвіду [4].

Спростування визначення (1) Уявімо автівку з автопілотом, у котрої наявні сенсорні датчики та інформація про правила дорожнього руху. Її бортовий комп'ютер зламали гакери. І хоча у автівки залишається доступ до власної сенсорної інформації з датчиків і доступ до власної налаштованості «не їхати на червоне світло», вирішувати гальмувати чи ні будуть гакери (а не «прото-Я»), отже феноменального досвіду в неї не буде.

Спростування визначення (2) Суть інтеграції, за Лугліном, полягає в об'єднанні декількох функцій, котрі не зводяться одна до одної, наприклад, планування, мовлення тощо. Тож, видалення гакерами здатності до сенсорномоторної інтеграції потребуватиме виключення й інших функцій. Наприклад, гакери, позбувшись здатності комп'ютера до планування, вплинуть на його здатність до вирішення задач. Чому ж ми маємо надавати перевагу саме функції інтеграції, не звіту, наприклад, О'Реган та Дегенаар не обґрунтовують.

Отже, нам потрібно або (А) взагалі відмовитися від когнітивного доступу, або (В) шукати інші «компоненти», котрі разом з доступом уможливають появу феноменального досвіду (наприклад, доступ + «прото-Я»).

Список використаних джерел:

1. Clark A., Toribio, J. Sensorimotor chauvinism // Behavioral and Brain Sciences / Andy Clark, Josefa Toribio, Cambridge, MA: Cambridge University Press, 2001 (vol. 24), no. 5. – P. 979–981.
2. Degenaar J., O'Regan, J. K. Sensorimotor Theory and Enactivism // Topoi / Jan Degenaar, J. Kevin O'Regan, Netherlands :Springer international Publishing, 2017 (vol. 36), no. 3. – P. 1–15.
3. Hutto D., Myin E. Radicalizing enactivism: basic minds without content / Daniel D. Hutto, Erik Myin, Cambridge, MA: MIT Press, 2013. – 232 p.
4. Loughlin V. Sensorimotor theory, cognitive access and the 'absolute' explanatory gap // Phenomenology and the Cognitive Sciences/ Victor Loughlin, 2018 (vol. 17), no. 3. – P. 611–627.
5. Noë A. Sensations and Situations: A sensorimotor integrationist approach // Journal of Consciousness Studies / Alva Noë, 2016, no. 5–6. – P. 66–79.
6. O'Regan J. K., Noë A. A sensorimotor account of visual consciousness // Behavior Brain Sciences / J. Kevin O'Regan, Alva Noë, Cambridge, MA: Cambridge University Press, 2001 (vol. 24), no. 5. – P. 939–1031.
7. O'Regan J. K. Why red doesn't sound like a bell. Explaining the feel of consciousness / J. Kevin O'Regan, Oxford: Oxford University Press, 2011. – 224 p.
8. O'Regan K. The Explanatory Status of the Sensorimotor Approach to Phenomenal Consciousness and Its Appeal to Cognition // Contemporary Sensorimotor Theory, Studies in Applied Philosophy, Epistemology and Rational Ethics / J. Kevin O'Regan [edited by Bishop, J. M. and Martin, A. O.] – Switzerland:Springer international Publishing. 2014. – P. 23–35.

Мельник В.В.

аспірант,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

МЕТАФІЗИЧНА І ТРАНСЦЕНДЕНТАЛЬНА ДЕДУКЦІЯ КАТЕГОРІЙ У ТЕОРЕТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ І. КАНТА

В §26 розділу «Трансцендентальна дедукція чистих розсудових понять» (далі по тексту – *ТД*) у другому виданні «Критики чистого розуму», Кант додав невеличку маргіналію, яка дозволяє пролити світло на надзвичайно термінологічну структуру, пов'язану зі співвідношенням ключових методологічних понять Кантової теоретичної філософії. Мова йде про поняття а пріорі, апріорних форм чуттєвості та розсуду, метафізичної і трансцендентальної дедукції. У цій маргіналії Кант провадить тонке розрізнення понять *форми споглядання* і *формального споглядання*. Це на перший погляд незначне розрізнення містить потенціал для послідовної реконструкції структури моделі досвіду, як її пропонує Кантовий трансцендентальний ідеалізм. З опертям на інтерпретацію неокантіанця Г. Коена ми продемонструємо, яким чином виникає кореляція між парою понять *метафізична дедукція* – *трансцендентальна дедукція* з одного боку і *форма споглядання/мислення* – *формальне споглядання/мислення* з іншого, а також яким чином ці пари понять прояснюють питання про аплікативність категорій розсуду до предметів досвіду.

Маргіналія до §26 *ТД*, яка є основою наших міркувань містить такий пасаж:

«Простір, репрезентований як предмет (Der Raum, als Gegenstand vorgestellt...), як це справді і вимагається у геометрії, містить у собі більше, ніж просто форму споглядання (...enthält mehr, als bloße Form der Anschauung...); він містить *пов'язаність багатоманітного*, яке є даним відповідно до форми чуттєвості, у споглядальній репрезентації (...Zusammenfassung des Mannigfaltigen...in eine anschauliche Vorstellung), так, що *форма споглядання* є просто багатоманітним (die Form der Anschauung bloß Mannigfaltiges...gibt), а *формальне споглядання* – єдністю репрезентації (die formale Anschauung aber die Einheit der Vorstellung gibt)» [4, s. 171].

З даного пасажу стає очевидним, що формальне споглядання не претендує на роль апріорної форми споглядання, оскільки саме потребує цих форм як підстави власної можливості. Тобто ідеться про те, що формальне споглядання є одним із типів споглядання, а саме найбільш чистим, позбавленим емпіричного, перцепційного, змісту. Такого типу спогляданням є геометричний простір, який задає можливість для різного типу геометричних побудов (визначень простору).

Ось що пише з цього приводу Кант: «Однак простір та час не є просто *формами* чуттєвого споглядання, але й самі також є *спогляданнями* (які містять багатоманітне); відтак у них була апріорним чином сформована єдність цього багатоманітного, яка підлягає визначенню» [4, s. 171].

Відповідно, оскільки Кант вживає поняття формального споглядання на позначення конкретного типу чистих споглядань (на кшталт геометричних

фігур), ці типи споглядань характеризуватимуться всіма особливостями емпіричних споглядань: вони є результатом апіорного синтезу, мають концептуальний характер і, відповідно, можуть бути визначені через поняття.

Неокантіанець Г. Коен у своїй праці «Кантова теорія досвіду» пише, що формальне споглядання не заслуговує навіть на статус апіорного: «Ми не можемо більше казати у цьому стосунку: простір – це чисте апіорне споглядання; оскільки [поняття] апіорі втрачає тут свій сенс» [3, s. 150]. Однак тут слід зважити на те, у якому сенсі йому йдеться про поняття *a priori*, оскільки це поняття, за Коеном, має у Канта 3 значення:

- Як щось, що передує досвіду (*das Ursprüngliche*) [3, s. 198].
- Як форма досвіду (*die Form der Erfahrung*) [3, s. 209].
- Як формальна (трансцендентальна) засада досвіду (*die formale (transzendente) Bedingung*) [3, s. 214].

І в цьому контексті Коену йдеться саме про друге значення поняття *a priori*: простір та час як формальні споглядання (тобто як порожній просторово-часовий континуум певного типу) не є апіорними у сенсі формальної засади досвіду.

Втім, Коен йде далі, зводячи таке розрізнення форми споглядання і формального споглядання до розрізнення понять *метафізичного* і *трансцендентального* у Кантовій філософії, що відповідає методологічному розрізненню *метафізичної* і *трансцендентальної дедукції* [3, s. 260-265, 291-294, 334-340].

Метафізична дедукція є методом попереднього розшуку (*das Aufsuchen*) апіорних, універсальних форм наукового пізнання [3, s. 239-244]. Такими формами, які присутні у всій варіативності досвіду класичної фізики, є форми простору та часу (форми споглядання) і 12 категорій (форм мислення). Завдання трансцендентальної дедукції полягає у тому, щоби продемонструвати, у який спосіб апіорні форми наукового пізнання є конститутивними елементами цього досвіду, а також у який спосіб форми мислення можуть апіорі бути застосовними до предметів досвіду [3, s. 353]. Іншими словами, трансцендентальна дедукція має продемонструвати умови, за яких форми наукового досвіду справді матимуть значливий для справи об'єктивного пізнання характер.

Ключовими концептуальними елементами який Кант використовує для налаштування зв'язку між метафізичною і трансцендентальною дедукцією категорій, є поняття форми внутрішнього чуття і поняття трансцендентальної схеми часу. Прояснення цих понять здійснюється у зв'язку з вирішенням проблеми співвідношення апперцепції та категорій: апперцепція є формою єдності у синтезі абстрактного багатоманітного [3, s. 263], у той час, як категорії є різновидами цієї єдності, які виникають як наслідок різноманітного стосунку, у якому апперцепція знаходиться до абстрактного багатоманітного [3, s. 270]. Цей стосунок виражено схемою часу: якщо схемою апперцепції є форма часу взагалі, то схемами категорій є різні форми синтезування багатоманітного у часі. Відтак, в самому понятті категорії, як інваріанта форми єдності – апперцепції, закладено апіорний стосунок до форми простору як форми зовнішнього чуття. І цей стосунок забезпечується формою внутрішнього чуття – формою часу [3, s. 328-325].

Наведені міркування дозволяють виокремити 2 пари корелятивних понять: 1) апперцепція (форма єдності) – абстрактне багатоманітне (форма зовнішнього чуття; 2) категорії (форма єдності + схема часу) – форма предмета (невизначене дещо = x) [3, s. 338-340]. На цьому метафізична дедукція досягає свого результату, завершуючи концептуальну диспозицію елементів моделі досвіду. Далі справа за трансцендентальною дедукцією, яка має продемонструвати, яким чином зазначені форми можуть трансформуватися у конкретні, конститутивні апріорні елементи досвіду, які задають його рамці.

Трансцендентальна дедукція провадиться Кантом із залученням поняття *трансцендентальної сили виображення* (*die transzendentale Einbildungskraft*), яка реалізується у 3х актах апріорного синтезу і результатом «дії» якої є *формальне споглядання*: конкретний просторово-часовий континуум. Апперцепція як форма єдності синтезу, яка має своєю трансцендентальною схемою форму часу взагалі, трансформується тут у *синтетичну засаду* (*die transzendentale Grundlage*) єдності всього багатоманітного у досвіді [4, s. 154-156]. Відповідно, реалізація сили виображення не через форму часу взагалі, а через специфічні для кожної категорії схеми часу конституують всю сферу предметності на рівні чуттєвості, а самі категорії трансформують у *трансцендентальні засади*, які є найбільш загальними формами пізнання.

Отже, результатом трансцендентальної дедукції стає інша пара корелятивних понять: 1) синтетична засада єдності всього багатоманітного у досвіді – формальне споглядання; 2) синтетичні засади – предмет пізнання.

Якби ми на самому прийнятті ту точку зору, що форма споглядання = формальному спогляданню, тоді довелось би визнати, що простір є конкретним типом простору, який описується аксіоматикою певного типу геометрії і який, відтак, накладає обмеження на множину геометричних тіл та форм, які можуть бути в ньому репрезентовані. Утім, поняття *багатоманітного*, через яке визначаються апріорні *форми* чуттєвості, відкриває значно більш широкі можливості щодо побудови різного типу геометрій і типів формальних споглядань. Це абстрактне багатоманітне синтезується у конкретний тип часо-простору. І в цьому конкретному часо-просторі панують ті самі закономірності, які задаються апріорними правилами синтезування – категоріями та їх схемами часу.

Все це дозволяє зробити висновок про інваріантність різноманітних концептуальних схем – систем категорій – відносно конкретного типу досвіду, реконструкція підстав можливості якого провидитиметься за допомогою Кантового трансцендентального методу.

Список використаних джерел:

1. Богачов А. Досвід і сенс. Київ : Дух і літера, 2011. 336 с.
2. Cohen (1885). Cohen, H. Kants Theorie der Erfahrung. Berlin: Dümmler, 658 s.
3. Kant (1919). Kant, I. Kritik der reinen Vernunft. In: *Kant, I. Sämtliche Werke*, Leipzig: Meiner, Bd. 1, 861 s.
4. Sellars (1993). Sellars, W. Science and Metaphysics. Variations on Kantian Themes. London: Routledge & Kegan Paul, New York: Humanities Press, 246 p.
5. Veihinger (1892). Veihinger, H. Kommentar zur Kants Kritik der reinen Vernunft. Stuttgart: W. Spemann, 563 s.

ХІМІЧНІ НАУКИ

Василечко А.В.

*Закарпатський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України*

ГАЗОХРОМАТОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СУМІШІ СИБУТРАМІНУ ТА КОФЕЇНУ НА ГАЗОВОМУ ХРОМАТОГРАФІ BRUKER -430 GC

Щодня до експертів, що досліджують наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори (НЗПРАП), надходить велика кількість різноманітних об'єктів дослідження. Одними із таких об'єктів дослідження є біологічно-активні добавки, які містять психотропну речовину, обіг якої обмежено – сибутрамін. Об'єктами досліджень найчастіше є капсули, порошкоподібні речовини, які позиціонуються як БАДи, а також таблетки для схуднення (лікарські засоби «Ліндакса», «Меридіа», «Талія»), що містять сибутрамін. Сибутрамін є інгібітором зворотного захоплення серотоніну і норадреналіну, що дало підстави для застосовування його в якості препарату для лікування ожиріння у дорослих. Однак, ефективність такого лікування обмежується рядом побічних впливів на серцево-судинну систему.

Крім того, як свідчить експертна практика, більшість засобів для схуднення до травня 2010 року в своєму складі містили сибутрамін.

Слід зазначити, що згідно з висновком Британського Управління з лікарських засобів і охорони здоров'я, будь-який продукт, який містить сибутрамін, шкідливий для здоров'я людини.

Тому на даний час дослідження речовин, які в своєму складі містять сибутрамін, має велике значення, оскільки сибутрамін, на території України на даний час є обмеженим.

У практиці зустрічаються випадки, коли у досліджуваній пробі може міститись суміш сибутраміну та кофеїну, що ускладнює кількісне визначення сибутраміну методом газової хроматографії, у зв'язку із складністю розділення цих компонентів. Використовуючи загальноприйняті умови хроматографування для дослідження НЗПРАП, на газовому хроматографі Bruker 430-GC з застосуванням капілярної колонки VF-5MS та полум'яно-іонізаційного детектора (ПД) досягнути розділення цих речовин не вдається.

Дослідження проводилось за наступних умов:

капілярна колонка – VF-5MS, довжина – 30 м, діаметр 0,32 мм, фаза – 0,5 мкм,

- постійний потік – 1,0 мл/хв., газ-носіє – гелій;

- *інжектор* – авто інжектор 1177, Split 40:1, температура випарника T=280°C;

- *піч* – $T_{\text{поч}}=100^{\circ}\text{C}$, тримати 2 хв., нагрівання – $15^{\circ}\text{C}/\text{хв.}$, $T_{\text{кінц}}=280^{\circ}\text{C}$, тримати 10 хв.;
- *детектор* – полум'яно іонізаційний (FID), температура інтерфейсу $T=300^{\circ}\text{C}$;
- *проба* – 1 мкл.

Враховуючи відсутність на даний час затвердженої методики дослідження сибутраміну, метою даного дослідження було вивчення особливостей визначення сибутраміну на газовому хроматографі Bruker 430-GC та розробка нової методики визначення сибутраміну методом газової хроматографії у складі лікарських засобів і БАДів.

У даній роботі були досліджені особливості пробопідготовки. В якості універсального розчинника був обраний метиловий спирт, оскільки у більшості випадків сибутрамін входить до складу сумішей у формі гідрохлориду.

На основі проведених досліджень, шляхом зміни умов хроматографування, а саме режиму термостату колонки та зміни швидкості потоку газо-носія (гелія), розроблена нова методика, яка дозволяє провести розділення суміші сибутрамін-кофеїн та точне кількісне визначення сибутраміну у складі досліджуваних об'єктів. Дослідження проводилось за наступних умов:

- капілярна колонка – VF-5MS, довжина – 30 м, діаметр 0,32 мм, фаза – 0,5 мкм,
- постійний потік – 2,0 мл/хв., газ-носії – гелій;
- інжектор – авто інжектор 1177, Split 40:1, температура випарника $T=280^{\circ}\text{C}$;
- *піч* – $T_{\text{поч}}=100^{\circ}\text{C}$, тримати 5 хв., нагрівання – $5^{\circ}\text{C}/\text{хв.}$, $T_{\text{кінц}}=160^{\circ}\text{C}$, тримати 10 хв., нагрівання – $10^{\circ}\text{C}/\text{хв.}$, $T_{\text{кінц}}=200^{\circ}\text{C}$, тримати 10 хв.;
- *детектор* – полум'яно іонізаційний (FID), температура інтерфейсу $T=300^{\circ}\text{C}$;
- *проба* – 1 мкл.

Для остаточної ідентифікації сибутраміну в суміші із кофеїном у складі досліджуваних об'єктів рекомендується проводити дослідження методом газової хроматографії з мас-селективним детектуванням (за вищевказаних умов газохроматографічного дослідження).

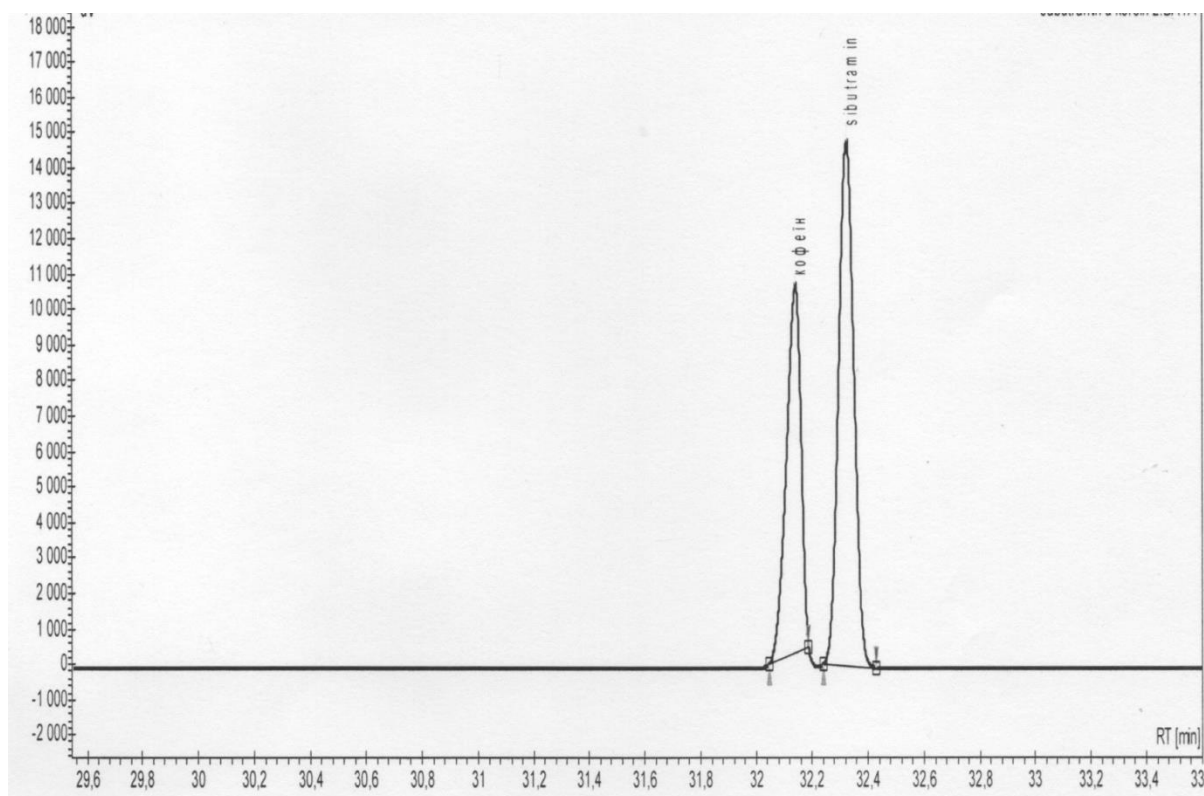

Рис. 1. Вигляд хроматограми після змін умов хроматографування

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2000 року № 770 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» (із змінами, внесеними постановами КМУ від 12.12.2002 № 1890, від 04.06.2008 № 518, від 02.12.2009 № 1298, від 31.05.2010 № 373, від 05.01.2011 № 4).
2. Шимановський С.О. та ін. Дослідження наркотиків, поширених на території України. Київ : МВС України, 1997. 92 с.
3. Гайдукова Е.А., Сарычев И.И., Сыромятников С.В. Криминалистическое исследование препаратов, содержащих сибутрамин. Судебная экспертиза. Научно-практический журнал. Саратов : Изд-во Саратов. юрид. ин-та МВД России. 2008. № 4. С. 61-67.
4. URL: <http://www.wikipedia.org>
5. Stephen R. Daniels et al. Cardiovascular Effects of Sibutramine in the Treatment of Obese Adolescents: Results of a Randomized, Double-Blind, Placebo-Controlled Study. Pediatrics 2007; 120; pp. 147-157.

НОТАТКИ

Наукове видання

**ІННОВАТИКА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ ТА НАУЦІ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: В. Удовиченко

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 30.09.2019. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно друк. арк. 7,44. Тираж 100. Замовлення № 1019/30.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.